

ROMÂNIA EROICĂ

Revistă editată de Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria”

Nr. 2 (59)
Anul XXII - 2019
Serie nouă

* Fondată în anul 1919 sub numele „Cultul Eroilor Noștri“ *

Dosar. Ostaș român lăsat în urmă...

p. 18

Din
sumarul
acestui
număr:

Câtă jertfă
și câtă uitare!

p. 5

ANCERM
decorată
de președintele
României

p. 10

Militari români
dispăruți
în istorie...

p. 19

Eroul
din familia
mea

p. 51

Apelul Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria“ 2019

Biroul Executiv Central mulțumește tuturor celor care doresc să sprijine financiar activitățile de cinstire a memoriei eroilor noștri. Susținerea financiară constă în depunerea a cel puțin 100 de lei la sediul central al asociației noastre (Bulevardul Ion Mihalache nr. 124-126, Sector 1, București, Cod poștal: 011203), pe bază de chitanțier ori mandat poștal sau în Contul Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”:

RO45RNCB0082004534620001, BCR, Sucursala Unirea, București

Toți cei care vor răspunde apelului nostru vor primi câte un exemplar din fiecare număr al revistei „România Eroică”. La sfârșitul anului, conducerea Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” va acorda fiecărui susținător financiar o Diplomă de Excelență.

În anul 2019 au răspuns apelului nostru:

1. Opritsa Dragalina Popa, SUA = 500 \$
2. Dr. Cornel și Nina Dumitriu, SUA = 100 \$
3. Col. (r) Satnoianu Anișoara, București = 500 lei
4. Plt. adj. princ. (r) Sanda Nicolae, București = 500 lei
5. Gl. mr. (r) prof. univ. dr. Visarion Neagoe, București = 300 lei
6. Col. (r) Bostan Constantin, București = 300 lei
7. Gl. bg. (r) Dan Radu Șerban, București = 200 lei
8. Col. (r) Vasile S. Popa, București = 200 lei
9. Col. (r) ing. Marin Alniței, București = 200 lei
10. Col. (r) Dragu Nicolae, Călărași = 200 lei
11. Gl. bg. (r) Alstani Achim, Buzău = 200 lei
12. Col. (r) Constantin Chiper, Ploiești = 200 lei
13. Col. (r) Roman Dumitru, București = 200 lei
14. Georgeta Bălan, Brăila = 100 lei
15. Col. (r) Stratanov Dumitru, Brașov = 100 lei
16. Chilom S. Constantin = 100 lei
17. Col. (r) Dan Virgil Ion = 100 lei
18. Floarea Dimian, Buzău = 100 lei
19. Lt. col. (r) Ionescu Ștefan, București = 100 lei
20. Lt. col. (r) Ioniță Constantin, Piatra Neamț = 100 lei
21. Ciorobea Florica, Pitești = 100 lei

Vă mulțumim!

Premiile Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria“, ediția a VI-a, 2019

Concursul de istorie militară organizat de Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” a ajuns la ediția a VI-a datorită sprijinului financiar acordat cu generozitate de următoarele persoane:

- ◆ Doamna Opritsa Popa Dragalina, SUA
- ◆ Doamna Irina Nelson, SUA
- ◆ Familia dr. Cornel și Nina Dumitriu, SUA
- ◆ Familia dr. Radu Manoliu, Olanda

Mulțumim sponsorilor noștri, precum și membrilor și simpatizanților Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” și le dorim tuturor un An Nou fericit! La mulți ani!

7 EVENIMENT

Adunarea solemnă a ANCEM
- de colonel (r) Nicolae IVAN

12 ACTUALITATEA

Cimitirul eroilor din Stoicani
- de Preot profesor
doctor Mihail Milea

19 DOSAR

„ROMÂNIA EROICĂ“

Militari români dispăruți în istorie
- de dr. Ilie SCHIPOR
și dr. Ion DRAGOMAN

Coperta 1. Nicolae Grigorescu,
Atacul de la Smârdan
(detaliu)

Coperta 2. Apelul Asociației
Naționale Cultul Eroilor
„Regina Maria”

Coperta 3. Regele Ferdinand I,
efigie, Arhiva Muzeului
Militar Național
„Ferdinand I”, București

Coperta 4. Cariera militară

Rugăm pe toți cei care au fotografii
ale celor căzuți pe front sau în
prizonierat, în cele două războaie
mondiale, să se adreseze redacției!

ROMÂNIA EROICĂ

Revistă de cultură și educație
patriotică, de cinstire a eroilor neamului

Fondată în anul 1919 sub înalta ocrotire a Majestății Sale Regina Maria
și a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române PF Miron Cristea.
Serie nouă. Anul XXII. Fondator: G.I. Bg. (r) Petre Stoica.

PUNCTUL DE VEDERE

Armata română în apărarea Marii Uniri de la Nistru până la... Budapesta -
de general-maior (r) prof. univ. dr. Visarion Neagoe.....3

EDITORIAL

Câtă jertfă și câtă uitare! - de general de brigadă (rtr.) Grigore Buciu5

EVENIMENT

100 de ani de la înființarea Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”.
Adunarea solemnă a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”7
Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” decorată
de Președintele României10
S-a încheiat ediția a VI-a a Premiilor Asociației Naționale
Cultul Eroilor „Regina Maria”11

ACTUALITATEA

Cimitirul Eroilor din Stoicani - de preot profesor doctor Mihail Milea12
Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” la Salonul de carte „Polemos”14
Raport colegial 2019.....15
Un nou parteneriat: Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria”
și Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România - de Dumitru Roman.....15
A apărut Calendarul „Cultul Eroilor” - 2020.....16
Filmul documentar „Sabia, Națiunea, Gândul”16
Standul „Cultul Eroilor” - la a XV-a ediție în cadrul manifestării anuale
„Zilele M.M.N.” - de Valeria Bălescu.....16

DOSAR „ROMÂNIA EROICĂ”. OSTAȘ ROMÂN LĂSAT ÎN URMĂ...

Militari români dispăruți în istorie... - de dr. Ilie Schipor, dr. Ion Dragoman.....19
„Când a împlinit vârsta, s-a dus voios la armată...” - de CID.....24
„Mie mi-a fost dat să-i închid ochii...” - de Ioan Patca24
„Die căpitan, dacă tot urmează să ne împuște...!” -
de comandor Tudor Greceanu.....25
„Căpitan aviator Spătaru N. și adjutant Petcu V...” - de Ioan Costăchel.....31
„Așa rănit cum era...” - de Ioan Costăchel.....32
„Măi băieți, fiți tari! Nu deveniți slugile rușilor. Rezistați!” -
de Alexandru Teodorescu-Schei.....32
„Spre cinstea tuturor camarazilor mei...” - de Vladimir Kl. Kirîțescu33
„Încă o pereche nemuritoare la poveștile de dragoste din literatura universală...” -
de Aurelian Gulan34

ROMÂNIA EROICĂ

Director:

General-maior (rtr.)
prof. univ. dr. Visarion Neagoe

Consiliul științific:

prof. univ. dr. Ioan Scurtu
acad. Nichita Adăniloiaie
colonel (rtr.) prof. univ. dr. Petre Otu
general de brigadă (rtr.) Grigore Buciu
colonel dr. Florin Șperlea

Redacția

Redactor-șef: col. (rtr.) Dumitru Roman
Redactor șef-adj.: col. (rtr.) Constantin Chiper
Redactori colaboratori:
dr. Luminița Giurgiu, Valeria Bălescu,
Carla Duță, Teodora Manole

DTP: Tudora Necoară

Art. director: Sorin Angheloiu

Fotoreporteri: plutonier-adjutant Adrian
Robu, Cătălin Ovreiu, Petrică Mihalache,
Eugen Mihai

Adresa redacției:

Bulevardul Ion Mihalache nr. 124-126,
Sector 1, București, Cod poștal: 011203
Tel./fax: 021.224 18 02

E-mail: romaniaeroica@gmail.com

Site: www.ancerm.ro

Cont Bancar: **RO45RNCB0082004534620001**
BCR, Sucursala Unirea, București
Cod Fiscal: 4505235

Răspunderea pentru conținutul articolelor
aparține în exclusivitate autorului, conform
art. 206 din Codul Penal

I.S.S.N. 1453-9659

Copyright: este autorizată orice
reproducere fără a se percepe taxe
suplimentare, indicând sursa (revista
România Eroică), cu excepția textelor
și fotografiilor a căror proveniență este
specificată expres.

**Acest număr a apărut
în 1500 de exemplare.**

Condiții de colaborare: cititorii din țară
și din străinătate pot trimite pe adresa
redacției texte și fotografii care se
încadrează în tematica revistei.
Manuscrisele nu se înapoiază.

Operațiile tehnice, editoriale și tipar au fost
executate la Centrul Tehnic-Editorial al Armatei
sub c-da nr. 2006/2020.

„Am aflat că întreg comandamentul a plecat...” - de Aurelian Gulan	35
Moartea locotenentului Andronic Cantacuzino la Stalingrad... - de Ion Mihai Cantacuzino	36
„Pe coama tancului un om cu părul vâlvoi...” - de Radu Mărculescu	40
Caporalul Brânduș - de Radu Mărculescu	41
„Zei îi trebuie, nu colonei, ca să refacă regimintele împrăștiate...” - de Teodor Castrișanu	42
„Cățele! Ne-nvățați să trăim bine, hai!” - de Constantin C. Popian	44
„Nemții l-au cules de pe câmp...” - de Gheorghe Netejoru	46
„Te-ai născut a doua oară, omule...!” ...- de Constantin Strună	47
„E adevărat că nu pot mântui pe nimeni alergând între viață și moarte...” de Aurel State	49
ÎN CĂUTAREA CELOR DISPĂRUȚI	50
EROUL DIN FAMILIA MEA	
Cea mai scurtă noapte de libertate - de colonel (rtr.) Constantin Bostan	51
INSCRIȚIE LA O FOTOGRAFIE	
Povestea unei fotografii - de colonel (r) Dumitru Matei	54
Clasa palatină	57
VITRINA CU CĂRȚI - de general de brigadă (rtr.) Grigore Buciu	58
CARUSELUL PRESEI - de colonel (rtr.) Dumitru Roman	62

În atenția colaboratorilor

România Eroică primește pentru publicare articole, evocări, portrete, note, documente, recenzii, știri despre activitatea filialelor ANCEM, fotografii inedite. Materialele propuse redacției vor fi prezentate pe suport electronic (CD, dischetă), însoțite de fotografiile originale sau scanate în format JPEG, cu o rezoluție de cel puțin 300 dpi. În cazuri speciale, vor fi acceptate și texte dactilografiate. Fotografiile vor fi însoțite de explicații corespunzătoare și de numele autorului lor (acolo unde este cazul).

De la caz la caz, redacția poate accepta preluarea unor articole apărute în alte publicații, dacă prezintă un interes deosebit pentru tematica **României Eroice**; în această situație, persoana care propune articolul respectiv are obligația să obțină acordul publicației în care a apărut.

Redacția își rezervă dreptul de a publica materialele în funcție de necesități și, desigur, de a nu le reține pe acelea care nu se înscriu în tematica revistei. De asemenea, își rezervă dreptul de a face, pe textele acceptate pentru tipar, îndreptările socotite necesare, atât în ceea ce privește forma cât și conținutul, firește după consultarea sau avizarea autorilor. ■

ARMATA ROMÂNĂ ÎN APĂRAREA MARIII UNIRI DE LA NISTRU PÂNĂ LA... BUDAPESTA

Gl. mr. (r) prof. univ. dr. Visarion NEAGOE

Coincidență fericită a istoriei noastre naționale, una dintre cele mai glorioase pagini de luptă ale armatei române s-a suprapus cu evenimentul crucial care a condus la întregirea neamului românesc în granițele sale naturale, petrecut la 1 Decembrie 1918.

Așa cum se cunoaște și din materialele apărute în paginile revistei noastre, și dedicate Centenarului Marii Uniri, visul secular al poporului român s-a împlinit într-un context internațional favorabil, grație eforturilor unei generații de oameni politici români patrioți, dedicați cu mintea și sufletul împlinirii idealului național, dar și jertfelor de sânge ale ostașilor armatei române, de ordinul sutelor de mii, făcute pe câmpurile de bătaie ale Marelui Război.

După proclamarea Marii Uniri, la sfârșitul anului 1918, situația României era foarte dificilă: plata reparațiilor de război, Dobrogea era sub ocupație bulgară, iar armata germană comandată de August von Mackensen se retrăgea prin țara noastră, cu implicațiile de rigoare.

De asemenea, noile frontiere de la Nistru și din Bucovina erau permanent expuse agresiunii hoardelor bolșevice, iar cea cu Ungaria nu fusese încă hotărâtă la Conferința de Pace de la Paris, fapt ce a permis conducerii bolșevice de la Budapesta să spera că hotărârile Consiliului Suprem Aliat nu se vor aplica, iar fostele provincii ale Imperiului Austro-Ungar vor rămâne Ungariei.

Important de menționat este că atât armata ungară, cât și cea română au fost demobilizate la finele ultimelor operații militare ale războiului mondial. Dat fiind, însă, noul context politico-militar, guvernul de la Budapesta hotărăște înființarea Armatei Roșii, iar Bucureștiul decide la rândul-i mobilizarea armatei române. Un alt element care a crescut gradul de complexitate și gravitate a situației politico-militare a României l-a constituit alianța/înțelegerea dintre guvernele bolșevice de la Budapesta și Moscova împotriva țării noastre.

Începând cu decembrie 1918, și pe parcursul tuturor operațiilor militare ce vor urma, demersurile politico-diplomatice ale Guvernului României și acțiunile în teren ale armatei române s-au îmbinat armonios. Un moment important l-a constituit acceptarea delegațiilor guvernului român la masa tratativelor, la 10 noiembrie 1918, după reintrarea în tabăra Antantei.

Din punct de vedere militar, în Transilvania, situația se complicase foarte mult, mai ales din cauza indeciziei Comisiei de Pace Aliate. Existau trupe ungare, iar guvernul de la Budapesta demarase activitățile de înființare a unei divizii ungare și a uneia a secuilor. După declararea Marii Uniri, românii și-au înființat Gărzile Naționale pentru protecția populației împotriva abuzurilor și persecuțiilor fostei administrații de ocupație.

Având în vedere această situație, la ordinul regelui Ferdinand I, și sub conducerea Marelui Cartier General, comandat de generalul Constantin Prezan, mari unități și unități ale armatei române trec Carpații Orientali pentru eliberarea Transilvaniei. Astfel, trupele române vor ocupa, în perioada 16 noiembrie 1918-martie 1919, succesiv, patru aliniamente/linii de demarcație stabilite de Comisia Aliată de Pace.

De remarcat că, pe durata tuturor acestor patru etape de eliberare a Transilvaniei, trupele de ocupație maghiare s-au dedat la cele mai cumplite acte de barbarie și sângeroasă urgie față de populația românească.

Propunându-și să obțină un succes garantat la negocieri, să prevină o cooperare între republicile sovietice, ungară și rusă, precum și răspândirea comunismului în bazinul dunărean și chiar în Europa, la 28 martie 1919, Regatul României a hotărât să declanșeze ostilitățile împotriva Republicii Sfatului, mai înainte de aceasta să declanșeze o acțiune ofensivă împotriva trupelor române.

Practic, a început războiul româno-ungar, care, după cum se cunoaște, a avut trei etape importante:

- 16.04-01.05.1919 – ofensiva armatei române, care s-a finalizat cu înfrângerea armatei ungare, și ocuparea unui aliniament pe malul stâng al Tisei;
- 20-26.07.1919 – bătălia de pe Tisa, începută cu ofensiva armatei ungare, apărarea românească și contraofensiva armatei române, care a readus linia frontului pe Tisa;
- 29/30.07-04.08.1919 – ofensiva armatei române și ocuparea Budapestei.

Înainte de a sublinia câteva concluzii care au rezultat din operațiile desfășurate, este important de menționat că între etapele I și a II-a, armata română a avut de rezolvat, prin luptă, câteva situații create de inamici, dar și de ... prieteni. Prima este intervenția armatei române pentru sprijinul cehoslovacilor atacați de armata ungară. Fără acest sprijin, cehii ar fi fost învinși. Simultan, în Maramureș, se contura un pericol creat de detașamentele ucrainene venite în sprijinul ungarilor. A treia situație dificilă ce a trebuit rezolvată de armata română au fost atacurile frecvente de la Nistru. Și, în sfârșit, una de la prieteni, se petrece prin ocuparea Banatului de către sârbi, care a căpătat caracterul unei ocupații dușmane: prigoane, arestări, întemnițări, deportări în Serbia, violențe, jafuri. Prin eliberarea Banatului românesc, la sfârșitul lunii iulie 1919, România se găsea în posesia întregului teritoriu ce se recunoscuse.

Încercând a sistematiza câteva dintre concluziile rezultate din această campanie militară, sunt de subliniat:

- când aproape toate armatele din țările beligerante ale Marelui Război puseseră arma în cui, armata română a trebuit să continue lupta pentru îndeplinirea idealurilor și intereselor naționale pe un front care s-a întins de la Nistru până la ... Budapesta;
- ocupația Budapestei de către armata română a condus la căderea primului stat bolșevic din Europa și apărarea occidentului de comunism;
- armata română – comandanți și trupă – au excelat pe câmpul de luptă, punându-și în valoare experiența, instruirea și dragostea de țară;
- din punct de vedere al științei și artei militare, au fost folosite toate formele și procedeele de luptă: ofensiva, apărarea, urmărirea, încercuirea, forțarea cursurilor de apă etc.; de asemenea, au fost aplicate cu măiestrie legile și principiile luptei armate, adaptate la specificul situațiilor, inamicului, terenului, vremii etc.

Armata română și-a câștigat respectul și aprecierea contemporanilor – politicieni sau militari, dar și ale populației. Faptele de arme ale celor căzuți în operațiile desfășurate în apărarea marii uniri vor dăinui peste timp, fiind pilde de urmat pentru cei care iubesc România și trecutul glorios al armatei române. ■

Câtă jertfă și câtă uitare!

General de brigadă (rtr.) GRIGORE BUCIU

Eroii sunt veșnici, sună cam pretențios un clișeu des utilizat. El a fost emis cu sinceritate imediat după Primul Război Mondial, când emoția provocată de marile jertfe umane suferite de români era încă foarte puternică.

Ideea și apoi acțiunea de a o ridica din risipirea lor prin gropi improvizate ori chiar neînținuții de multe ori au alimentat și au potențat această lozincă, dându-i consistență, îndeosebi în ceremoniile comemorative și în serbările școlare.

Adevărul este că și eroii dispar, dacă nu le cultivi amintirea, dacă nu le omagiezi faptele în care au căzut pe câmpul de luptă. Ei fac parte din istorie și, ca și istoria, dacă nu e spusă mereu generațiilor tinere și dacă omul-cetățean, pe parcursul întregii lui vieți, nu mai e preocupat și de această idee, imaginea celor căzuți în războaie dispare și rostul acestui sacrificiu devine de neînțeles.

Cultivarea amintirii lor ține de creștinism, de credința religioasă în general, deoarece și musulmanii au un cult al eroului care stimulează sacrificiul de tip terorist, dar și de conștiința civică prin care ne arătăm recunoștința față de ei, cei morți prea tineri în mod nenatural, motivându-ne nouă dorința de a le semăna, de a fi ca ei în caz de nevoie. Desigur, în război ne ajută și teama de consecințele legii dure, prin care sacralitatea morții se transformă automat într-o dispariție rușinoasă, reprobabilă și inutilă.

Fără a ne aminti de ei, eroii dispar în uitare, la fel ca și cei dragi de lângă noi și dinaintea noastră, ajungând să treacă nenominalizați într-o dimensiune difuză, sesizată de preot, care spune la pomenire „...și tot neamul lui cel adormit!”.

În general, ființa umană are o memorie dimensionată pe trei generații. Purtăm în minte

imaginea și sentimentul subtil al filiației pentru părinți, pentru bunici și, dacă avem noroc, pentru străbunici. Dincolo de aceste trepte ale amintirii se întinde «tot neamul cel adormit», dar care e difuz și restrâns totodată în termenul de strămoș - un fel de ascendent idealizat până la sfințenie.

Dar există diverse forme de uitare, printre care cea de natură politico-ideologică, adică programată cu un scop anume, este cea mai dureroasă. România a trecut prin această formă de uitare sau de mimare a uitării în privința Basarabiei, Bucovinei, Cadrilaterului.

Nemaivorbind de cei care au căzut, au plâns de durere și mizerie pe acele ținuturi, am ajuns să uităm chiar acele părți de țară desprinse din trupul cel mare și supuse unui puternic proces de deznaționalizare, de trecere într-o nouă identitate fără rădăcini.

Artileriștii antiaerieni ai Armatei Române imbarcați în trenuri străbăteau Basarabia tăcuți, uitându-se prin gări la frații ce trebuiau uitați, ca la niște bolnavi irecuperabili, chiar dacă, uneori, câte unul dintre ei îndrăznește să-i întrebe: „Da voi când veniți să ne eliberați?”.

După Primul Război Mondial - care a însemnat și unirea celor două provincii pierdute, apoi și apărarea unirii lor de agresiunea prietenoasă a popoarelor sovietizate -, ele nu au mai existat în conștiința națională decât ilegal și subversiv. Ne-am prefăcut că uităm de aceste provincii românești ca de o boală rușinoasă din care nu ne-am putut reveni nici când a fost momentul oportun ca să ne unim din nou.

Am fost obligați să uităm toată prima parte a celui de-al Doilea Război Mondial, ca îndatorire

diplomatică, ca o vină dureroasă și de neiertat ce trebuia ascunsă în numele unei prietenii ideologice de lagăr.

În aceeași manieră i-am uitat și pe cei trimiși să moară la Cotul Donului, la Stalingrad, în Stepa calmukă, la Odessa și pe înălțimile Caucazului, multă vreme din obligație, acum din ignoranță, inactivitate și nepăsare. Suntem cu mult în urma Germaniei, Ungariei, Italiei, care și-au onorat cum se cuvine eroii rămași în pământurile Rusiei.

Și de câte alte lucruri nu ne-am adus aminte mai bine de-o jumătate de veac? Uitam și azi, când metodele de ștergere a memoriei și conștiinței sunt mult mai rafinate și subtile. Ți se induce prin sugestie și manipulare să renunți la cine ești, să te rușinezi de ceea ce ai fost, devenind cetățeanul nimănui, rătăcitor printre alții, cu dorul în suflet și cu rădăcinile în buzunar puse să se usuce lângă moneda străină.

Revenind la memorie, au existat situații tragice când, în nebunia retragerilor, n-a fost timp să ne îngropăm camarazii după datină ori măcar sumar, n-am putut să ne luăm cu noi răniții și muribunzii, abandonându-i pur și simplu dominați de instinctul de conservare. În timpul dramaticei retrageri din 1916, multe trupuri au rămas prin pădurile și coastele munților Vâlcanului și Coziei, unele nemoarte, la discreția sălbăticiunilor. Ploaia le-a spălat, vântul le-a uscat și noi le-am uitat multă vreme.

A fost nevoie să se întoarcă din prizonierat un soldat, să urce Munții Coziei și, îngrozit de precaritatea omului, să se călugărească la Frăsinei și să adune în desagi oasele foștilor lui camarazi de luptă, să le coboare la șes pentru cinstire și punerea lor după rânduieli, în pământul țării. Gestul lui aprobat de Ministerul de Război și de Biserica Ortodoxă a fost scânteia care a dus la nașterea Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”, respectiv Cultul Eroilor.

La Lonea, doi soldați români cu nume necunoscute au zăcut neîngropați trei săptămâni lângă zidurile unei fabrici. Uitare, frică, nepăsare, neglijență, ură, dispreț? Cine știe? Au fost îngropați la ordin din motive sanitare, ca niște deșeuri toxice. E adevărat că după Unire au fost

ridicați la rangul de Eroii Necunoscuți și puși la loc de cinstire.

Am invocat cazul pentru a releva precaritatea existențială, derizoriul condiției umane atunci când ne pierdem solidaritatea și tradiția care ne-au ținut împreună în istorie.

Memoriile de război aduc la suprafață imagini terifiante de la Stalingrad, cu soldați trimiși la observare și uitați în gerul cumplit în care au înghețat. Într-o carte se vorbește despre un preot Popescu, de baștină din Ștefăneștii Brătenilor, care oficia slujba de înmormântare și care a refuzat să plece în grabă cu tovarășii lui de arme, pentru că nu-și terminase rugăciunea. A fost uitat acolo și a stat opt ani în prizonierat, doar pentru că n-a putut să-i lase pe cei căzuți nedelegați de relele lumii acesteia!...

Nu ne aducem prea bine aminte nici acum de generalul Stan Poetaș, care conducea acțiunile de apărare a Basarabiei românești, pe malul Nistrului, ucis acolo de o bandă bolșevică, în 1919.

Am uitat un întreg cimitir de peste 600 de oameni în orașul Slatina, nivelat de buldozere și făcut bază tehnică pentru o unitate militară, în timpul dinaintea revoluției. Îi uităm și pe cei câteva sute de români din Sf. Gheorghe, Covasna, cărora autoritățile locale refuză să le pună un semn de căpătâi, dar care la vremea înmormântării și-au pierdut numele românești, devenind toți unguri din Teleorman, Vlașca, Romanați etc.

Ne-am adus aminte de cei întorși bolnavi și triști din lagărele Siberiei și i-am băgat în închisorile morții din Pitești, Aiud, Gherla, Sighetul Marmației, ca să-și ispășească vina de a fi luptat pentru Basarabia și Bucovina, împotriva marelui prieten care le lua grâul și ne dădea ajutoare săbii să le transformăm în pluguri.

Popor minunat cu o existență tragică, deștept și neglijent, manipulat cu îndârjire și naiv din naștere, asta suntem. Și credem în nemurire așa cum ne-au învățat geto-dacii cei bătrâni, orice s-ar întâmpla. Am uitat însă să citim mai departe și să aflăm că ei învățau să fie nemuritori, iar uitarea e moartea învățării! ■

100 de ani de la înființarea Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”

Adunarea solemnă a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”

Joi, 8 august 2019, în acordurile Imnului Național și ale Imnului Eroilor, s-a deschis, în sala de marmură a Palatului Cercului Militar Național, *Adunarea solemnă dedicată împlinirii a 100 de ani de la înființarea Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”*. La eveniment au participat reprezentanții Președinției României, Guvernului, Ministerului Apărării Naționale, Statului Major al Apărării, Direcției Generale Management Resurse Umane, Casei Regale, Oficiului Național pentru Cultul Eroilor, ai Asociațiilor, Fundațiilor și Uniunilor din cadrul M.Ap.N., M.A.I., S.I.E., S.R.I., Diplomației române, membri și simpatizanți ai Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”.

Pentru prima dată, la festivitățile asociației noastre a participat domnul colonel (r) Anatol Caraman, cavaler al Ordinului „Ștefan cel Mare”, președintele Asociației Veteranilor Războiului - 1992 „Tiras-Tighina”, din Republica Moldova.

În alocuțiunea de deschidere a manifestării, domnul general de brigadă (r) prof. univ. dr. Visarion Neagoe, președintele Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, a evocat momentele de început ale Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”, din care au derivat, apoi, Societatea Cultul Eroilor și, din 1940, Așezământul Național „Regina Maria” pentru Cultul Eroilor, pentru ca, după 1989, tradiția și obiectivele lor să fie preluate și continuate, la alte dimensiuni, de Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” (denumirea inițială: Comitetul Național pentru Restaurarea și Îngrijirea Monumentelor și Cimitirelor Eroilor).

A urmat ceremonia transmiterii mesajelor de salut și a felicitărilor din partea Președintelui României; Prim-ministrului Guvernului României, Ministerului Apărării Naționale, Statului Major al Apărării, Casei Regale a României, Asociațiilor, Fundațiilor și a altor instituții și organizații neguvernamentale.

Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” i-a fost conferită *Placheta Statului Major al Apărării*. În numele ministrului apărării naționale, domnul Codrin-Dumitru Munteanu a înmănat *Emblema de Merit Partener pentru Apărare, clasa I* unui număr de șase membri ai Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”. De asemenea, Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” i-au fost conferite *Brevetul „Sabia Dreptății”*, al Asociației Veteranilor Războiului - 1992 „Tiras-Tighina”, din Republica Moldova, și *Emblema de Onoare* a Direcției Generale Management Resurse Umane.

Domnul general-maior (r) prof. univ. dr. Visarion Neagoe, președintele Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, a evocat momentele de început ale Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”, din care au derivat, apoi, Societatea Cultul Eroilor și, din 1940, Așezământul Național „Regina Maria” pentru Cultul Eroilor, pentru ca, după 1989, tradiția și obiectivele lor să fie preluate și continuate, la alte dimensiuni, de Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” (denumirea inițială: Comitetul Național pentru Restaurarea și Îngrijirea Monumentelor și Cimitirelor Eroilor).

Domnul general-maior (r) prof. univ. dr. Visarion Neagoe, președintele Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, a evocat momentele de început ale Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”, din care au derivat, apoi, Societatea Cultul Eroilor și, din 1940, Așezământul Național „Regina Maria” pentru Cultul Eroilor, pentru ca, după 1989, tradiția și obiectivele lor să fie preluate și continuate, la alte dimensiuni, de Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” (denumirea inițială: Comitetul Național pentru Restaurarea și Îngrijirea Monumentelor și Cimitirelor Eroilor).

Mesajul de salut al Președintelui României

a fost transmis de dl. Constantin Duda Ionescu

Domnul general de brigadă Corneliu Postu, directorul Statului Major al Apărării, înmânând Placheta Statului Major al Apărării Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”

Eroilor „Regina Maria”, și domnul colonel (r) Dumitru Roman, redactorul-șef al revistei „România Eroică”, au fost distinși cu *Brevetul „Sabia Dreptății”*, conferit de către președintele Asociației Veteranilor Războiului - 1992 „Tiras-Tighina”, din Republica Moldova, „*în semn de recunoștință, pentru merite deosebite în lupta de eliberare națională, promovarea adevărului istoric despre Gloria Națiunii Române, contribuirea la educația tinerei generații în spiritul devotamentului național.*”

Cu acest prilej, a fost conferită, pentru prima dată de la înființare, *Emblema de Onoare* a Asociației

Colonelul Anatolie Caraman înmânează generalului-maior (r) Visarion Neagoe Brevetul „Sabia Dreptății”

Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” unor instituții, asociații și fundații.

Pentru merite deosebite în promovarea cultului eroilor și pentru eficiența colaborare, domnul general-maior (r) prof. univ. dr. Visarion Neagoe a conferit *medalii aniversare și diplome* unor personalități civile și militare, membri și simpatizanți.

Biroul Executiv Central al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” își exprimă gratitudinea pentru participanții și structurile reprezentate la evenimentul centenar. ■

Colonel (r) Nicolae IVAN

Mesajul Președintelui României, domnul Klaus Werner Iohannis, adresat Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” – 8 august 2019 –

Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” este succesoarea și continuatoarea de drept a Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”, de la a cărei înființare sărbătorim astăzi o sută de ani.

De-a lungul acestui secol de activitate, membrii asociației dumneavoastră au rămas permanent dedicați valorilor și simbolurilor noastre naționale și au depus toate eforturile pentru conservarea relicvelor de război, pentru ridicarea de monumente comemorative și pentru îngrijirea cimitirelor și mormintelor eroilor noștri. O altă componentă importantă a activității Asociației o reprezintă organizarea de acțiuni educative în cadrul comunităților pentru a păstra vie memoria eroilor noștri, mai ales în rândul tinerei generații.

Este datoria noastră, a tuturor, să ne amintim cu respect, recunoștință și admirație de eroii cunoscuți sau anonimi ai națiunii noastre, pe a căror jertfă supremă s-a clădit independența, suveranitatea și unitatea României. Instituțiile statului au obligația de a menține trează conștiința identității noastre naționale în rândul tuturor românilor.

Cu atât mai meritorie este activitatea dumneavoastră, cu cât se bazează în exclusivitate pe voluntariat și pe contribuții benevole și donații.

Membrii Asociației dumneavoastră sunt oameni responsabili, cu un pronunțat spirit civic și patriotic, care-și iubesc și respectă țara, istoria, tradițiile și eroii.

Acum, la împlinirea unui secol de existență a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, îi felicit pe toți voluntarii care își dedică timpul și contribuie la menținerea cultului eroilor noștri și la îngrijirea mormintelor acestora și a operelor comemorative de război.

La mulți ani!

**Klaus Werner Iohannis
Președintele României**

Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” decorată de președintele României

Prin Decretul nr. 781, din 31 octombrie 2019, emis de președintele României, Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” i-a fost conferită Medalia Comemorativă „**Centenarul Războiului pentru Întregirea Neamului**”, în semn de apreciere pentru „**contribuția avută la păstrarea vie a memoriei faptelor de arme și a sacrificiului uman consemnat în Războiul pentru Întregirea Neamului, ducând mai departe tradițiile istorice ale celor care și-au făcut datoria față de Patrie**”.

Ceremonia de conferire a medaliai comemorative a avut loc în ziua de 28 noiembrie 2019, la Palatul Cotroceni.

Excelența sa, domnul Klaus Werner JOHANNIS, președintele României, a înmânat medalia comemorativă domnului general maior (rtr.) prof. univ. dr. Visarion Neagoe, președintele Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”.

Felicitări conducerii asociației și tuturor filialelor județene! ■

S-a încheiat ediția a VI-a a Premiilor Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”

Dumitru ROMAN

Ediția a VI-a, 2019, a Premiilor anuale acordate celor mai bune lucrări având ca domeniu de cercetare participarea armatei române pe câmpurile de luptă ale războaielor din 1877-1878; 1913; 1916-1919; 1941-1945 (analize ale unor bătălii; memorialistică de război; biografii ale unor personalități militare; soarta prizonierilor de război; militari dispăruți pe front; monografiile ale unor opere comemorative de război sau ale unor unități combatante - batalioane, regimente, brigăzi, divizii, nave de luptă etc.) s-a încheiat.

La această ediție vor fi acordate trei premii:

- Marele Premiu „**Comandor Virgil Alexandru Dragalina**”, în valoare de 1000 de dolari SUA;
- Premiul „**Sublocotenent Ioan R. Marinescu**”, în valoare de 500 de dolari SUA;
- Premiul „**Căpitan aviator Alexandru Manoliu**”, în valoare de 500 de dolari SUA.

Pentru prima dată, pe lângă sumele de bani și diplome, vor fi acordate trei medalii cu efigia titularilor de premii, respectiv Comandorul Virgil Alexandru Dragalina, sublocotenentul Ioan R. Marinescu și căpitanul aviator Alexandru Manoliu.

La această ediție, juriul va fi format din: general-maior (r) prof. univ. dr. Visarion Neagoe (președintele juriului), prof. univ. dr. Ioan Scurtu, prof. univ. dr. Petre Otu, prof. univ. dr. Alexandru Oșca, conferențiar univ. dr. Florin Șperlea, general de brigadă Grigore Buciu.

Până la 31 decembrie a.c., pe adresa concursului au sosit următoarele lucrări:

1. George Coandă, Gheorghe Șerban, *Istoria Târgoviștei Militare*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2019
2. Dumitru Preda, *Sub semnul Marii Uniri. Campaniile Armatei Române pentru Întregirea Țării 1916-1920*, Editura Academiei Române, Editura Militară, 2019
3. Nicolae M. Balotă, *Războiul văzut de soldați (1916-1919)*, Editura Tiparg, 2019
4. Iulian Patca, *Centenarul unei stări de spirit*, Editura Ecou Transilvan, 2019
5. Luminița Giurgiu, Valeriu Nicolescu, Marius-Adrian Nicoară, Alexandru Tudose, *Biserica și*

Cimitirul Eroilor din Buzău, Monografia unui lăcaș al identității naționale a românilor, Editura Alpha MDN, Buzău, 2019

6. Viorel Domenico, *Generalul Cinema*, Editura Noi Media Print, 2019

7. Alin Spânu, *Spioni, spioane și dandanale în România războinică (1916-1919)*, Editura Militară, București, 2019

8. Marian Moșneagu, *Cavalerii Mării Negre. Ofițeri de marină distinși cu Ordinul militar „Mihai Viteazul”*, Editura Militară, București, 2019

9. Cornel Popescu, Cornel Țucă, *Divizia 3 Infanterie „Divizia Stâncă” 1916-1918*, Târgoviște, 2019, 2 volume, culegere de documente

10. Cosmin-Ionuț Radu, *Eroi și veterani de război ai țării noastre din comuna Albota, jud. Argeș*, Editura Trend, 2019

11. Ioan Ioniță-Colentina, *Romanitate, Unitate, Continuitate*, Album, București, 2019

12. Constantin Tudor, Nicolae Țiripescu, *Familia regală a României și meleagurile călărășene*, Editura Agora, 2019

13. *** *Istoria în piatră a Statului Major al Apărării (1859-2019)*, București, 2019

14. Neculai Ursu, Constantin Chiper, *Vasluienii în războaie*, Editura Karta-Graphic, Ploiești, 2019

15. Ion Vlad, *Hora Brazilor*, Brașov, 2019

În evaluarea acestor lucrări, membrii juriului vor ține seama de următoarele criterii: valoarea științifică; noutatea temei; originalitatea conținutului, analizei și interpretării datelor de arhivă; stilul de redactare; aparatul critic; prezentarea grafică. Vor fi admise la concurs doar lucrările de autor (colectiv), în limba română, editate în anul 2019. Nu vor fi luate în considerație volumele reeditate sau cele de ficțiune.

În cazul în care vor fi mai multe lucrări cu același număr de puncte, departajarea se va face în funcție de punctajul obținut la criteriul: valoare științifică.

Festivitatea de acordare a premiilor va avea loc la 31 martie 2020, ora 11.00, în Sala bizantină a Palatului Cercului Militar Național din București. ■

CIMITIRUL EROILOR DIN STOICANI

Preot profesor doctor Mihail MILEA

Una dintre datoriile noastre sacre față de Patrie este cinstirea eroilor care s-au jertfit pentru poporul nostru strămoșesc. Pământul țării noastre ne-a fost dat ca o moștenire sfântă din vechime de bunul Dumnezeu, fără ca noi să ducem război împotriva cuiva.

Noi am fost întotdeauna aici și am rămas mereu doar aici, în Dacia, care poartă și numele de „Grădina Maicii Domnului”. De-a lungul istoriei, a trebuit adeseori să ne apărăm această Patrie, uneori cu prețul vieții. Erou este doar acela care luptă prin orice mijloc să-și apere teritoriul, bunurile naționale, credința, limba și tradițiile strămoșești.

Istoria românilor de la A la Z este mereu dominată de această luptă eroică pentru apărarea neamului, a independenței și a libertății noastre naționale. Dragostea pentru glia străbună și credința strămoșească au fost probate prin puterea de jertfă pentru Unirea cea Mare.

În al Doilea Război Mondial s-au jertfit zeci de mii de soldați români pentru eliberarea Basarabiei de trupele sovietice. Unii dintre ei au rămas în gropi comune până în vremea noastră, din cauza unor vitregii neînțelese până acum, produse de factori politici.

În Basarabia, în urmă cu zece ani, s-a descoperit într-un sat, Stoicani, din raionul Soroca, o groapă comună pe un izlaz în apropiere de școala și de biserica satului, unde au fost înmormântați soldați germani și români. Nemții și-au luat eroii lor și i-au mutat, cu onoruri militare, la Chișinău, într-un cimitir amenajat special pentru ei.

Aflând aceste informații, m-am deplasat imediat cu câțiva voluntari dintre elevii mei de la Seminarul Teologic din Buzău, dimpreună cu un fost coleg de

De la dreapta la stânga: Episcopul Antonie de Bălți, general-maior (r) Visarion Neagoe, Petre Emanoil Neagu

armată, preotul Saftiuc Gheorghe din Dolhasca, și am împrejmuit locul, după care am pus acolo o cruce mare, albă, adusă de la Buzău, în memoria soldaților români îngropați pe acel teren. În fiecare an le-am făcut slujbă de pomenire, la care i-am invitat și pe elevii de la școala din Stoicani, însoțiți de doamna profesoară Ana Bejan, care a avut funcția de prefect al raionului Soroca, după ce raioanele și-au câștigat independența față de Moscova, în 1990.

În anul 2019, împreună cu parohia românească „Sfinții Martiri Brâncoveni”, condusă de preotul Huluță Sorin, am făcut demersuri la Consiliul Județean din Buzău pentru a obține o finanțare, spre a se ridica, pentru fiecare soldat identificat, câte o cruce de piatră. În total au fost ridicate 65 de cruci, confecționate la un atelier de pietrărie din Cosăuți, raionul Soroca, Republica Moldova.

Slujba de sfințire s-a făcut pe data de 2 iulie 2019, ziua de prăznuire a Sfântului Ștefan cel Mare, un voievod venerat în Basarabia.

La acest eveniment au participat numeroase personalități de pe ambele maluri ale Prutului: din partea Ambasadei Române la Chișinău, de la Ministerul Armatei de la Chișinău - o gardă militară -, atașaii militari români la Chișinău, domnul colonel Cristi Ladaniuc, domnul maior Gheorghe Tapalagă,

Aspect de la slujba de pomenire a eroilor din cimitirul de la Stoicani

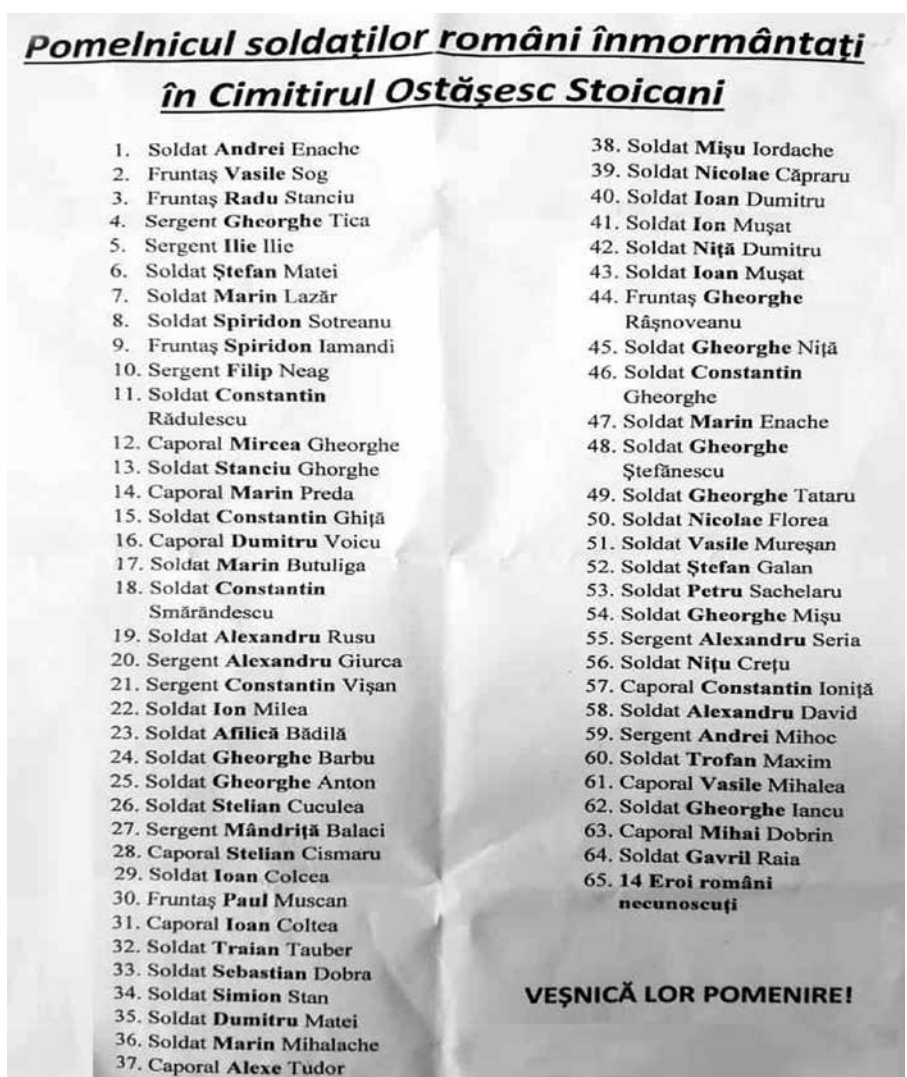
Episcopul Antonie de Bălți, ca delegat al Patriarhiei Române, înconjurat de preoți de pe ambele maluri ale Prutului, Petre Emanoil Neagu, președintele Consiliului Județean Buzău, care a condus o delegație buzoiană, domnul general-maior (r) Visarion Neagoe,

de la Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria”, din București, și mulți veterani de război. Deși a fost o vreme ploioasă, lumea a rămas pe loc, cu mare atenție și respect față de toți eroii români căzuți la Stoicani.

Hristos a înviat! ■

Pomelnicul militarilor români înmormântați în Cimitirul Eroilor de la Stoicani

1. Soldat Andrei Enache
2. Fruntaș Vasile Sog
3. Fruntaș Radu Stanciu
4. Sergent Gheorghe Tica
5. Sergent Ilie Ilie
6. Soldat Ștefan Matei
7. Soldat Marin Lazăr
8. Soldat Spiridon Sotreanu
9. Fruntaș Spiridon Iamandi
10. Sergent Filip Neag
11. Soldat Constantin Rădulescu
12. Caporal Mircea Gheorghe
13. Soldat Stanciu Gheorghe
14. Caporal Marin Preda
15. Soldat Constantin Ghiță
16. Caporal Dumitru Voicu
17. Soldat Marin Butuliga
18. Soldat Constantin Smărăndescu
19. Soldat Alexandru Rusu
20. Sergent Alexandru Giurca
21. Sergent Constantin Vișan
22. Soldat Ion Milea
23. Soldat Afilică Bădilă
24. Soldat Gheorghe Barbu
25. Soldat Gheorghe Anton
26. Soldat Stelian Cuculea
27. Sergent Mândriță Balaci
28. Caporal Stelian Cismaru
29. Soldat Ioan Colcea
30. Fruntaș Paul Muscan
31. Caporal Ioan Coltea
32. Soldat Traian Tauber
33. Soldat Sebastian Dobra
34. Soldat Simion Stan
35. Soldat Dumitru Matei
36. Soldat Marin Mihalache
37. Caporal Alexe Tudor
38. Soldat Mișu Iordache
39. Soldat Nicolae Căpraru
40. Soldat Ioan Dumitru
41. Soldat Ion Mușat

42. Soldat Niță Dumitru
43. Soldat Ioan Mușat
44. Fruntaș Gheorghe Râșnoveanu
45. Soldat Gheorghe Niță
46. Soldat Constantin Gheorghe
47. Soldat Marin Enache
48. Soldat Gheorghe Ștefănescu
49. Soldat Gheorghe Tătaru
50. Soldat Nicolae Florea
51. Soldat Vasile Mureșan
52. Soldat Ștefan Galan
53. Soldat Petru Sachelaru

54. Soldat Gheorghe Mișu
55. Sergent Alexandru Seria
56. Soldat Nițu Crețu
57. Caporal Constantin Ioniță
58. Soldat Alexandru David
59. Sergent Andrei Mihoc
60. Soldat Trofan Maxim
61. Caporal Vasile Mihalea
62. Soldat Gheorghe Iancu
63. Caporal Mihai Dobrin
64. Soldat Gavril Raia
- și 14 români necunoscuți. ■

Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” la Salonul de carte POLEMOS

Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” a participat cu un stand propriu la a XV-a ediție a Salonului de carte „POLEMOS – istorie, științe politice, securitate și apărare”, care s-a desfășurat în perioada 16-19 octombrie 2019 la Galeria Artelor din Palatul Cercului Militar Național, București.

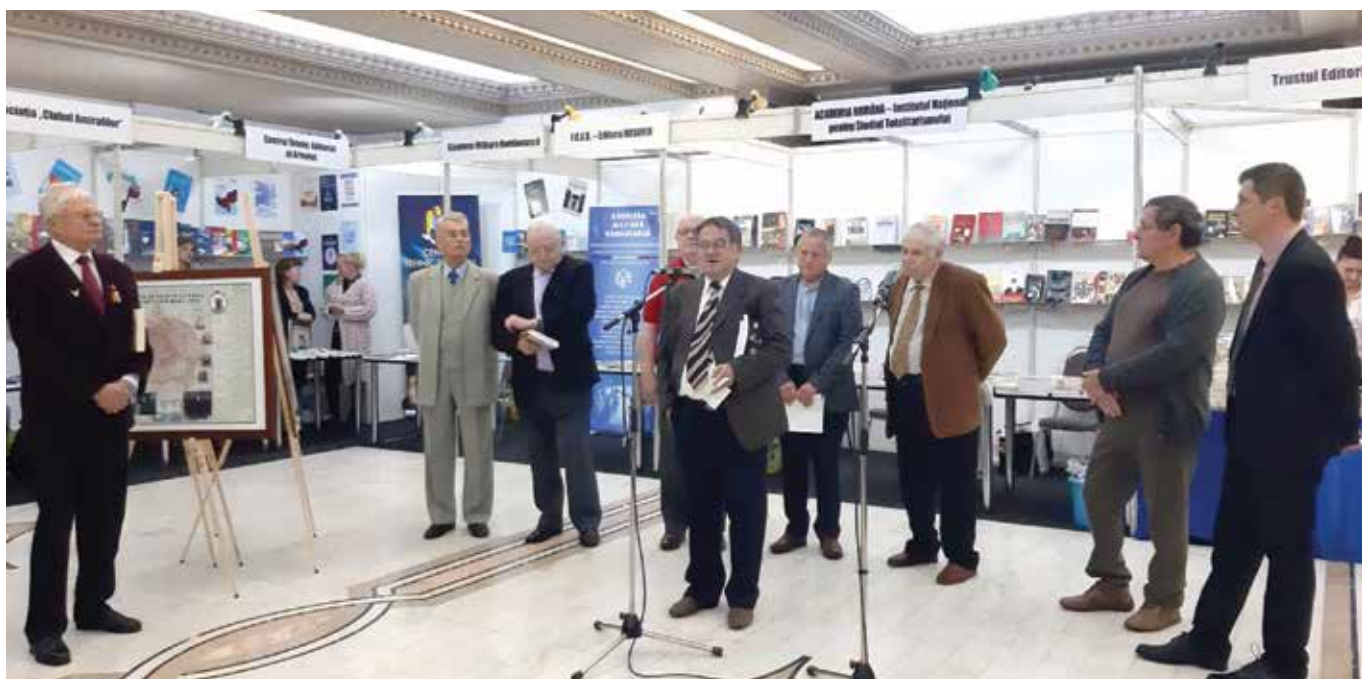
Organizat de Editura Militară, în colaborare cu Societatea Scriitorilor Militari, evenimentul este dedicat Zilei Armatei României.

Sub deviza „Neamul este etern prin cultul eroilor”, asociația noastră s-a prezentat cu cele mai recente publicații editate în acest an: revista „România Eroică”, revistele editate de filialele județene și de filiala municipiului București, precum și cu câteva volume semnate de membri ai ANCERM. Un loc special a fost rezervat prezentării volumelor distinse la ediția a V-a, 2018, cu Premiile Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”.

În cadrul salonului de carte, **Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria”** a lansat volumele: Constantin Chiper, Nicolaie Mihai, Mircea Fitcal, *Omagiu eroilor județului Vaslui*, Editura Sfera; Constantin Chiper, Miluță Moga, Mihai Cristian-Șelaru, *Patria înainte de toate. Contribuția vasluienilor la Marea Unire*, Editura Sfera; Ioan Costăchel, *Așa cum*

a fost. *Amintiri (1905-1921)*, ediție îngrijită de Dumitru Stavarache, Maria Stavarache-Zaharia, Teodor Vasiliu, Editura Editgraph; Cristian Crâmpiță, *Kaalay! Kaalay! Voluntari la Mogadiscio*, Editura PIM. Despre autori și volumele lansate au vorbit: Grigore Buciu, Aurel Pentelescu, Liviu Vișan, Dumitru Roman. ■

Raport colegial

Joi, 12 decembrie 2019, conducerea Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” s-a întrunit, la sediul central din Bd. Ion Mihalache, pentru a face un scurt bilanț pe anul care se încheie și a contura perspectiva anului 2020.

Așa cum a rezultat din raportul colegial al președintelui ANCERM, generalul-maior (r) Visarion Neagoe, asociația noastră a avut un an bun, în care filialele județene au desfășurat numeroase acțiuni pentru cinstirea memoriei eroilor. Evenimentele anului au fost: adunarea omagială dedicată împlinirii a 100 de ani de la înființarea Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”, societate ale cărei tradiții au fost preluate de asociația noastră; Gala Premiilor ANCERM, ediția a V-a, desfășurată la Muzeul Militar Național „Ferdinand I” în prezența unui public select; conferirea, de către Președintele României, domnul Klaus Werner Johannis, a medaliei comemorative „Centenarul Războiului pentru Întregirea Neamului” pentru **contribuția avută la păstrarea vie a memoriei**

faptelor de arme și a sacrificiului uman consemnat în Războiul pentru Întregirea Neamului, ducând mai departe tradițiile istorice ale celor care și-au făcut datoria față de Patrie.

Cu acest prilej, a fost acordată **Emblema de Onoare a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”**, așa cum a precizat președintele asociației, **celor mai merituoși lucrători voluntari pe tărâmul Cultului Eroilor.**

Emblema de Onoare este cea mai înaltă distincție pe care o acordă, potrivit statutului său, Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria”.

Felicitări tuturor membrilor ANCERM! ■

Un nou parteneriat: Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” și Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România

Luni, 19 noiembrie 2019, la sediul UZPR, a fost încheiat un protocol de colaborare între Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” și Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România. Documentul a fost semnat de președintele Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, domnul General-maior(r) prof. univ. dr. Visarion Neagoe, și președintele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, domnul Dinu Doru Glăvan.

Cele două organizații neguvernamentale își propun în principal să coopereze, prin relații constante în domeniile conexe competențelor proprii, pentru cinstirea memoriei eroilor neamului românesc. Între direcțiile de acțiune sunt: participarea, în măsura posibilităților, la ceremonialurile sfințirii de noi opere comemorative de război, precum și participarea pe bază de reciprocitate la principalele momente din viața și activitatea celor două instituții. De asemenea, se urmărește promovarea reciprocă prin mass-media a acțiunilor comune, în plan intern și internațional, organizarea de activități științifice, sesiuni de comunicări, conferințe, simpozioane, mese rotunde, cu prilejul aniversărilor unor momente importante din istoria României. ■

A apărut Calendarul pe anul 2020 al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”!

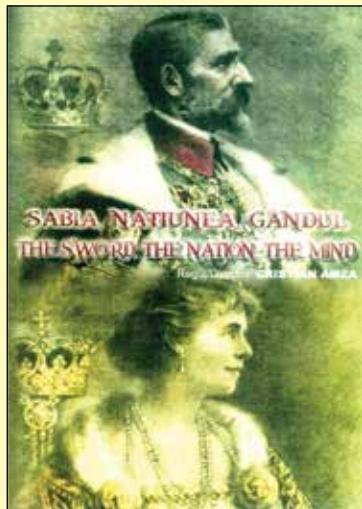
Calendarul este dedicat evocării principalelor evenimente care au marcat recunoașterea internațională a Marii Uniri de la 1 decembrie 1918. La mulți ani, România!

Merită văzut!

Filmul documentar „Sabia, Națiunea, Gândul”

O producție Studioul Video Art, Ministerul Culturii și Identității Naționale, în regia lui Cristian Amza, scenariul fiind semnat de istoricul Petre Otu; redactor: Marilena Ilieșiu; director de imagine: Dănuț Pădure, Florian Varna; muzica: Narcis Lupan. Filmul, realizat cu sprijinul Muzeului Național Cotroceni și Muzeului Național de Istorie a României, este dedicat făuritorilor Marii Uniri de la 1 decembrie 1918, sub sceptrul Regelui Ferdinand și al Reginei Maria.

Motto-ul filmului: „Astfel, printr-un fericit destin, i-a fost dat regelui Ferdinand să poarte coroana stropită cu mult și scump sânge, să culeagă după 300 de ani moștenirea lui Mihai Viteazul!” (Nicolae Iorga) ■

Standul „Cultul Eroilor” - la a XV-a ediție în cadrul manifestării anuale „Zilele M.M.N.”

Valeria BĂLESCU

Organizator-coordonator al Standului „Cultul Eroilor”

În zilele de 11-12 mai 2019, în cadrul celei de-a XIX-a ediții a „Zilelor Muzeului Militar Național”, s-a desfășurat a XV-a ediție a Standului „Cultul Eroilor”, manifestare care și-a păstrat caracterul cultural și științifico-educativ, atât prin expoziția de memorialistică prezentată, cât și prin organizarea concursului de istorie, interactiv, cu premii, pe câte două categorii de vârstă: 8-10 și 11-14 ani.

Anul acesta, Standul „Cultul Eroilor” s-a desfășurat sub egida: *Reflectarea vitejiei și jertfei ostașilor români în memorialistica de război.*

Printre obiectele de memorialistică prezentate publicului, au fost expuse pentru prima dată și 16 repere inedite: o lopată militară tip „Lineman” (contorsionată, amintind de sfârșitul tragic al ostașului care a purtat-o); o parte dintr-un posibil semnalizator; două bucăți de sârmă ghimpată (de cca 24 și 30 cm) – de la o delimitare de tranșeu; patru cartușe pentru pușca tip „Mauser”, md. 1898, cal. 7,92 mm; șapte cartușe pentru mitraliera „Maxim”, md. 1910, folosite la pușca tip „Mannlicher”, md. 1893, fabricate în 1913, cal. 6,5 mm; un recipient cu pulberea rezultată după defecționarea celor șapte cartușe pentru mitraliera „Maxim”, md. 1910.

Artefactele enumerate le-am descoperit personal în 2016, la aniversarea Centenarului Primului Război Mondial, pe fostul front al Bătăliei de la Mărăști, mai exact pe Vf. Momâia (C. 536). Pentru aceasta îi sunt recunoscătoare domnului Ciolan Nicolae, fondatorul și inițial președintele Asociației „Mărăști 1917 - Mareșalul Averescu”, care m-a însoțit pe acel front, în iulie 2016, în cadrul documentării de teren în vederea organizării Centenarului Bătăliei de la Mărăști.

Respectivele artefacte au fost apoi pregătite pentru restaurare cu ajutorul domnului col. Petre Neață, restaurarea propriu-zisă fiind realizată în laboratorul M.M.N., de către șeful Secției Restaurare-Conservare, doamna ing. Doina Cârnău.

Buna funcționare a Standului „Cultul Eroilor” s-a datorat colegelor Duță Carla, Manole Teodora, Constantin Minodora, dar și unor minunate studente de la UNAp - Mădălina Andreea Gugiu, Doina Georgiana Talpău, Sotir Iuliana, studente masterande anul I, și Pătrașcu Sara, anul III Licență. Tuturor le mulțumesc pentru implicare și pentru dăruirea de care au dat dovadă pe tot parcursul activității.

În ceea ce privește concursul cu premii, trebuie să menționăm că, fără sprijinul Editurii Militare, premiile din acest an nu ar fi fost suficiente de atractive, fapt pentru care, și cu acest prilej, mulțumim domnului director Adrian Pandeia.

La concursul Standului „Cultul Eroilor” s-au înscris 250 de concurenți, potrivit chestionarelor, iar câștigători au fost 200, în acord cu diplomele disponibile. Evidențiem că participanții au fost elevi din București, dar și din alte localități din țară. Astfel, printre unitățile școlare consemnate de elevi în chestionare am regăsit: (București) - Liceul Bilingv „Miguel de Cervantes”, Colegiul Național „Octav Onicescu”, Colegiul Național „Matei Basarab”, Colegiul Național „Mihai Eminescu”, Colegiul Național de Muzică „George Enescu”, Școala Gimnazială „Vasile Alecsandri”, Școala Gimnazială „Uruguay”, Școala Gimnazială Nr. 193 „Orizont”, Școala Gimnazială Româno-Finlandeză, Școala Internațională „King George”, Școala Gimnazială Nr. 280 „Mihail Sebastian”, Școala Gimnazială Nr. 20 „Maica Domnului”, Școala Gimnazială Nr. 5, Școala Gimnazială Specială Nr. 10, Școala Gimnazială Nr. 21 „Liviu Rebreanu”, Școala Gimnazială Nr. 27 „Principesa Ileana”, Școala Gimnazială Nr. 32, Școala Gimnazială Nr. 56 „Jose Marti”, Școala Gimnazială Nr. 98 „Avram Iancu”, Școala Gimnazială Nr. 127, Școala Gimnazială

Valeria Bălescu în mijlocul grupului de copii „Invictus”

Nr. 142, Școala Gimnazială Nr. 143, Școala Gimnazială Nr. 149, Școala Gimnazială Nr. 150 „Cotroceni”, Școala Gimnazială Nr. 183, Școala Gimnazială Nr. 195 „Hamburg”, Școala Gimnazială Nr. 197, Școala nr. 310 „Regele Mihai I”, Școala Gimnazială „Cezar Bolliac”; (din județe) - Liceul Teoretic Carei (jud. Satu Mare), Liceul de Arte „Aurel Popp” din Satu Mare, Școala Gimnazială „Mihai Eminescu” Pitești (Jud. Argeș), Școala Gimnazială „Mihai Eminescu” și Școala Gimnazială nr. 3 Giurgiu (Jud. Giurgiu), Școala Gimnazială Nr. 2 „Traian” Craiova (jud. Dolj), Școala Gimnazială Nr.1 Mogoșoaia (jud. Ilfov), Școala Gimnazială Nr. 1 Ciorogârla (jud. Ilfov), Școala Gimnazială Nr. 1 Tunari (jud. Ilfov).

Numărul mare de copii înscriși la un concurs de istorie ne îndeamnă să fim nelipsiți, ca stand, de la manifestarea anuală derulată sub egida „Zilele M.M.N.”. Prezența lor ne răsplătește tot efortul și ne confirmă eficiența activității, de aceea le suntem pe deplin recunoscători în primul rând copiilor, dar și tuturor părinților, bunicilor, educatorilor care i-au însoțit și i-au îndemnat să se angajeze într-o asemenea competiție de cultură și educație patriotică.

Tuturor participanților și vizitatorilor le exprimăm, și pe această cale, întreaga noastră recunoștință. ■

În 2020 se împlinesc 75 de ani de la încheierea ultimului război mondial. Dedicăm acest dosar ostașului român, lăsat în urmă pe câmpul de luptă, rănit, uitat, abandonat în prizonierat, dispărut, ostași evadați din lagărele de prizonieri, dar care n-au mai ajuns niciodată acasă...

Tema acestui dosar ne-a fost sugerată de domnul dr. Cornel Dumitriu, din Statele Unite ale Americii.

Ostaș român lăsat în urmă...

Dosar realizat
de colonel (rtr.) Dumitru ROMAN

Militari români dispăruți în istorie...

Dr. Ilie SCHIPOR
Dr. Ion DRAGOMAN

În istoriografia internațională, pierderile înregistrate de România în anii celui de-al Doilea Război Mondial (22 iunie 1941-12 mai 1945) sunt prezentate la „cca. 500.000 de oameni”¹, în timp ce studiile autohtone le stabilesc la 794.562 de oameni² sau – în cazul istoricilor Alesandru Duțu, Florica Dobre și Leonida Loghin – la „930.171 oameni, din care 92.620 morți, 367.966 dispăruți, 135.620 dezarmați după 23 august 1944 și 333.966 răniți”³.

Prezentarea neunitară – presupunem involuntară – a pierderilor românești mai ales în Campania din Est nu ar fi, poate, cea mai gravă eroare a istoriografiei naționale. Mai dureros ni se pare faptul că, aproape fără excepție, prizonierii români capturați de către forțele armate sovietice sunt prezentați – jenant și dezonorant, în enciclopedii, monografii, tratate, lucrări, studii, articole, comunicări și orice fel de alte abordări științifice – drept *dispăruți*.

Este cunoscut că, în practica întocmirii documentelor operative în timp de război, sunt considerați *dispăruți* doar militarii care dezertează, trecând intenționat și de bunăvoie la inamic sau – cei puțini, de ordinul sutelor sau miilor într-o campanie întreagă – care se rătăcesc de trupele proprii. Este nedrept și jignitor pentru memoria sutelor de mii de prizonieri români să fie tratați – la 75 de ani de la încheierea ultimului război mondial – drept *dispăruți*, adică dezertori, iar aceasta constituie, în opinia noastră, un mare păcat al istoriografiei naționale din ultimii 60 de ani.

În anul 2013 a fost publicată la București – sub egida MAE – Institutul Diplomatic Român și Agenției Arhivelor Federale ale Rusiei – Arhivele Militare de Stat ale Rusiei – lucrarea „Prizonieri de război români în Uniunea Sovietică. Documente 1941-1956” (denumită în continuare „Prizonieri români...”, care poate fi accesată, în format PDF, pe site-ul Ambasadei României la Moscova, la secțiunea *Comemorarea eroilor români* – <https://moscova.mae.ro/node/931>, respectiv – <https://moscova.mae.ro/node/933>.

¹ General editor I.C.B. Dear, *The Oxford Companion to World War II*, Oxford University Press, New York, 1995, p. 290.

² Dinu C. Giurescu, *România în Al Doilea Război Mondial (1939-1945)*, p. 107.

³ Alesandru Duțu, Florica Dobre, Leonida Loghin, *Armata română în Al II-lea Război Mondial, 1941-1945*, Dicționar Enciclopedic, Editura Enciclopedică, București, 1999, p. 320.

În cele 876 de pagini ale volumului sunt prezentate 269 de documente care conțin informații – inedite, chiar cvasinecunoscute specialiștilor și cititorilor români – privitoare la cei **236.420 de prizonieri luați de Armata Roșie din rândurile militarilor români**⁴, cei peste 70.000 de etnici germani deportați, la începutul anului 1945, în fosta URSS⁵ și cei aproape 1.500 de români condamnați de către tribunalele militare și speciale sovietice.

În rapoartele și situațiile centralizatoare, întocmite în primul an după încheierea războiului, clasificate *Strict secret* sau *Strict secret de importanță deosebită*, semnate cel mai adese de L.P. Beria, comisar al poporului pentru Afacerile Interne, și adresate lui Iosif V. Stalin sau lui Viaceslav M. Molotov, comisar al poporului pentru Afacerile Externe – sunt înregistrați 3.899.397 de prizonieri provenind din 65 de state ori entități naționale, respectiv de naționalitate necunoscută

⁴Prizonieri români..., doc. nr. 202.

⁵ Ilie Schipor, *Deportarea în fosta URSS a etnicilor germani din România. Argumente arhivistice ruse*, Editura Honterus, Sibiu, 2019.

Schița cu Cimitirul românesc de la nord de Tinguta, Federația Rusă

Fotografiile cu cimitirile Regimentului 83 Infanterie

Schița cimitirului eroilor români din Orchowski

(cca. 25.000 de cazuri). Cei **196.258 de prizonieri proveniți din armata română** (între care 14.216 de „moldoveni” și 75 de „basarabeni”) predați NKVD (Comisariatul Poporului pentru Afacerile Interne) reprezentau 5,033% din totalul cetățenilor străini deținuți în cele peste 350⁶ de lagăre NKVD care au funcționat pe teritoriul URSS între 01.10.1939 și 30.04.1956.

Întrucât în paragrafele anterioare am folosit două cifre (236.420, respectiv 196.258) referitoare la românii ajunși în prizonieratul sovietic, facem precizarea că prima se referă la militarii capturați efectiv pe front (din iunie 1941 până la 23 august 1944), plus cei aproape 136.000 dezarmați după 23 august 1944 de către Armata Roșie, iar cea de-a doua la prizonierii români preluați de către structurile NKVD și predați numeric lagărelor de detenție din adâncimea dispozitivului sovietic.

Diferența de 40.162 o reprezintă militarii români făcuți prizonieri de către trupele sovietice și nepredați – ca urmare a deceselor survenite în zonele de constituire a convoaielor și pe timpul aflurii către lagărele de deținere a prizonierilor – reprezentanților Trupelor de escortă ale NKVD (care asigurau transportul prizonierilor până la lagărele NKVD), respectiv împuterniciților lagărelor ce funcționau în subordinea Direcției Generale pentru

⁶ Evoluția numărului lagărelor NKVD în perioada 01.10.1939 – 03.08.1951: 01.10.1939 = 10 lagăre; 22.06.1941 = 8 lagăre; 01.03.1943 = 35 lagăre; 01.11.1944 = 86 lagăre; 08.06.1945 = 206 lagăre; 10.04.1946 = 240; 10.05.1948 = 153 lagăre; 01.01.1949 = 88 lagăre; 23.03.1950 = 14 lagăre și 03.08.1951 = 86 lagăre.

Prizonierii de Război și Persoanele Civile Internate (GUPVI) din cadrul NKVD URSS.

Dacă pierderile înregistrate în această primă etapă a calvarului prizonierilor europeni ajunși în captivitatea sovietică se situau, în medie, la cca. 10% din totalul efectivelor capturate, în cazul românilor mortalitatea a fost aproape dublă (16,99%):

Situatii / Armate europene	Prizonieri capturați de către Armata Roșie	Prizonieri predați de către Armata Roșie la structurile NKVD:		
		Prizonieri predați NKVD	Diferențe între capturare și predare:	
			prizonieri	%
Germană	2.293.269	2.087.780	205.489	8,96
Ungară	541.530	477.478	64.052	11,83
Română	236.420	196.258	40.162	16,99
TOTAL (cele trei armate)	3.071.219	2.761.816	309.403	10,08

După bătăliile de la Stalingrad (4 septembrie 1942 - 2 februarie 1943) și Kursk-Orel (5 iulie - 23 august 1943), dar mai ales odată cu marea ruptură produsă de România la 23 august 1944, în lagărele provizorii/ de etapă de la nivelul armatelor din primul eșalon și fronturilor sovietice se găseau în permanență câteva zeci de mii de prizonieri. Aceștia nu erau luați în evidențele centralizatoare până nu ajungeau în lagărele NKVD din adâncimea frontului. Adeseori, în cele câteva săptămâni, dacă nu chiar luni, dintre căderea în

Data sosirii eşaloanelor în L. 165	Numărul prizonierilor trimiși spre lagăr	Numărul prizonierilor primiți în lagăr	Prizonieri decedați pe timpul deplasării	Mortalitate (%)	Observații
22 decembrie 1942	2.856	2.480	376	13,17	660 prizonieri au fost predați Spitalului NKAp la stația c.f. Kameșkovo
1 ianuarie 1943	2.500	1.911	589	23,56	
11 ianuarie 1943	543	228	315	58,01	
20 ianuarie 1943	2.860	1.221	979	34,23	
TOTAL	8.759	5.840	2.259	25,79	

captivitate și ajungerea în lagărele din Ucraina, Rusia europeană, Urali sau Siberia, mărimea fiecărui lot de prizonieri europeni se diminuează până la înjumătățire. Abia după „înmatricularea” în lagărele NKVD de interior, prizonierii supraviețuitori deveneau entități statistice pe care noi, românii, le descoperim în arhivele sovietice după trei sferturi de secol de la încheierea războiului.

În arhivele de profil ruse sunt sute de documente care prezintă contextul diminuării dramatice a efectivului de prizonieri trimise spre lagărele de interior, ilustrative în acest sens fiind cele privind destinul tragic al românilor direcționați către Lagărul NKVD nr. 165 de la Taliți, Regiunea Ivanovo: „Din numărul total de 5.899 de prizonieri de război, trimiși cu trei eşaloane, în timpul deplasării spre Lagărul nr. 165 au murit, în total, 1.021 de persoane. Pe lângă aceștia, în lagăr au mai fost predate încă 140 de cadavre, ceea ce reprezintă 19,7% din numărul total al celor transportați sub escortă”. 21 ianuarie 1943 [...] Chiar din primele ore ale șederii în lagăr au murit 139 de persoane, din care: din primul eşalon – 29 de persoane; din al doilea eşalon – 105 persoane; din al treilea eşalon – 5 persoane; total – 139 de persoane. În perioada următoare, mortalitatea a continuat să fie deosebit de ridicată. În total, până la 1 ianuarie 1943, au murit 180 de persoane. De la 1 ianuarie până la 20 ianuarie – 911 persoane. Total – 1.091 de persoane”⁷.

Alarmată de mortalitatea ridicată înregistrată, conducerea NKVD a trimis în acest lagăr o comisie de anchetă care a constatat că „majoritatea prizonierilor de război primiți erau epuizați și slăbiți fizic. Vagoanele eşalonului au fost predate murdare, după ce în acestea fusese efectuat un transport de cai; acestea nu erau deloc dotate cu WC-uri și cu găleți. Pe timpul deplasării, prizonierilor de război li se distribuia hrană rece (pâine, pește, scrumbii și zahăr). Având în vedere lipsa găleților, aceștia erau aprovizionați cu apă de băut în mod neregulat”, apoi „lagărul nu a fost pregătit pentru deținerea prizonierilor de război pe timp de iarnă. Ferestrele din toate barăcile au o singură ramă cu sticlă,

geamurile nu au fost chituite, ușile și sobele nu au fost reparate peste tot. Prin ferestre și prin uși aerul rece, de afară, pătrunde liber. Jumătate dintre barăci nu sunt dotate cu paturi comune din lemn (prieuri). Prizonierii de război dorm pe podele. Pe teritoriul lagărului nu există nici măcar 1 m³ de lemne pentru foc. Barăcile sunt încălzite, în principal, cu crengi verzi, aduse zilnic din pădure, de la o distanță de aproximativ 3 kilometri, de către prizonierii de război”⁸.

Ca urmare, mortalitatea pe timpul transportului spre lagăr a depășit 25 % din efectivul primit de la delegații Armatei Roșii: Conform aceluiași document, „din cele 5.840 de persoane primite în lagăr, în perioada 23 decembrie [19]42 până la 21 ianuarie [19]43, au decedat 1.294 de prizonieri de război, adică 22 % din efectiv”, ceea ce a ridicat totalul deceselor la 3.553 de prizonieri (respectiv 40,56 % din cei 8.759 capturați în urma încercuirii trupelor din fața Stalingradului).

Din totalul celor 196.258 de prizonieri ajunși în lagărele NKVD, până la 1 ianuarie 1949 au fost repatriați în România 106.415 foști militari români, 20.381 au fost încadrați în cele două divizii române de voluntari, 7.148 (dintre care 6.775 de *moldoveni* și 38 de *basarabeni*) au fost trimiși în lagărele din sistemul *Gulag*, 3.832 (dintre care 2 *basarabeni* și 3.664 de *moldoveni*) au fost eliberați în interiorul URSS în calitate de „cetățeni sovietici”, 953 au fost predați batalioanelor de muncă sau lagărelor în care erau deținuți internații civili, 482 erau condamnați și se aflau deja în închisori, 4 erau evadați neprinși, 25 se aflau în „alte situații” (cel mai probabil, la dispoziția unor structuri de informații-contrainformații sovietice), 2.558 erau în curs de anchetare în vederea judecării lor de către tribunalele militare și speciale sovietice (aproape jumătate dintre ei fiind condamnați ulterior, de regulă la 25 de ani de detenție, pentru delict de război) și 54.539 erau înregistrați ca decedați (la aceștia se adaugă alți aproape 200 de foști militari români decedați după 1 ianuarie 1949, proveniți dintre cei 2.558 în curs de anchetare, respectiv cei 482 deja întemnițați).

⁷ RGVA, Fond 1p, Opis 4z, dosar 26, f. 7-11.

⁸ RGVA, Fond 1p, Opis 4z, dosar 26, f. 29.

Între cei 54.535 de români înregistrați oficial ca decedați în timpul prizonieratului sovietic (1941-1956) nu se regăsesc miile de morți pe timpul deplasării spre locurile de deținere din interior, dar nici cei decedați în primele zile și săptămâni după ajungerea în lagărele NKVD.

Mai mult, conform bazelor de date statistice comunicate oficial de către Asociația *Voennîe Memorialî* (structură abilitată, prin decret al președintelui Putin, cu gestionarea problematicei prizonierilor străini de război decedați pe teritoriul Federației Ruse), pe teritoriul fostei URSS ar fi decedat doar 24.537 de prizonieri de război și civili (deportați) români, care sunt înhumați în 505 cimitire multinaționale, dintre care 15.425 în Federația Rusă (înhumați în 260 de locuri).

În arhivele ruse am identificat cu certitudine faptul că pe actualul teritoriu al Rusiei au decedat 29.625 de prizonieri și internați civili români, dintre care puțin peste 21.000 identificați nominal (alți aproape 7.000 vor rămâne, din păcate, neidentificați întrucât au fost înregistrați fără nicio precizare referitoare la nume, prenume, grad, contingent/anul nașterii etc.).

Până în prezent, pe site-ul Ambasadei României la Moscova (<https://moscova.mae.ro/node/931>) sunt înscrși – cu nume, prenume, patronim, anul nașterii, gradul militar/statutul, data decesului și locul înhumării (cimitirul lagărului, spitalului special sau batalionului de muncă) – 10.724 dintre cei cca. 21.000 de români identificați nominal ca decedați pe timpul prizonieratului sau deportării în Rusia.

Spuneam la început că militarii români căzuți pe Frontul de Est sau decedați în prizonieratul sovietic sunt concomitent victime ale războiului la care au luat parte și victime ale statului deținător care – nu trebuie neglijat – nu s-a mai considerat din 1917 (prin Rusia predecesoare) legat de Convenția a IV-a de la Haga și, pe de altă parte, nu a ratificat Convenția de la Geneva din 27 iulie 1929 privitoare la tratamentul prizonierilor de război.

Dacă până acum am sugerat câteva dintre motivele pentru care considerăm că istoriografia națională a neglijat problematica prizonierilor români, în cele ce urmează vom enunța modalitățile prin care autoritățile statale, parlamentele postbelice și societatea civilă sunt părtașe la această nedreaptă „ascundere sub preș” a unei realități ce a marcat destinele a peste 300.000 de militari și civili români și a influențat dramatic viața a milioane de familii.

Indiferența autorităților politice și militare față de soarta prizonierilor capturați de sovietici până la 23 august 1944, dar și a celor dezarmați și transferați la est de Prut după „întoarcerea armelor”, ori a etnicilor germani, cetățeni ai României, deportați în fosta URSS poate fi constatată cu

ușurință prin studierea documentelor Comisiei Aliate de Control de la București.

Solicitățile părții române, chiar și sub forma unor întrebări aluzive despre prizonierii români deținuți în lagărele proaspătului aliat, abia dacă își găseau arareori locul în întrevederile cu reprezentanții Comisiei. După discuțiile de la Moscova ale lui Lucrețiu Pătrășcanu cu V. M. Molotov, din 31 august 1944, în care chestiunea dezarmării trupelor este prezentată ca fiind o problemă de importanță majoră, având și un caracter de urgență, liderii de la București evită spinoasa problemă pe care sovieticii o trec sub tăcere. Până la sfârșitul anului 1944, cea mai tranșantă abordare a acestui subiect îi aparține lui Iuliu Maniu care – în scrisoarea sa din 15 noiembrie 1944, adresată lui A.I. Vișinski, prim-locțiitorul comisarului poporului – face referiri la „situația trupelor române care au depus armele după 24 august a.c.”, respectiv „capturarea flotei militare române”⁹.

La 27 iunie 1945, generalul Vasiliu Rășcanu, ministru de Război, i-a semnalat lui A. I. Vișinski că „în țară a început să se pună întrebarea: de ce nu s-au întors până acum acasă prizonierii de război români, dacă războiul s-a terminat de mult?”¹⁰. Ca urmare, la 11 septembrie 1945, Guvernului român i s-a comunicat că Guvernul sovietic „a hotărât să satisfacă această cerere, să elibereze din prizonierat și să trimită în România 40.000 de oameni, prizonieri de război români, pe lângă cei 48.400 eliberați anterior”¹¹. În fapt, această promisiune nu s-a îndeplinit decât trei ani mai târziu, perioadă în care autoritățile române, aflate în plin proces de „democratizare” și „frățescă întovărășire” cu noii ocupanți, au încetat practic să mai revină cu solicitări privind repatrierea prizonierilor.

Concomitent, în societate a fost indusă o nouă atitudine față de foștii combatanți. Cei care au participat la luptele de pe Frontul de Est erau considerați „trădători ai cauzei naționale”, eroii proveneau doar dintre „luptătorii pe frontul antihitlerist”, iar prizonierii erau uitați, chiar dacă unii dintre ei ajungeau în țară după ce parcurgeau, pe cont propriu și în bună parte pe jos, miile de kilometri ce despart Siberia de România.

Prin Decretul nr. 48 din 29 mai 1948, a fost desființat abuziv Așezământul Național „Regina Maria” pentru Cultul Eroilor, singurul organism care s-a ocupat după război de cei căzuți în luptă sau în prizonierat. Valoroasa

⁹ *Misiunile lui A. I. Vișinski în România (Din istoria relațiilor româno-sovietice, 1944-1946), Documente secrete*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 1997, p. 95.

¹⁰ *Ibidem*, pp. 186-188.

¹¹ *Ibidem*, p. 202.

arhivă a Așezământului a ajuns inițial la Muzeul Militar Național, de unde a fost transmisă – prin HG 635/2004 – actualului Oficiu Național pentru Cultul Eroilor (ONCE).

România și URSS au ratificat, în calitate de state membre ale ONU, *Convenția a III-a de la Geneva din 1949 privind tratamentul prizonierilor de război* fără ca aceasta să aducă nici cea mai modestă îmbunătățire a sorții prizonierilor români deținuți în lagărele NKVD sau să genereze cea mai neînsemnată preocupare a autorităților de la București față de mormintele celor peste 50.000 de morți din rândul prizonierilor luați de Armata Roșie între 1941-1944.

Decretul nr. 117 din 23 octombrie 1975 al Consiliului de Stat al R.S.R. privind regimul mormintelor și operelor comemorative de război nu includea – în mod explicit, în categoria mormintelor de război – pe cele ale prizonierilor, internaților civili, deportaților, membrilor formațiunilor de Cruce Roșie și ale corespondenților de război sau ale altor persoane asimilate acestora, decedate în timpul și din cauza conflictelor armate îndeplinind o misiune comandată. Această omisiune poate fi înțeleasă numai dacă o coroborăm cu faptul că, înainte cu doar două luni de emiterea acestui act normativ profund ideologizat, *Conferința diplomatică de la Geneva asupra reafirmării și dezvoltării dreptului internațional umanitar* a adoptat *Protocoloalele Adiționale I și II la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949, privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale, respectiv fără caracter internațional*.

Ratificarea de către România a acestor două protocoale a fost amânată aproape un sfert de secol, acest gest reparatoriu fiind îndeplinit abia la 11 mai 1990 de către primul organ legislativ postrevoluționar, Consiliul Provizoriu de Uniune Națională.

După încă mai bine de un deceniu, Parlamentul României a adoptat, în 29 septembrie 2003, *Legea organică nr. 379 privind regimul mormintelor și operelor comemorative de război*, iar în primăvara anului următor Guvernul a emis Hotărârea nr. 375/29 aprilie 2004 prin care s-a aprobat *Regulamentul de organizare și funcționare a Oficiului Național pentru Cultul Eroilor*.

În acest context, în ultimii 15 ani au fost reamenajate/reconstruite aproape 20 de foste cimitire românești de campanie din Republica Moldova, Ucraina și Federația Rusă, au fost instalate peste 30 de monumente comemorative de război pe fostele locuri de înhumare a prizonierilor români decedați în spațiul ex-sovietic, s-au publicat lucrări și studii privind victimele române de război pe Frontul de Est.

Din păcate, în comparație cu celelalte state europene ale căror armate au luptat pe teritoriul fostei URSS, România continuă să neglijeze nepermis de mult

memoria eroilor săi, a militarilor care au căzut în luptă sau au murit în prizonierat pe Frontul de Est.

Această constatare nu se referă în niciun caz la eventuala perspectivă de a marca cu însemne/monumente comemorative toate cele peste 1.000 de locuri în care sunt înmormântați militari români decedați în timpul războiului sau în legătură cu acesta.

Neuitarea eroilor și cinstirea memoriei lor se face, mai întâi de toate, prin identificarea clară a acestora, prin stabilirea cu precizie a locurilor mormintelor acestora (chiar dacă acestea nu mai sunt vizibile ori nu mai există fizic) și prin asigurarea unui cadru accesibil pentru cunoașterea acestor informații de către urmași ori cei interesați. (subl. red.)

Altfel spus, nici la 75 de ani de la încheierea ultimului război mondial, nu au fost realizate **Bazele de date privind listele nominale ale morților de război**, care „cuprind următoarele rubrici: numele, prenumele, gradul, unitatea militară, data și locul nașterii, data și locul morții, locația mormântului, observații” (Art. 9 din *Normele tehnice*, anexe la Regulamentul de organizare și funcționare a Oficiului Național pentru Cultul Eroilor, aprobat prin HG 635/2004).

Or, această obligație legală și morală a „organului de specialitate al administrației publice centrale” care „are ca scop elaborarea și asigurarea aplicării strategiei și politicilor în domeniul mormintelor și operelor comemorative de război” nu necesită resurse financiare, ci doar voință și profesionalism.

Valorificarea instituțională a Arhivei Așezământului Național „Regina Maria” pentru Cultul Eroilor (administrată de peste 15 ani de către Oficiul Național pentru Cultul Eroilor și în care sunt păstrate aproape 10.000 de documente – liste nominale ale morților de război; schițe, planuri și fotografii ale cimitirelor de campanie; rapoarte și sinteze privind pierderile umane în Campania din Est etc. – de genul celor prezentate pentru ilustrarea acestui studiu) și extinderea acestei cercetări la fondurile documentare de profil ale Arhivelor Militare Naționale Române vor face posibilă identificarea majorității militarilor români căzuți în luptă pe Frontul de Est, ceea ce poate fi un început promițător pentru constituirea *Bazelor de date privind listele nominale ale morților de război* și o premisă certă a declanșării unui program național cuprinzător de recuperare a memoriei militarilor români căzuți în ultimul război mondial.

Acum, la împlinirea a 75 de ani de la încheierea ultimului război mondial, ar fi cel mai frumos și emoționant omagiu pe care noi, cei de azi, îl aducem înaintașilor care și-au jertfit viața pe câmpurile de luptă! ■

„Când a împlinit vârsta, s-a dus voios la armată...”

Când mai trăiam încă în România, la Clinica unde lucram, am avut în grija mea un miner, originar din nordul Bucovinei, fecior de țărani înstăriți, cu moară, mai târziu aveau să se numească „chiaburi”. Tânărul se născuse în anul 1922, în România Mare.

Când a împlinit vârsta, s-a dus voios de s-a-nscris „la armată” și a trimis acasă poze în uniformă de soldat. Fusese postat pe la Bălți, în inima Basarabiei.

Când au năvălit rușii în vara anului 1940, Mitrea, căci așa se numea tânărul, se afla în serviciu militar cam de trei sau patru săptămâni. Răcan, făcea instrucție în fiecare zi. Unitatea lui, oarecum periferică și fără instrucțiuni suficiente, află de ici-de colo, pierde o zi sau două adunându-se, rămâne în urmă, și trei ostași cu un plutonier, toți în uniformă, și toți din România Mare, sunt arestați de sovietici și declarați prizonieri de război. Evident, erau în uniformă militară, nu-i așa?

În toamnă, cam prin noiembrie, soldatul Mitrea este imbarcat prin trenuri și după câteva săptămâni ajunge în partea asiatică a Siberiei. A început mineritul, ca prizonier, în minele de pe valea Peciorei, aur, argint și metale grele, cadmiu și altele. Nu a știut de război decât atunci când au început să sosească prizonieri

de război adevărați, atâta doar, că în zilele acelea de război, foamea obișnuită se înăsprise peste măsură, și mureau în număr mare. Gropi nu existau. Foloseau explozivele miniere ca să facă găuri în gheață și aruncau trupurile în aceste improvizatii superficiale. Noaptea veneau lupii.

Mitrea, ostașul român, a fost eliberat printre ultimii, în 1954-1955. Familia lui nu mai exista. Chiaburi bucovineni, pieriseră și ei în Siberia. Dar Mitrea avea o meserie. A minerit la început prin Baia Spriei, pe urmă s-a dus la cărbune în Valea Jiului. După cinci-șase ani, a căzut bolnav grav. Silicoză. Nici Armata, nici Guvernul civil nu voiau să-i acorde o pensie de infirmitate, că doar făcuse campania din Est, nu?!

De la Petroșani l-au trimis la București. A fost norocul lui. Noi, la Spitalul Colentina, i-am obținut o pensie de boală. Boală profesională. Boală de prizonier militar.

În mai puțin de un an a murit de silicoză-tuberculoză. Avea, mi se pare, 43 de ani.

Ostaș român lăsat în urmă, erou din România Mare.
CID, Bronx, New York, SUA

„Mie mi-a fost dat să-i închid ochii și să-i șterg obrazul de ultimele lacrimi...”

Ioan Patca, *Și eu am fost la Stalingrad, Memorii din refugiu și război 1940-1945*. Coordonare, îngrijire ediție, cuvânt-înainte și note de Iulian Patca, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2008.

În anul 2008, la 10 ani de la moartea tatălui său, colonelul Iulian Patca, publicist cunoscut, președintele Societății Cultul Eroilor, filiala județului Cluj a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, încredințează tiparului însemnările din război ale tatălui său, sergentul Ioan Patca (1922-1998). Un gest admirabil și de toată lauda! Așa aflăm povestea șocantă a unui tânăr ardelean care, în 1940, în urma Diktatului de la Viena, s-a refugiat împreună cu șase consăteni și prieteni (Deac Ioan Rătanul, Deac Ioan Ciucu, Deac Vasile Cotroschi, Cosma Ioan, Andreica Vasile Bandor și Mureșan George) în Regat, și s-au înrolat voluntari în armata română. „*Eram tineri și avântați, patru din cei șapte nu aveau încă 18 ani, vârstă până la care nici nu ieșisem din sat, nu cunoșteam lumea*

și eram convinși că doar în armată ne vom putea face un rost. Cel care ne-a întrebat a spus: „Facă-se voia voastră!”, iar un delegat ne-a condus la Comisariatul Militar.”

Patca Ioan și Deac Ioan au fost înrolați în Regimentul 41 Artilerie. Ceilalți au optat pentru Regimentul 2 Dorobanți, Râmnicu Vâlcea. În iunie 1941, au fost trimiși pe frontul de Est. Din cei șapte magnifici, doar doi au avut norocul să-și mai revadă satul natal: Ioan Patca și Ioan Cosma. „*Ceilalți - citez din însemnări - au rămas pentru totdeauna în stepele Rusiei*”.

Sergentul Ioan Patca a luptat în linia întâi în iunie 1941, august 1942, februarie 1944, septembrie 1944 și în martie 1945. Înainte de a fi el însuși rănit în luptele de la Cotul Donului, i-a fost dat să-i închidă ochii și să-i șteargă obrazul de ultimele lacrimi bunului său prieten, de care era nedespărțit pe front, soldatul Deac Ioan Rătanul. Ostaș rămas în urmă...

... În 16 decembrie [1942] mă aflam la un colhoz în plin câmp, grajduri mari, acoperite cu trestie și pereți din nuiele unde era o armată fugară de toate gradele și armele. Împreună cu mine era și prietenul meu Deac Ioan Râtanul, de care am fost nedespărțit de când ne-am refugiat. În rest, nu cunoșteam pe nimeni, măcar un om să fi fost din regimentul meu [Regimentul 41 Artilerie - n. r.] sau din divizia mea [Divizia 13 Infanterie - n.r.]. Un locotenent-colonel și un maior tot încercau să prindă la telefon Statul Major din București pentru a cere instrucțiuni, spunând că nu mai rezistăm mult și că poate ar trebui să ne predăm. Însă li s-a spus prin radio că trebuie să rezistăm și să avem răbdare că din țară sunt în drum spre noi două corpuri de armată care ne vor salva. După aceste „încurajări”, am împușcat doi cai și i-am împărțit între noi. Unii nu mai aveau răbdare și mâncau carnea crudă.

După alte două zile, am primit prin radio ordinul de la București să ne retragem spre Morozovskaia, unde au ajuns cele două corpuri de armată din țară. Noi să atacăm din interior, adică din cerc, iar cei sosiți pe front vor ataca din afară, pentru a sparge cercul. Însă mulți dintre noi nu mai aveau arme, mult echipament și armament fiind aruncate și abandonate pe câmpul de luptă. (...)

Locotenent-colonelul care era cu noi ne-a spus că trebuie să ne organizăm și să ne pregătim pentru retragere în direcția indicată. Cine vrea, să-l urmeze,

cine nu, va cădea prizonier sau va sfârși împușcat. Au rămas mulți în urma noastră pentru că pur și simplu nu mai erau în stare să meargă, sleiți de foame, de păduchi și degerați. Ofițerul care ne conducea ne tot îndemna să mergem mai repede, însă numai coloana noastră se întindea pe o lungime de câțiva kilometri. Tot el ne-a spus că Diviziile 18 și 20 Infanterie au rămas pe pozițiile de sacrificiu asigurând retragerea resturilor armatei. În jurul nostru nu se vedeau decât incendii și nu auzeam decât explozii și țâcănit de arme.

Era cam la 10 seara când am părăsit colhozul, fiecare pe socoteala lui, neorganizat, dar știam că cine iese din coloană este un om mort. Ori te rătăceai, ori piereai de frig și foame, ori cădeai prizonier.

Pe la ora două din noapte, deși mergeam pe întuneric și nu făceam mare zgomot, am fost descoperiți și imediat, după vreo zece minute, am început rușii să tragă asupra noastră cu tunurile și brandurile. În noaptea aceea au distrus multă armată, din doi în doi pași întâlneam un om mort sau un rănit în agonie, dar nu puteam face nimic pentru ei. În aceeași dimineață a fost lovit și prietenul și consăteanul meu, Deac Ioan Râtanul, căruia i-a spintecat burta o schijă de brand, iar după vreo două ore, în zori, a murit într-o căruță sanitară. I-am strâns mâna până în ultima clipă. Mie mi-a fost dat să-i închid ochii și să-i șterg obrazul de ultimele lacrimi... (Ioan Patca, *Și eu am fost la Stalingrad*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2008) ■

În momentul ruperii frontului la Cotul Donului, aviația română a fost nevoită să părăsească aerodromurile din jurul Stalingradului și să ocupe altele, în spatele frontului, de unde să poată acționa în sprijinul trupelor terestre care se găseau în mare dificultate. Despre ceea ce s-a întâmplat la Stalingrad în acele momente ne-a lăsat mărturie unul dintre cei mai valoroși piloți de vânătoare, locotenent-comandorul Tudor Greceanu. Sunt pagini cutremurătoare care, dacă n-ar fi venit decembrie 1989, s-ar fi pierdut, poate, pentru totdeauna. Tudor Greceanu s-a născut la 13 mai 1917 în Bucureștiul ocupat de armata germană.

„Dle căpitan, dacă tot urmează să ne împuște, e mai normal să încercăm să decolăm!”

... Pe data de 10 noiembrie [1942] am primit, direct de la Flotila IV germană, iar apoi retransmis prin curier de către Corpul Aerian, un ordin în care ni se schimba misiunea. Ni se semnala că rușii au spart frontul cam la 100 km nord de Stalingrad și au un „mic” cap de pod peste Volga, care „desigur, va fi repede lichidat”. Se mai produsese un „mic” cap de pod la 50 km sud, în regiunea lacului Zaza, în sectorul Diviziei a 3-a de bersaglieri italieni și Diviziei de Cavalerie română. În rezervă erau doar rămășițele Corpului Vânătorilor de Munte români, care la fel „vor lichida imediat această operație”.

Zilele care au urmat au dovedit că lucrurile nu stăteau deloc așa.

Cu toată vizibilitatea redusă, cu tot plafonul practic zero, noi executam zilnic până la 12 ieșiri de avion și pilot, nemaialimentând decât cu muniție, căci puteam face 2-3 misiuni fără a mai pune benzină; căram muniția în capul a tot ce mișca, în spatele frontului inamic. Dar, în timpul zilei, nimic nu mișca acolo. În zori găseam linia frontului, în cele două capete de pod, tot mai avansată și lărgită. Acțiunea blindatelor se petrecea numai noaptea, iar ziua fiecare tanc pătrundea într-o clădire care se surpa asupra lui, constituind camuflaj. Seara pleca din nou la atac.

Toate mijloacele de luptă, oameni și tehnică, erau vopsite în alb și de aici dificultatea de a le descoperi din viteza avionului.

Foarte curând ne-am dat seama că această vastă învăluire urmărea o încercuire a trupelor noastre, a celor germane și italiene. Sigur că a existat și reacție puternică germană, dar cu prea puține forțe (căci unități în rezervă nu existau). Totuși, știam că două corpuri de armată germane erau deplasate de urgență pentru a se opune atacului sovietic. Corpul blindat al generalului Guderian, aflaserăm noi, plecase într-un marș forțat cu intenția să zădărnicească încercuirea, venind de la Orel (marș forțat care a rămas în analele războiului drept cea mai extraordinară mișcare de blindate din istoria militară), dar toate aceste intervenții au fost tardive, căci pe ziua de 20 noiembrie am constatat că încercuirea se definitivase, iar Karpovka, cu unitățile pe aerodromul ei, împreună cu Armata a 6-a germană a generalului Von Paulus erau izolate într-un perimetru de cca 600 km.

Mă întorc puțin pentru a relata câte ceva despre comportamentul propriilor noștri comandanți. În zilele de 11 și 12 noiembrie, noi raportasem prin radio Corpului Aerian situația. Am primit ordin să menținem formația și să trimitem înapoi coloana auto cu materialele, bagajele și trupa, păstrând doar strictul necesar pentru a putea opera. De aceea, pe ziua de 16 noiembrie coloana auto cu locotenentul mecanic Simoneta și 300 de oameni a plecat spre Tacinskaia, unde se mutase Corpul Aerian (mult mai înapoi), în timp ce bombardamentul, recunoașterea și celelalte avioane rămăseseră la Morozovskaja. Seara,

Simoneta s-a întors cu coloana, spunând că șoseaua (unica) fusese interceptată și că nu mai aveam pe unde trece.

Am raportat Corpului Aerian. Nu peste mult timp s-a recepționat radiograma „*Puneți-vă sub ordinele unităților germane de pe aerodrom și în subzistența lor, nu putem face nimic pentru voi. Dumnezeu fie cu voi*”. Era un aviz de a nu mai deranja Corpul Aerian cu problemele noastre și un fel de a se descotorosi de o unitate „sacrificată”.

Ulterior am aflat că la repetatele sesizări făcute de cei de la Observație asupra mișcărilor de trupe și blindate din spatele frontului rusesc, cu mult înainte de încercuire, generalul Ermil Gheorghiu răspunsese căpitanului Dicescu: „*Vreți să rădă nemții de noi? Vă speriați? Nu mai fiți alarmiști și vedeți-vă de treabă*”. Aceste rapoarte au fost scrise și se găsesc în arhivele militare.

În ziua de 20 noiembrie, după-masă, ne-am pomenit pe aerodrom cu două avioane Savoia Marchetti, pilotate de Udriski și de Nae Spuză. Fără ordin, numai din solidaritate camaraderească, au venit la noi pentru a evacua răniții (Panait Ioan, coechipierul meu, grav rănit, a refuzat evacuarea), piloții fără avioane și ce mai puteau lua din tehnicieni și bagaje. Au plecat pe inserat după ce le-am mulțumit. Ne-au îmbrățișat. Erau convinși că nu ne vor mai vedea.

Atunci a plecat de la noi și Vintilă Brătianu, care aici și-a încheiat cariera de foarte bun pilot de vânătoare, excelent luptător și român.

Noi am rămas singuri. Am luat legătura cu cei de la Stukas, ne-am pus sub ordinele maiorului Barnhelm și am conlucrat cu ei zilele următoare. Ei ne-au spus că la timpul util ne vor da ordin de evacuare.

Pe 21 și 22 am însoțit formațiile de Stukas și împreună am atacat peretele încercuirii; acum ajunsese de 300 km. Activitatea aeriană rusească era slabă (totuși, existentă) din cauza condițiilor meteo atât de nefavorabile.

Pe ziua de 22 seara, Stukas-urile au plecat într-o „misiune” pentru care n-au cerut însoțire. Nu s-au mai întors pe aerodromul Karpovka. Ne-au lăsat absolut singuri, fără subzistență; numai cu benzină și muniție.

Presiunea rușilor pentru a restrânge zona încercuită devenise atât de puternică, încât acum

auzeam ziua și noaptea duelerile de artilerie, de mitraliere și „ronțăitul” specific al șenilelor de tancuri. Gerul făcea ca schimburile de santinelă să fie doar de o oră și le dublasem. Oamenii erau nedormiți, noi la fel și mai trebuia să mai și zburăm, atât pentru a ne opune cât de cât presiunii rusești, cât și pentru a ști exact linia acestui front care se restrângea ceas de ceas.

Bateriile de artilerie A.A. fuseseră aduse pe aerodrom. Dintr-un moment într-altul ne așteptam să fim atacați.

În ziua de 23 nu s-a putut zbura din cauza unui viscol cumplit, care făcea decolarea imposibilă. Nu însă și activitatea tancurilor rusești. Așa se face că încă pe la orele 16, când se întuneca, dinspre sud (calea ferată în rambleu) zgomotul de tancuri devenise foarte puternic și ne așteptam ca în cursul nopții să dea peste noi. (Rușii, cred și acum, nu știau de existența aerodromului, altfel ne-ar fi atacat sigur).

Pentru acest motiv, comanda grupului, Escadrila 57 și stația radio au părăsit latura de sud și s-au înghesuit peste noi (56 și 58) pe latura de est.

Am pus santinele și patrulă comandate de ofițeri pe latura de sud, bateriile lui Șerbu și Apostolescu în fața avioanelor cu țevile orizontale îndreptate spre sud și am așteptat noaptea. Urma să cerem prin radio aprobarea de evacuare a aerodromului, patru avioane de transport greu, pentru oameni și, dacă vremea va permite, să decolăm cu cele 30 de avioane pe care le mai aveam disponibile (la unele dintre ele, mecanicii lucrau cu un spirit de sacrificiu formidabil).

N-am apucat să expediem radiograma. Atacul s-a produs între orele 8 și 9 noaptea, când un zgomot puternic de șenile ne-a dat a înțelege că rușii se hotărâseră. Iscoadele de la calea ferată au venit în fugă să ne avertizeze că un mare număr de tancuri T 34 se oprise imediat dincolo de calea ferată, cu oamenii pe jos. S-au oprit, au făcut focuri și se pregătesc de atac spre nord. Rămăsese pe latura de sud-est coloana noastră auto încărcată și folosită acum drept camuflaj.

Pe la ora 9 primele tancuri au apărut la creasta căii ferate. Silueta lor era vizibilă pe fundalul luminat de focurile din spate. Viscolul se mai potolise. Șerbu și Apostolescu au deschis foc de artilerie eficace, ochit pe țeavă. Tancurile s-au retras, lăsând unul imobil pe creasta căii ferate. A urmat o acalmie de vreo oră în care rușii, probabil, s-au sfătuit cum trebuie procedat, neștiind ce forțe au în față.

Era evident că următorul atac nu se va mai opri atât de ușor, căci noi știam de ce forțe ridicole dispuneam în realitate. A existat un fel de consiliu al ofițerilor. Gradele, funcțiile și vechimea nu mai aveau nicio semnificație. Crihană nu mai exista nicăieri, Stătescu nici atât. Comandanții în asemenea situații se selecționează singuri, oamenii îi înțeleg, le acceptă autoritatea, curajul și inteligența și execută ordinele lor.

Primul lucru a fost să se dea ordin tuturor oamenilor să urce toate avioanele cu coada pe

butoaie de ulei, pentru a putea trage la orizontală cu tunurile și mitralierele de bord. În timp ce acest lucru se executa sub supravegherea subofițerilor și maiștrilor, noi am continuat sfatul și s-a hotărât ca în fiecare avion să fie un pilot. Focul va fi deschis numai la ordinul căpitanului Șerbănescu. Atacul s-a repetat pe la ora 10. De data asta cu foarte multe tancuri, care au apărut trăgând. Șerbănescu a dat ordin să se deschidă focul. A început un adevărat infern. Pentru a doua oară rușii s-au retras dincolo de calea ferată, surprinși de intensitatea și de genul de foc pe care îl primeau. În fond, erau pifani și era posibil ca nici atunci să nu fi identificat un aerodrom. La un nou sfat, am hotărât cu toții că ofițerii în niciun caz nu pot cădea vii în mâna inamicului, căci nimeni nu poate garanta cât poate rezista fiecare la „anumite metode de interogare”. Pe subofițeri i-am lăsat să hotărască singuri ce vor face. Au fost de acord că vor urma soarta noastră.

De data asta pauza a fost mai mică și de dincolo de calea ferată a început un foc ucigător din zeci de tunuri, care a căzut pe tot aerodromul. Avioane

Tudor Greceanu, fotografie făcută în ziua în care a fost decorat cu cea mai înaltă decorație de război românească, Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a

Tudor Greceanu (primul din stânga) și Alexandru Șerbănescu (al doilea din dreapta), doi dintre eroii de pe aerodromul de la Karpovka

distruse sau incendiate, zeci de morți sfârtecați, brațe și picioare care zburau pe sus. Căram cu greutate răniții în bordeie și adesea, la lumină, vedeam că am cărat un mort sau o bucată de om. Eram plini de sânge, de fum și praf, ca urșii, în costumele noastre împlânite. Eram disperați. La un moment dat a venit la Șerbănescu adjutantul Vinca Tiberiu, care i-a spus: „D-le căpitan, dacă tot urmează să ne împuște, e mai normal să încercăm să decolăm”.

Unitatea exista numai în virtutea avioanelor. Dacă numai unul va reuși, el va putea spune ce s-a întâmplat aici și, cine știe, va putea cere un ajutor pentru eventualii supraviețuitori. Șerbănescu, fără nicio ezitare, a acceptat și s-a început identificarea avioanelor care mai puteau decola. S-au găsit doar 16. Vinca a declarat că el mai ia un camarad culcat pe burtă în fuzelaj după ce va demonta aparatul de radio, instalația de oxigen și blindajul rezervorului. Toți au fost de acord.

I-am propus lui Panait să-l iau cu mine, dar a refuzat spunând că va zbura ca pilot. Și-a desfăcut gutiera și pansamentele și a plecat la avion. Eu l-am luat pe Zaverdeanu și mi-am supravegheat demontarea părților stabilite din avion.

Când Șerbănescu a tras racheta roșie care dădea semnalul de decolare a fost o adevărată nebunie. A nu se uita că era o noapte beznă, luminată doar de incendii, de fulgerăturile proiectilelor și de trasoare de toate culorile. Aerodromul era plin de gropi de obuze. Tancurile rusești, la pornirea motoarelor noastre, au înțeles în sfârșit pe cine au în față. Au reluat înaintarea pe aerodrom, trăgând încontinuu. La decolare, Naghirneac s-a ciocnit de Rozariu, ambele avioane au luat foc și ardeau la distanța de 50 m unul de altul. Iolu Nicolae având în brațe pe Simoneta a fost izbit în plin de un obuz de tanc rusec: Simoneta a murit și Iolu, cu craniul sfărâmat, a rămas pe loc (ulterior a fost evacuat prin nu știu ce minune la un spital în Germania; a supraviețuit cu o placă de argint în cap).

Văzând această nebunie, i-am spus lui Panait (care nu zburase niciodată noaptea) să rămână pe loc și să decoleze doar la urmă, odată cu mine, care îmi asumam răspunderea navigației până la Tacinskaja.

Ultima imagine pe care am înregistrat-o este aceea a tancurilor rusești trecând ca peste vreascuri peste bateria A.A. a lui Apostolescu și pe Șerbu care, singur în baterie, în cămașă, trăgea cu toate patru tunurile de 75.

I-am arătat lui Panait avioanele lui Narghineac și Rozariu arzând și i-am spus că cel mai bine e să trecem printre ele, ca să aibă un reper de decolare. Așa am făcut, lăsând loc lui Panait, am trecut razant pe lângă Rozariu și cu avionul dezechilibrat de Zaverdeanu, am reușit să mă desprind. Am avut bucuria de a vedea lângă mine lumina roșie a lui Panait. Nu mai aveam radio, dar Panait mi-a făcut semn să nu plecăm cu muniție la noi, așa că, de două ori am picat, trăgând cu toate armele în infanteriștii ruși.

Niciun reper, noapte, ger cumplit și doar o biată busolă magnetică, care arăta ce vrea ea. Totuși, cu ceasul, cu busola (pe care o cunoșteam acum perfect) am ajuns exact unde am vrut: Tacinskaja.

...Am ajuns primii. După noi au mai aterizat Scurtu Dan, Burileanu Nicolae, Milu Ioan. Restul au aterizat fie la Morozovskaja, fie pe terenuri vecine.

Deși Tacinskaja avea toată dotarea necesară, noi am aterizat pe teuri de benzină, căci nu aveam cu ce recepționa.

Ne-am scos „clienții” din „cutie” și apoi am plecat cu o motocicletă la locuința lui Gheorghiu Ermil. Cu greu am fost „autorizați” să-l trezim. I-am expus ce s-a întâmplat la Karpovka. La început s-a cam speriat (am spus cam cum arătam) căci nu ne-a recunoscut, apoi a ascultat tot și după o „matură chibzuință” a explicat că nu se poate face absolut nimic. I-am întors spatele și am plecat la aerodrom, unde am găsit tot personalul în picioare. Le-am relatat întvederea. Erau revoltați încât au declarat că bombardierii așteaptă să se lumineze de ziuă pentru ca rușii să intre la camuflaj și vor decola fără ordin, pentru a salva ce mai pot de la Karpovka. Așa au și făcut și două Junkers-uri 52 au ajuns la Karpovka în zorii zilei. Au fost asaltați de bieții supraviețuitori și înainte de a se opri din aterizare erau deja supraîncărcați, așa că au trebuit să decoleze pentru a nu fi distruse avioanele. Doi soldați însă au reușit de disperare să ia în brațe un montant de la coadă. Numai unul a ajuns la destinație, dar atât de înghețat încât numai cu ranga a putut fi desprins de montanți.

...Peste circa o lună, la Tacinskaja a ajuns un grup de supraviețuitori de la Karpovka. În jur de 200 de oameni care, sub comanda unui ofițer de rezervă de administrație, sublocotenentul Drăgan, și a unui elev mecanic, Bîscă Marin, pe jos, înarmați doar cu puști Manlicher 6,5 mm model 1893, mergând numai noaptea, mâncând rădăcini și zăpadă, au străbătut 300 km în teritoriul inamic, apoi linia frontului și, ca niște stafii în zdrențe, s-au întors acasă. Ultimele rămășițe ale Grupului 7 Vânătoare de Messerschmitt 109 E7... ■

Aici se încheie una dintre cele mai dramatice pagini de război din istoria românilor. Pilotul de vânătoare Tudor Greceanu și-a scris amintirile din război în anii 1990-1993. A murit la 29 decembrie 1994, la spitalul Colentina, după o dublă amputare a unui picior.

După moartea lui, familia - mai bine zis cei care au mai rămas, Radu Greceanu (1915-2012) și Martha Greceanu (1919-2008), din neamul boierilor moldoveni Greceanu - s-au zbatut să obțină aprobarea ca o stradă din București să-i poarte numele, la marginea căreia să se ridice, pe cheltuială proprie, un monument în memoria piloților de vânătoare căzuți în război.

Nu e loc să vă spun aici câte mizerii au suportat pentru această „pretenție” a lor!

În cele din urmă, Primăria Sectorului 1 „s-a îndurat” să dea unei piațete din sectorul respectiv numele acestui „aristocrat al suferinței”, cum l-a numit Monica Lovinescu. A fost obținută și aprobarea pentru ridicarea „Monumentului Eroilor Piloți de Vânătoare”, dar, culmea!, unul dintre locuitorii „Cartierului primăverii”, unde se află piațeta respectivă, a făcut „plângere prealabilă” prin care a solicitat revocarea autorizației de construire.

Nu știu să existe vreun precedent pe această temă. De aceea, redau întocmai „argumentul decisiv” al petiționarilor: *„Anexez prezentei și un tabel cu persoanele ce locuiesc în carter (sic!) ce se consideră, de asemenea, lezate în interesul lor legitim, prin amplasarea monumentului în spațiul verde, în condițiile în care poluarea orașului este în creștere și traficul s-a intensificat pe străzile adiacente, pentru deblocarea (fluența) arterelor intens circulate din apropiere (Calea Dorobanților și str. Beller). Totodată, considerăm că este lezat și un interes legitim public.”*

La moartea pilotului de vânătoare Tudor Greceanu, Monica Lovinescu scria de la Paris: *„A murit Tudor Greceanu, iar noi am pierdut încă un prilej de a redeveni ceea ce poate am fost odată, ceea ce în orice caz el a fost: oameni întregi, în deplinătatea răspunderii noastre.”*

DUMITRU ROMAN

P.S. Monumentul Piloților de Vânătoare a fost ridicat undeva la capătul străzii Teheran, din București, dar inaugurarea lui nu s-a făcut niciodată!... ■

„Să trăiți, dom' plutonier, aș avea și eu o rugămintă!”

Subofițerul Sandu V. Cernat este și nu este unul dintre „ostașii lăsați în urmă”. Aflat pe frontul de Est, la Cotul Donului, a avut de două ori ocazia să plece în țară, dar, spre cinstea lui, a refuzat să-și părăsească postul și camarazii!

lată cum povestește aceste momente:

„...Înainte de ruperea frontului și de încercuire, am avut ocazia să plec spre Vest, spre casă, cu un lot de circa 500 de cai răniți sau slăbiți, care erau evacuați în spatele frontului pentru tratament și recuperare. Am refuzat acest lucru, deoarece îmi trebuiau doar două luni și ceva de stagiul de front pentru a îndeplini condițiile de avansare.

Mi s-a mai oferit și o a doua ocazie de a veni în țară, cu o săptămână înainte de încercuire. Fostul nostru șef, colonelul Nicolae Mirăuță, șeful Serviciului de Intendență al Corpului 6 Armată, într-una din zile m-a chemat telefonic să mă prezint la Corpul 6 Armată...

Cernat, eu mâine seară plec de pe front la București, la Direcția Intendenței, din Ministerul de Război. Ești de acord să mă însoțești, pentru a lucra direct în subordinea mea?

Domnule colonel, mai am numai două luni de stagiul de front și sper și eu să fiu avansat - i-am răspuns.

Avansarea-n grad, făcând serviciul la Direcția Intendenței, n-ar fi o problemă și te sfătuiesc să te gândești bine, repede.

Vă rog să mă lăsați să mă gândesc și vă dau răspunsul telefonic, până cel târziu mâine la ora 12.

L-am salutat militărește, am făcut stânga-mprejur și am plecat cu un camion care mergea la Divizie. Pe drum m-am tot gândit ce să fac. Să plec, să nu plec! Nu știu ce se întâmpla cu mine, dar ceva parcă mă îndemna să rămân, totuși, pe front. A doua zi am evitat, în mod voit, să-i comunic răspunsul d-lui col. Mirăuță. Pe la orele 13, domnul lt. col. Stancu m-a chemat la telefon. La cealaltă capăt al firului era dl. col. Mirăuță, care mi-a zis: „Cernat, mi-ai făgăduit

un răspuns, dar nu te-ai ținut de cuvânt. Eu plec în seara aceasta în țară. Tu ce-ai hotărât?” „Vă rog să mă iertați, domnule colonel, dar eu țin neapărat să-mi termin stagiul de front”. „Rămâi sănătos!” - a încheiat, scurt și tăios colonelul.

Sandu V. Cernat a căzut în încercuirea de la Stalingrad și, alături de camarazii săi, a stat patru ani în lagărele sovietice. Deși, undeva, recunoaște că nu crede în predestinări, se întreabă dacă nu cumva este adevărat dictonul „Ce ți-e scris, în frunte ți-e pus!”: „A trebuit să sufăr viața de orfan de război, petrecută parțial printre străini, a trebuit să îndur regimul de exterminare la care am fost supus în lagărele sovietice, a trebuit să mă despart de băiatul meu, ca urmare a destrămării familiei și să iau viața de la capăt...”

...**M**ai erau unii ostași nefericiți care se rătăciseră de unitățile lor și vagabondau în zona încercuită, deoarece nu aveau curajul să se prezinte la alte unități, de teama de a nu fi considerați dezertori, pentru că dezertarea de pe linia întâi a frontului se pedepsea cu moartea. Curtea Marțială din zona de încercuire funcționa zi și noapte, de aceea era periculos să circuli izolat și fără ordin scris asupra ta, în care să fie menționată misiunea primită. Zona încercuită era patrulată, în permanență, de poliția frontului.

Într-una din seri, în timp ce mă aflam în apropierea adăpostului meu, s-a apropiat de mine un soldat care abia-și târa picioarele, și cu o voce stinsă mi-a zis:

Să trăiți, dom' plutonier, aș avea și eu o rugămintă.

Omul se uita în pământ și-și căuta cuvintele ca să poată spune ce-l doare. În acest răstimp eu l-am privit și am văzut că arăta jalnic. Era sumar îmbrăcat, cu o manta scurtă pe el, pe cap în loc de căciulă purta un turban, încropit probabil din mantaua unui mort. Era înalt, foarte slab, și la spate îi atârna o carabină.

Spune, omule, ce dorești? - l-am întrebat pe un ton deloc milităresc.

Aș vrea să interveniți să mă primească și pe mine în adăpostul comun, că m-am rătăcit de unitatea mea.

Dar din ce unitate faci parte?

Din Compania III-a, ce ține de Divizia I Cavalerie.

Și de când umblă fără niciun căpătâi?

De azi-noapte și mă simt sfârșit, că n-am mâncat nimic de două zile.

Mi s-a făcut milă de el, i-am dat rația mea de pâine și l-am condus la cel mai apropiat adăpost. La intrare am întâlnit un sergent și, pentru că era cel mai mare în grad dintre toți cei prezenți, l-am rugat să-l primească și pe cavaleristul pe care-l adusesem. Nu i-am dat nicio altă informație. După ce l-a măsurat cu privirea, sergentul mi-a promis că-l va apăra ca să nu-l scoată cineva afară și a plecat cu el în adăpost. Liniștit, am plecat la adăpostul meu, mulțumit că am făcut o faptă bună, deși eram convins că nenorocitul era dezertor de la unitatea sa.

Știam că dacă va fi prins de patrula de poliție a frontului va fi deferit Curții Marțiale care-l va condamna la moarte, pentru dezertare din fața inamicului. Ca el erau, din păcate, destui ostași care, temători de moarte și flămânzi, rătăceau prin zona încercuită în speranța că vor găsi o cale de ieșire.

În dimineața următoare, când am ieșit din adăpostul meu, l-am văzut pe cavalerist stând în picioare, rezemat de o căruță, cu carabina atârnată de mână. Îl recunoscusem după turban. M-am îndreptat spre el să-l întreb încotro are de gând să plece, dar el era „plecat” deja. Fusese scos din adăpost în timpul nopții și înghețase în această poziție. Iată că s-a murit și așa. Bietul om, avea poate și el o familie care-l aștepta să se întoarcă de pe front. (Maior Sandu V. Cernat, *Prizonier în lagărele sovietice*, Editura CORGAL PRESS, Bacău, 2008) ■

„Căpitan aviator Spătaru N. și adjutant Petcu V., înmormântați la cimitirul din gara Kremidovka...”

Maiorul Ioan Costăchel (1905-1978), absolvent al Școlii Superioare de Război, a participat la luptele pentru eliberarea Basarabiei și la campania de cucerire a Odesei. Pentru bravura sa a fost decorat cu cea mai înaltă distincție de război românească, Ordinul militar „Mihai Viteazul” clasa a III-a, și „Crucea de Fier” germană. Pe front, Ioan Costăchel și-a notat, zilnic, momentele prin care a trecut. Referindu-se la aceste însemnări, scriitorul și veteranul de război Radu Theodoru, ajuns la venerabila vârstă de 96 de ani, apreciază: „Jurnalul notat la zi, fără nicio intenție de subtext, într-un război cu acte neloiale din partea inamicului, ca să nu le spun bestiale, consemnează una dintre calitățile morale esențiale ale ostașului român: Omenia: Momentul în care batalionul maiorului Ioan Costăchel întâlnește în Transnistria o coloană de refugiați evrei și oștenii își scot din sacii de merinde rația lor austeră, dăruind-o

acestora, se constituie încă într-un argument notabil de omenie care se adaugă documentelor oficiale emanate de la autoritățile locale, de la Bug la Morava, prin care se mulțumește Armatei Române pentru comportamentul plin de umanitate față de cei aflați în suferință.

Pagini care ne împlinesc, restituindu-ne curaj și eroici propriei noastre conștiințe.”

În 26 septembrie 1941, căpitanul Ioan Costăchel descrie în jurnalul său de front o luptă aeriană, care se încheie cu moartea a doi piloți români. Era la Kremidovka, în sectorul de front al Regimentului 22 Infanterie, comandat de colonelul Duțescu.

... **R**u trecuse niciun ceas de când a plecat Rusalin, când și-a făcut apariția un bombardier românesc de tip Savoia, urmărit de două avioane de vânătoare Rata. Priveam toți cu înfrigurare această luptă inegală, cele două Rata erau mai ușoare și zburau cu ușurință manevrându-l pe bombardier, care mai greoi nu le putea face față. Cu toate acestea,

la un moment dat am văzut că unul din cele două Rata începe să fumege, apoi a căzut ca plumbul în pământ chiar peste pivnița în care cu câteva ore mai înainte se adăpostise Rusalin al meu. Celălalt Rata a atacat de deasupra și am văzut cu inima strânsă cum și bombardierul românesc începe să fumege apoi începe să se prăbușească.

Deodată am respirat ușurați. Din avionul plin de fum s-au desprins doi oameni venind vertiginos în jos, apoi li s-au deschis parașutele. De departe motociclistul a observat și ne-a arătat nouă un Messerschmitt care venea aici. Bandiții de pe Rata, în loc să-și vadă de treabă după ce au doborât bombardierul, au început să mitralieze pe cei doi aviatori care săriseră cu parașuta și care nu se mai puteau apăra. Acest act de lașitate, de cruzime și de bestialitate ne-a revoltat în așa măsură încât am deschis focul cu armele și cu o pușcă mitralieră asupra celor de pe Rata, deși era o prostie, că nu-i puteam ajunge, dar atunci nu ne dădeam seama.

Cei doi aviatori români au fost măcelăriți. Noi urmăream cu toată atenția și ne făceam cruce rugând pe Dumnezeu ca Messerschmitt-ul să ajungă la timp. Ruga ne-a fost ascultată, avea culorile roșu, galben și albastru. Bandiții de pe Rata nu l-au văzut decât în ultimul moment când acesta era foarte aproape și i-a doborât din prima rafală. Acest al doilea avion Rata a căzut tot aproape de beciul în care cu puțin înainte se adăpostise Rusalin. Aviatorii de pe cele două Rata s-au făcut terci. Am fugit cu motocicleta la cei doi aviatori români, care erau târâți de parașute pe câmp și le-am scos parașutele. Muriseră amândoi.

Aviatorul de pe Messerschmitt ne-a făcut un semn amical cu mâna apoi a plecat. Am chemat preotul de la 22 care le-a făcut o slujbă de prohod celor doi români și i-am înmormântat la cimitirul din gara Kremidovka. Căpitan aviator Spătaru N. și adjutant Petcu V. Pe ruși i-am înmormântat tot acolo... (Ioan Costăchel, *Așa cum a fost. Jurnalul unui ofițer român pe Frontul de Est și în prizonierat (1941-1945)*, Ediție îngrijită

de Dumitru Stavarache și Teodor Vasiliu, Editura Artpress, Târgoviște, 2006) ■

„Așa rănit cum era, soldatul s-a târât cum a putut cu ofițerul lui până la vâlceaua de la sud de semaforul gării Kalindorovc, unde a căzut și el leșinat...”

26 septembrie 1941. Am ajuns la [Regimentul] 89 aproape de amiază. Aici am asistat la înmormântarea lui Hanea. A fost rănit în prima linie. Soldatul lui l-a înfășurat în foaia de cort, l-a luat în spate și a plecat spre înapoi, dar l-a prins o rafală de mitraliere care l-a ciuruit pe Hanea, rănindu-l și pe soldat. Așa rănit cum era, soldatul s-a târât cum a putut cu ofițerul lui până la vâlceaua de la sud de semaforul gării Kalindorovc, unde a căzut și el leșinat. Dar cum a avut grijă să se târască până la cărare, a fost găsit îndată.

Mă doare foarte mult moartea lui Hanea. Am fost colegi în Școala Militară și la Specială. Era un ardelean dintr-o bucată. Nu vorbea mult dar când spunea un lucru, apoi era numai adevărul. A comandat chiar de la început Compania de cercetare a regimentului și a făcut multe isprăvi. Unde era mai greu și mai primejdios, acolo era trimisă compania lui. Dumnezeu să-l ierte. A fost un ofițer brav... (Ioan Costăchel, *Așa cum a fost. Jurnalul unui ofițer român pe Frontul de Est și în prizonierat (1941-1945)*, Editura Artpress, Târgoviște, 2006) ■

„Măi băieți, fiți tari! Nu deveniți slugile rușilor. Rezistați!”

*Ofițer de artilerie, avocat și scriitor, Alexandru Teodorescu-Schei a luptat pe Frontul de Est, a căzut prizonier, a îndurat, vreme de șase ani, regimul de exterminare din lagărele sovietice, s-a întors acasă și a încercat să reintre în normalitatea vieții. În excepționala sa carte, *Învins și învingător, 1941-1949. Campania din est și prizonieratul*, ediție îngrijită de Pan Izverna, Editura ALLFA, București, 1998, notează: „...Nu regret cei șase ani de chinuri fizice și morale, suportate în URSS. Așa a fost să fie! Singurătatea prelungită, izolarea m-au făcut să pătrund mai adânc în cuget și să-mi creez o platoșă care să mă ferească de lovituri și împrejurări vitrege. Țineam să nu mi se altereze sufletul. Prin introspecție și stăpânire, cred că am reușit, chiar de acolo din Rusia, să nu urăsc, să nu mă enervez. Am ajuns să realizez un echilibru sufletesc. Pe ruși, care au făcut atâta rău și mie și țării, am constatat că nu-i urăsc. Orice simțire de acest soi îmi dă senzația degradării ființei mele...*

Acum, când sfârșesc această scriere, constat că imaginea lagărului cu cei șase ani de chinuri rămâne departe în urmă, ca și dragostea ideală din prizonierat. Învins ca oștean, fără a fi strivit de destin, mă simt învingător ca voință și speranță de om, de român. E un adevăr universal: tristețea învingătorilor și încăpățânarea de a supraviețui a celor învinși.

... Cunoșteam pe colonelul Dumitru Anastasescu, din Regimentul 9 Dorobanți, de la Râmnicu Sărat, un om voinic, impunător. Îl vizitam odinioară destul de des. A avea o fată, Țuca, cu care mai discutam din când în când.

În lagăr, colonelul Anastasescu a adoptat o atitudine de mare caracter, purtându-se cu subalternii ca un frate mai mare. Toți îl iubeam. Acest ofițer superior spunea mereu celor în subordine, mai tineri: „Măi băieți, fiți tari! Nu deveniți slugile rușilor. Rezistați!”. Cuvintele lui parcă veneau din străfunduri, din adâncimile istoriei românești. Nehrănit fiind și om mare la trup, și-a dat seama că nu mai rezistă. Și-a făcut testamentul. Ultima lui dorință era să mă căsătoresc cu fata lui. Mi s-a comunicat. Mă analizez: viața-mi nesigură, știrb, desfigurat, cu gâtul dublu, din care șiroia puroi și totuși eram un logodnic prezumtiv...

Colonelul Dumitru Anastasescu, regretat de toți, a murit aici, la Oranki... (Alexandru Teodorescu-Schei, *Învins și învingător. 1941-1949. Campania din Est și prizonieratul*, Ediție îngrijită de Pan Izverna, Editura ALLFA, București, 1998) ■

„Spre cinstea tuturor camarazilor mei, ofițeri aflați în această încercuire, nimeni nu a acceptat ideea salvării personale și a părăsirii trupei pe care o comanda...”

Ofițer de geniu (sintagmă care se referă la ofițerii din arma Geniu), căpitanul Vladimir Kl. Kirițescu a supraviețuit 2951 de zile în captivitatea sovietică. După ani și ani, s-a decis să povestească, transcriu din cuvânt-înainte, „numai ceea ce am văzut și am trăit eu, ceea ce îmi amintesc perfect și precis, fără adăugiri din imaginație sau interpretări care nu ar putea fi lipsite de subiectivism”. Așa s-a născut volumul „Amintiri pentru viitor”, apărut la Editura Detectiv, sub îngrijirea regretatului muzeograf Neculai Moghior și a doamnei Raluca Anca Ionescu.

Din multe episoade și întâmplări descrise cu un talent scriitoricesc indiscutabil, ne-am oprit la cel de mai jos, care readuce în discuție o chestiune delicată și mereu actuală: aceea a loialității ostășești. Un subiect care ar putea oricând constitui substanța unui „Dosar România eroică”.

... În ziua de 24 noiembrie [1943], după-amiaza, pe tăpșanul iarmarocului de care am mai pomenit, au aterizat două-trei avioane de transport românești. Au venit ca să ridice răniții și, de reținut, memoriile de notare și caracterizare a ofițerilor, care fuseseră trimise cu aproximativ zece zile mai devreme la divizii. Răniții au fost luați de la căruțele care erau adunate în acel loc. Memoriile ofițerilor însă rămăseseră la fostele posturi de comandă ale diviziilor, urmând să îmbogățească arhivele serviciilor secrete sovietice cu descrieri și caracterizări a o bună parte dintre ofițerii români care urmau, nu prea târziu, să cadă în captivitatea sovietică.

Cine s-a gândit vreodată să evalueze seriozitatea acestor pierderi?

Cine s-a străduit să cântărească obiectiv consecințele acestui fapt în legătură cu multe dintre fenomenele produse mai târziu în viața ofițerilor

prizonieri sau în legătură cu unele dintre atitudinile ulterioare ale acestora?

Piloții avioanelor respective, văzând că le-au mai rămas câteva locuri disponibile și cunoscând perfect încercuirea în care ne aflam, au chemat câțiva ofițeri pe care să-i salveze, trecându-i dincolo de cercul „disperării”. Spre cinstea tuturor camarazilor mei, ofițeri aflați în această încercuire, nimeni nu a acceptat ideea salvării personale și a părăsirii trupei pe care o comanda, a camarazilor cu care urma să împartă tragicul destin.

Indiferent cine ne-a fost în clipa aceea vrăjmașul, această atitudine de eroică fraternitate între ostași și de respingere a salvării dezonorante merită a fi amintită în orice ocazie în care se pomenesc virtuțile neamului nostru românesc... (Vladimir Kl. Kirițescu, *Amintiri pentru viitor, 2951 de zile în captivitatea sovietică*, Editura Detectiv, București) ■

„Sergentul Tudor și Galea, încă o pereche nemuritoare la poveștile de dragoste din literatura universală...”

Șeful Promoției de ofițeri 1942 „Dezrobirea”, sublocotenentul Aurelian Gulan, se înscrie perfect în tematica acestui Dosar „România eroică”.

Sublocotenentul Aurelian Gulan este, o spunem cu luciditate și echilibru, un erou din România Mare. Născut la 10 mai 1922, a urmat Liceul Militar „Ștefan cel Mare” din Cernăuți (în prezent, Colegiul Național Militar „Ștefan cel Mare” din Câmpulung Moldovenesc) și a absolvit în 1942 Școala de Ofițeri de Infanterie. La solemnitatea din 10 mai 1942, prilejuită de avansarea promoțiilor, reunite, de ofițeri, în fața Regelui și a Conducătorului Statului, a primit, din mâna Regelui Mihai, sabia șefului de promoție. O sabie care a devenit un simbol, la care, asemeni „bastonului de mareșal din ranița fiecărui soldat”, visau toți cei care cutezau să intre pe porțile școlilor de ofițeri ale Armatei Regale Române.

Pe lama sabiei erau înscrise următoarele cuvinte: „Mihai I Regele României”, pe o fațetă, și „Slt. Aurelian Gulan șef al promoției de ofițeri 1942 DEZROBIREA!”, pe cealaltă fațetă. Câți ofițeri au avut onoarea să le fie înscris numele lângă numele Regelui? Extrem de puțini! Aceștia erau vârfurile, elita Armatei Române, ofițeri învățați să trăiască la mare altitudine, acolo unde aerul este atât de rarefiat încât oamenii obișnuiți n-au cum să reziste!

Educația primită în familie și în școala de ofițeri, simțul datoriei față de patrie și responsabilitatea

morală a șefului de promoție au cântărit enorm în destinul acestui erou. Repartizat în Batalionul de Gardă al Mareșalului Antonescu, care îi asigura un adăpost sigur în vreme de război, Sublocotenentul Gulan a cerut insistent să fie trimis pe front, în linia întâi. Așa a ajuns pe Frontul de Est, în Batalionul 4 Vânători de Munte, unitate de elită a Armatei Române, cu care participă la luptele din Caucaz, Kuban, Crimeea și Sevastopol. A căzut prizonier în Fortul Hersonet-Sevastopol, alături de ultimii luptători români care n-au mai putut fi evacuați în țară.

Ostaș lăsat în urmă, erou pentru manualele școlare!... A îndurat timp de 11 ani calvarul lagărelor de la Vorkuta și din Siberia.

La 17 decembrie 1955 a fost repatriat - după un deceniu de la încheierea războiului! - dar n-a apucat să se bucure de libertate, în 1957 fiind arestat și condamnat, de data asta în propria-i țară, la opt ani de muncă silnică.

Din numeroasele episoade ale cărții sale - *Mărturia din Iadul Roșu. De la Vorkuta la Gherla*, apărută la Editura Petron, în 1995 - vă propunem un fragment aproape romantic, scris cu duioșie și înțelegere, care fixează în nemurire moartea a doi tineri îndrăgostiți în vreme de război: un soldat român și o tânără rusoaică.

Câte dintre televiziunile de astăzi au timp de emisie pentru asemenea subiecte?...

Cine a fost acest sergent Tudor? Unde își doarme somnul de veci acest erou? Dumnezeu știe!

...Sergentul Tudor venise voluntar în plutonul meu. Aflasem despre el că, într-un atac, fusese rănit în fața rețelelor rusești la ambele picioare. Atacul fiind respins, cei sănătoși s-au retras, iar Tudor a rămas într-o groapă, special amenajată de ruși, în care ei își trimiteau noaptea avanposturile pentru a le păzi rețelele. S-a pansat singur, cum a putut, și a așteptat noaptea pentru a se târî la ai noștri. Cum s-a

înnoptat, un soldat rus s-a apropiat târâș de groapă. Tudor l-a așteptat până ce s-a apropiat la doi-trei metri, a ieșit din groapă și cu pușca mitralieră l-a somat în șoaptă să se predea. Neavând nicio ieșire, rusul a ridicat mâinile, și-a aruncat balalaika și și-a continuat drumul spre groapă. Sergentul Tudor, cu pistolul în mână, se suie în spatele lui, iar rusul este forțat să se târască spre pozițiile românilor. Ajuns aproape de

avanposturile noastre, strigă cât poate că este rănit. A ajuns în tranșee, cu rusul luat prizonier.

Ce-a urmat se înțelege de la sine: înaintat la gradul de sergent, decorat cu „Virtutea Militară” clasa a II-a, eroul pleacă în spital, apoi în concediu, după care revine la unitate. Este repartizat, la cererea lui, la mine în plutonul de asalt. Așa l-am cunoscut pe Tudor în Crimeea.

Într-o zi, cum se obișnuia, Tudor a luat de la germani zece prizoniere pentru spălat rufe. Seara a restituit numai nouă, pe una declarând-o fugită. Așa a rămas Galea la noi, de care Tudor nu s-a despărțit niciodată. (...)

La asaltul Sevastopolului din mai 1943, un proiectil rătăcit în timpul unor schimburi de focuri de rutină, cum le spuneam, avea să curme firul vieții acestui erou, devenit mit înainte de a intra în eternitate. Murise zămbind, îmbrățișat într-o ultimă încheștare cu Galea lui, care nepărăsindu-l în clipa fatală, avea să moară odată cu el, adăugând încă o pereche nemuritoare la poveștile de dragoste din literatura universală.

Chipul lui Tudor, dar mai ales faptele sale, atașamentul profund aveau să mă urmărească încă mulți ani, omenia, distincția acestui prieten erou fiindu-mi de multe ori impulsul care mă făcea să înving clipele grele...” (Aurelian Gulan, *Mărturii din Iadul Roșu (De la Vorkuta la Gherla)*, Editura Petrion, București, 1995)

În ultima redută de la Sevastopol, cetatea al cărei destin a stat secole de-a rândul, aproape ca un blestem, sub semnul războiului, un ofițer român, sublocotenentul Aurelian Gulan - în chiar ziua în care împlinea 22 de ani! - refuză să-și părăsească subalternii și camarazii, ca să-și salveze pielea, așa cum au făcut mulți alții, abandonându-și, fără remușcări, ostașii. De aici încolo, orice comentariu mi se pare superfluu! ■

„Am aflat că întreg comandamentul a plecat, ajungând în țară cu imaginea unui tânăr ofițer care în acea zi împlinise 22 de ani...”

... **P**este două zile, la 10 mai 1943, ziua mea de naștere, la orele 20.00, trebuia să fim toți în portul I, unde ne așteptau bacuri și vedete rapide, să ne imbarce în șleपुरi, a căror plecare era fixată pentru orele 24.00. Plecam fără niciun fel de armament, doar cu centurile de salvare. Dar,

curios, numai eu mai credeam în acțiunea „Evrika”. Distanța până la țărâm era mai mică de doi kilometri, iar lungimea acestui arc de cerc, ultima linie, nefiind mai lungă de patru-cinci kilometri. Această suprafață nu mai era un teren liber, era un morman de armament și muniții, de alimente, de camioane și căruțe. Printre mormane mișunau nemți și români, care așteptau clipa îmbarcării, oameni care nu mai reacționau cu nimic la miile de proiectile zvârlite de pe uscat, din aer, de pe mare. În noaptea de 8 spre 9 mai n-a dormit absolut nimeni. Toți ne pomeneam monologând cu voce tare, vorbeam cu noi înșine, bolboroseam o rugăciune. De mâncat nu mai mânca nimeni, intrase și postul în ultima implorare a divinității de a ne mai salva din acest iad pământesc.

Dimineața valurile de avioane prevesteau asaltul Sevastopolului. Eram oarecum liniștit, știind că linia germană nu poate fi pătrunsă atât de ușor, știind că trebuie să reziste cel puțin trei zile, până la evacuarea noastră, a aceluia care-și făcuseră din plin datoria în linia întâi. Uruitul unei armate blindate, care-și târa cetățile de oțel către orașul erou, plutea deasupra întregului vacarm ca un zgomot de fond amenințător. Linia a doua germană, copleșită de tăvălugul care se rostogolea nemilos peste ea în valuri interminabile, fusese străpunsă. Mii de tancuri, sub protecția a sute de avioane, urmau de aproape deplasarea barajului de artilerie care pulveriza totul în fața lui. Resturile unei armate germane, fostă cândva invincibilă, în ciuda miilor de faustpatroane și de ofenrohruri, a rezistat șocului doar câteva ore. Către prânz, noi, cei din linia a treia, care apăram fortul Hersones, trăiam, pentru a nu știu câta oară, un alt coșmar. Gloate de germani se năpusteau peste linia noastră într-o degingoladă care nu făcea pe departe cinste aceluia care zdrobiseră o Polonie în câteva zile, o Franță în câteva săptămâni, care, în 1942, apăruse, în condiții mai grele, un Stalingrad câteva luni, o armată care uluise o omenire prin amploarea unor bătălii cu urmări catastrofale pentru aliați. Pe măsură ce se apropiau de noi, rândurile lor se împușinau, secerate de Goliatul dezlănțuit, care le urmărea la câțiva zeci de metri...

Valuri succesive de sute de avioane survolau poziția noastră aruncându-și încărcăturile ucigătoare și măturând cu mitralierele totul. Și eu eram acum un ins oarecare, care lupta ca fiecare soldat, de capul lui, căci singura comandă supremă era rezistența. Dar minunea se întâmplă și de data aceasta, colosul fiind din nou oprit, din nou cu pierderi enorme. Mașinile sanitare rusești defilau în zare transportând stârvurile celor care crezuseră mai mult în forță, aceluia care

ignoraseră îndârjirea unor oameni dezamăgiți, care în locul unor muștrări de conștiință, a unor umilințe veșnice, au scris într-un ultim efort pentru o moarte eroică.

Către prânz sunt chemat în fortul Hersones, care gemea de morți, de răniți, de schilozi și de prizonieri ruși. Erau câteva mii de răniți, unii peste alții, care așteptau cu disperare îmbarcarea.

Se reconfirmă îmbarcarea și mi se propune să plec împreună cu comandamentul, aceasta fiind „cea mai chibzuită hotărâre”.

Cum să plec? Cum să răspund celor care mă vor întreba unde-mi sunt soldații?

Am mulțumit respectuos pentru grija manifestată, după care, salutând, am plecat la ai mei. Am aflat că întreg comandamentul a plecat, ajungând în țară cu imaginea unui tânăr ofițer care în acea zi împlinise

22 de ani. În aceeași zi de 10 mai devenisem din nou voluntar. Hotărârea cea mare fusese luată, indiferent de urmări, un șef de promoție, așa gândeam, nu trebuie să-și impute niciodată nimic, dimpotrivă, avea obligația să-și onoreze această hotărâre. Era prima mea opțiune directă pentru moarte, era prima mea decizie majoră, categorică, împotriva dezonoarei și a trădării.

Deși n-am spus nimănui niciun cuvânt, se aflase totul. Pentru soldații mei devenisem un simbol al camaraderiei, noua mea atitudine părea să depășească omenescul. Din nou lovitură de teatru: îmbarcarea se amână cu 24 de ore. Din gura tuturor nu ieșea decât un cuvânt: „trădare”. Era dificil să contrazici niște oameni în fața unor fapte evidente... (Aurelian Gulan, *Mărturii din Iadul Roșu (De la Vorkuta la Gherla)*, Editura Petron, București, 1995) ■

Moartea locotenentului Andronic Cantacuzino la Stalingrad

Locotenentul de Roșiori Andronic Cantacuzino, vâstar din marea familie a Cantacuzinilor, a murit eroic la Stalingrad, în prima săptămână a atacului sovietic de la cotul Donului: rănit la 19 noiembrie 1942 la Blinovski (prima zi de atac sovietic la Cotul Donului), a murit, călcat de un tanc, o săptămână mai târziu, la 26 noiembrie 1942, la Cernișevskaia. (vezi schița)

Povestea evocării acestui erou a început cu mulți ani în urmă, mai precis, în 2011, când prin bunăvoința regretaților Radu și Eugenia Greceanu mi s-a înlesnit legătura cu domnul Ion Mihai Cantacuzino, de la Paris, autorul unei celebre biografii - intitulată *O mie de ani în Balcani* - a Cantacuzinilor, familie nu mai puțin celebră, din care membri ai acesteia au ajuns domnitori în Țara Românească și Moldova.

Totul a început în anul 2011 cu un mesaj.

Stimate Doamnă Roman,

ieri seară, marți, 8 febr. 2011, după ce am vorbit cu D-na Jenny Greceanu la telefon, am primit textul „Moartea locotenentului Andronic Cantacuzino la Stalingrad”, tradus în românește. Traducerea este excelentă și chiar frumoasă; mi-am permis câteva rectificări de detalii, cum ar fi: Români în loc de românii, Paulus în loc de von Paulus, ultimul citat l-am pus pe altă linie, căci părea să vină din condoleanțele mareșalului Antonescu, ceace nu era cazul etc.

Vă voi transmite textul ușor corectat de mine. Vă mulțumesc pentru munca și interesul D-voastră pentru acest articol.

Cu stimă, Ion Cantacuzino, Paris

Prezentăm, în cele ce urmează, fragmente din articolul care a apărut, inițial, în săptămânalul armatei, *Observatorul militar*.

Regimentul 12 Roșiori, din care făcea parte locotenentul Andronic Cantacuzino, era o unitate de elită, comandată de colonelul Dumitru Luca (dispărut la 18 decembrie 1942); acest 12 Roșiori era în compunerea Diviziei 1 Cavalerie, comandată de generalul Constantin Brătescu, care a căzut prizonier la 3 februarie 1943 și nu va reveni în țară decât peste cinci ani de captivitate.

Divizia 1 Cavalerie aparținea Corpului 4 Armată, din Armata 3 română, destinată apărării de-a lungul

Donului, acolo unde fluviul face un cot către răsărit, apropiindu-se la 50 km de Stalingrad, pe Volga; iar Volga face în acest loc o buclă către Don, la vest.

Cealaltă armată română, angajată în sprijinul Armatei 6 germane, care se afla în fața Stalingradului, era Armata 4, amplasată la sud de Stalingrad, în Stepa Calmucă, în apropierea unor lacuri. Aceste două armate române erau sub comandamentul Mareșalului Ion Antonescu, cel care va sfârși executat de comuniști la 1 iunie 1946.

Pe la **15 august 1942**, locotenentul Andronic Cantacuzino s-a îmbarcat, cu Divizia 1 Cavalerie, în portul Constanța, cu destinația Odessa, cucerită de români cu 10 luni înainte, apoi către Oceaov, oraș situat la confluența Bugului cu Nipru; acolo, militarii români au debarcat și au pornit într-un lung marș de circa 900 km spre est, traversând Ținutul Cazacilor și bazinul Donețului; primele elemente au ajuns la Cotul Donului în jurul lui **15 septembrie**. În mod sigur, Andronic a debarcat cu regimentul său printre ultimii, deoarece în octombrie pictase o acuarelă reprezentând un oraș în depărtare, situat pe un fluviu: era vorba de Mariopol (rebotezat mai târziu Jdanov), la nordul Mării de Azov.

Odată ajunsă pe Don, după un marș epuizant, Divizia 1 Cavalerie a fost dispusă, de către Comandamentul German, în apărarea unui front de 15 km de-a lungul Donului, la nivelul localității Klețkaia.

De acum înainte, soarta Regimentului 12 Roșiori era pecetluită și, odată cu ea, și a lui Andronic, deoarece grosul contraofensivei ruse se va îndrepta spre Klețkaia, după cum vom vedea mai departe.

La **12 septembrie**, o întâlnire de primă importanță avusese loc între Stalin și generalii Jukov și Vasilevski: pentru a slăbi asediul Stalingradului, abia început de către germani, s-a hotărât să se pregătească o gigantică operație de încercuire prin spatele inamicului, străpungând frontul în punctele cele mai slabe, adică acolo unde frontul era susținut de către ne-germani, în principal de către români, prost înarmați, la joncțiune cu italienii. Aceasta se va numi **Operația „Uranus”**.

Încă din **20 septembrie**, autoritățile române au protestat pe lângă generalul Paulus, comandantul Armatei 6 germane, împotriva faptului că o trupă de elită puțin numeroasă, Divizia 1 Cavalerie română, apăra singură, în linia întâi, un front de 15 km... Protest zadarnic, căci se aștepta grosul Armatei 3 române, cu infanteria sa, care ar fi trebuit inițial să opereze în Caucaz (petrolul de la Baku), dar care era acum trimisă în grabă (via Rostov) la Cotul Donului, pentru a proteja ariergarda Armatei 6 germane, angajată de Hitler în asediul Stalingradului.

La **1 octombrie**, comandantul Armatei 3 române, generalul Petre Dumitrescu, s-a instalat la Punctul de Comandă de la **Morozovskaia**, situat departe de

liniile frontului, la 150 km S-V de linia frontului de la Klețkaia și la 200 km vest de Stalingrad.

La **1 noiembrie**, ansamblul dispozitivului român se afla pe locul stabilit, dar pierderile erau deja severe pentru Divizia 1 Cavalerie, dispersată singură în linia întâi; la această dată, fără luptă, pierduse 550 de oameni din cauza obuzelor rusești care, venind de dincolo de Don, îi hărțuiau mai ales noaptea.

În **noaptea de 12 spre 13 noiembrie**, locotenentul Andronic Cantacuzino a fost grav rănit la șold; a doua zi a fost evacuat în spatele liniei și, de aici, a fost transportat într-un spital de campanie la **Cernîșevskaia** (mai târziu, Sovietskaia), situată pe râul **Cir**, la jumătatea distanței dintre frontul de la Klețkaia și Punctul de Comandă român de la Morozovskaia. Andronic l-a anunțat imediat pe tatăl său, colonelul în retragere Nicolae Cantacuzino (fiul Nabulului, fost prim-ministru), printr-o scrisoare cam neclară, pentru a liniști familia;

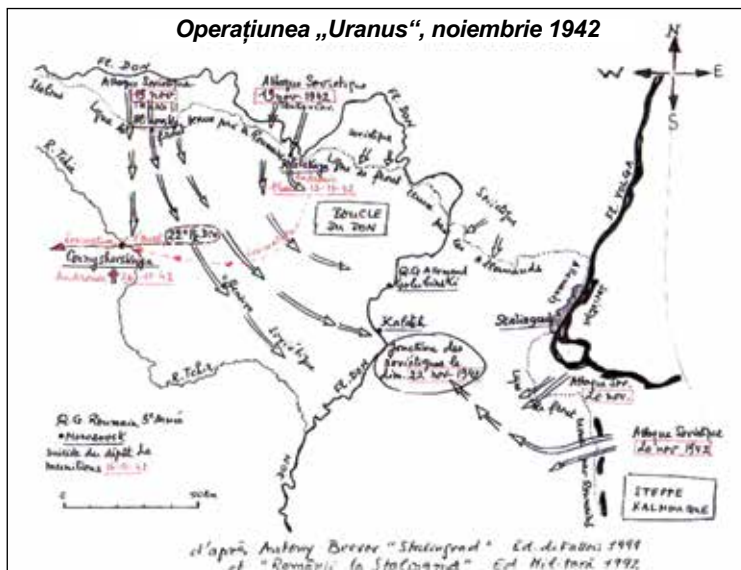
de asemenea, el a expediat o carte poștală a Crucii Roșii iubitei sale Juliette, care locuia în acel moment în California, arătând că este grav rănit, dar în viață; un spațiu era prevăzut pentru răspuns cu retur pentru expeditor, ceea ce Juliette a și făcut, dar în zadar, căci evenimentele se precipitaseră.

În **16 noiembrie** o explozie uriașă a luminat noaptea la Morozovskaia: erau depozitele de combustibil și de muniții ale Armatei 3, care se dispersau în fum! Cedând panicii (sau poate trădării?), comandantul Depozitului, care auzise că Rușii atacă (la 150 km la nord...!), aruncase totul în aer, „conform ordinelor”, și, la zvonul „vin Rușii!”, Morozovskaia s-a golit... către Vest! Dispozitivul român al Armatei 3 nu era, după cum se vede, deloc pregătit să înfrunte asaltul terifiant pe care sovieticii îl pregăteau sub numele de cod „Uranus” și pe acest fapt se bazaseră strategii ruși Vasilevski și Jukov.

Mult prea dispersați pe linia frontului, românii nu dispuneau, practic, de artilerie: puținele tunuri de fabricație cehoslovacă, pe care le aveau, nu erau capabile să străpungă blindajul noilor tancuri T 34. Sovieticii știau acest lucru, căci capturând un astfel de tun l-au experimentat pe blindajul tancului T 34: nimic, obuzul tunului cehoslovac nu a străpuns blindajul noului tanc! Românii aveau să constate acest lucru pe pielea lor. De acum înainte, aceste tunuri din dotarea

Locotenent
Andronic Cantacuzino

Armatei Române au fost poreclite de ruși „**toc-toc**” („bate la ușă!”) și tanchiștii lor nu s-au mai temut de preparativele asaltului, desfășurate în marea liniște a stepei înzăpezite, care amortiza zgomotele pregătirilor.

În realitate, românii auzeau foarte des noaptea zgomote suspecte și îngrijorătoare venind de pe celălalt mal al Donului, care alternau cu exploziile din ce în ce mai frecvente ale obuzelor care ajungeau la ei. În repetate rânduri, Comandamentul Român îl prevenise pe generalul Paulus de iminența unui atac sovietic în sectorul de la Cotul Donului; în zadar, căci pentru Hitler, care conducea personal operațiile (din Bavaria...), bătălia trebuia să aibă loc acolo unde erau germanii, adică la Stalingrad – și nu la 150 km în spate, în pofida informațiilor concordante ale patrulilor de aviație, ale unor dezertori capturați și ale serviciului de informații german, care, toate, au confirmat o mare agitație dincolo de Don, în fața sectorului românilor. Hitler se agăța, inutil și inexplicabil, de orașul Stalingrad, total ruinat.

Din toate aceste cauze, Operațiunea Uranus, pregătită în secret timp de două luni, a reușit întrutotul.

La **19 noiembrie, la ora 7.30** (ora rusă, în avans cu două ore față de ora germană), odată cu ivirea zorilor și pe o ceață „deasă ca laptele” (conform unui general sovietic), un potop de fier și de foc s-a abătut asupra Cotului Donului în sectorul românilor, pe direcția Klețkaia și Blinovski; dimineața, apărarea română a fost străpunsă în aceste două puncte. Pe aici, timp de o săptămână, s-au scurs tancuri, cavalerie și infanterie sovietice spre sud-est.

La **20 noiembrie**, în zori, frontul de la sud de Stalingrad, ținut în aceleași condiții precare de către

Armata 4 română, a fost străpuns, aproape identic, de către blindatele sovietice, care s-au îndreptat în mare viteză către nord-vest, pentru a face joncțiunea cu cele care străpunseseră la Cotul Donului.

Această joncțiune a avut loc în duminica de **22 noiembrie**, la **Kalaci**, pe Don, la 65 km vest de Stalingrad; ceea ce înseamnă că Armata 6 germană din Stalingrad a fost încercuită în mai puțin de patru zile! Culmea ironiei, în ajunul ofensivei sovietice, la 21 noiembrie, principalul general adjutant al lui Hitler era preocupat de „*modificarea care trebuia adusă uniformelor ofițerilor și cadrelor din Wehrmacht*”, în timp ce Hitler îi interzicea generalului Paulus să părăsească zona pentru a încerca să iasă din încercuire!

Printre trupele din Cotul Donului, mai precis, cele situate între Don și Cir (mai ales români, dar și germani, care le veniseră în ajutor), au existat **trei tipuri de situații**: cei care au reușit să scape către Vest, dincolo de Cir; cei care au încercat să se salveze traversând Donul spre Est, unde se găsea Armata 6 germană, din fața Stalingradului; în fine, cei care rămăseseră prinși la mijloc, între Cotul Donului și Cir, acolo unde au năvălit tancurile, cavaleria și apoi infanteria sovietică; majoritatea acestora din urmă au sfârșit prin a fi zdrobiți, apoi înghețați și dezbrăcați.

În toată această panică, generalul Mihail Lascăr, comandantul Diviziei 6 Infanterie – îi regrupase pe toți cei curajoși, hotărâți să țină piept inamicului, și timp de aproape patru zile reuși să-i fixeze pe sovietici, în așteptarea ajutorului blindatelor germane; dar, încercuit și la capătul puterilor, el va dispărea la 22 noiembrie în stea înzăpezită. La 23 noiembrie, Hitler i-a transmis felicitările sale, însoțite de Crucea de Fier cu frunze de stejar.

La capătul puterilor, rămășițele Diviziei 6, comandată acum de generalul Stănescu, s-au predat pe 24 noiembrie. Doar un grup de 30 de artileriști a reușit să scape, luând cu ei vizoarele tunurilor.

În vreme ce generalul Stănescu dispărea, la rândul său, și pentru totdeauna, la 25 noiembrie 1942, îl vom vedea reapărând, în 1945, pe surprinzătorul general Lascăr, cu părul albit și cu tenul măsliniu, după trei ani petrecuți în cinci lagăre sovietice de prizonieri, în fruntea Diviziei **HCC** („Horia, Cloșca și Crișan”), pe care o formase cu militari români „reeducați” de către sovietici.

Mihail Lascăr a ajuns chiar ministru de război al „Republicii Populare Române”, înainte de a trece în

rezervă, în 1950, fiind înlocuit ca ministru de război, la 23 decembrie 1947, de Emil Bodnăraș, „ochiul Moscovei”...

Fiind ea însăși încercuită și neputând, în consecință, să salveze „Grupul Lascăr”, Divizia 22 Blindată germană a decis, la 24 noiembrie, să rupă cu orice preț încercuirea; a reușit atunci să se îndrepte către sud-vest, antrenând sub protecția sa 35 de motorizate românești, rătăcite în viscol și ceață, și chiar 2800 de soldați, scăpați din încercuire, pe care i-a cules, pe jumătate morți, din stepă. Această „coloană blindată” de care erau agățați soldații în zdrențe, urcați până și pe afetul tunurilor de pe tancuri, s-a îndreptat către Cernîșevskaia, unde se refugiaseră majoritatea românilor, în jurul spitalului de campanie. *„Drumul către Cernîșevskaia era presărat cu cadavre ale soldaților români, dezbrăcați și oribil mutilați de tancurile care trecuseră peste ei”* (din Raportul supraviețuitorilor). Coloana a ajuns din urmă chiar și un grup de 60 de vânători de munte, prizonieri români evadați, mulți fără haine și fără încălțăminte...

La 25 noiembrie, după-masă, coloana a respins pe sovietici și a intrat, seara, în forță în Cernîșevskaia. Atunci, cei scăpați din încercuire, înfometați, au început să devasteze depozitul de alimente. În noaptea aceea și în ziua următoare, localitatea a fost bombardată de artileria sovietică, cu faimoasele lor lansatoare de rachete „Katiușa” („orgile lui Stalin”), provocând pierderi însemnate printre refugiați și răniți.

Spitalul de campanie, unde se găsea Andronic, a fost incendiat și distrus. Un plutonier care a reușit să se salveze povestea că l-a zărit pe locotenentul Andronic Cantacuzino târându-se în zăpadă, în timp ce coloana blindată sanitară germană îi îmbarca pe toți cei transportabili și demara în viteză către vest.

La **29 noiembrie 1942**, în familia lui Andronic Cantacuzino, care aflase de existența acestei coloane sanitare, renăște speranța. Dar, puțin mai târziu, vara sa preferată „Ala” (Alexandra Bossy, născută Ghica), care era atunci infirmieră a Crucii Roșii în același sector, afla adevărul de la plutonierul român care reușise să se salveze.

Locotenentul Andronic Cantacuzino a murit la **26 noiembrie 1942**, în zăpadă, la Cernîșevskaia, strivit, fără îndoială, de un tanc T-34... Regimentul său de cavalerie, 12 Roșiori, decimat la Cotul Donului, nu mai rămăsese decât cu un singur căpitan, care preluase comanda. Rămășițele Diviziei 1 Cavalerie au fost rupte de restul Armatei 3 române și împinse fără întrerupere către sud-est, adică spre Stalingrad și spre Armata 6 germană. După 20 de zile de rătăcire în

ROMÂNIA
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
U.M. Nr. 02600 București

CERTIFICAT

Nr.CR 1658 din 17.09.2004

Certificăm că CANTACUZINO ANDREI

născut în anul 1903 luna 6 ziua 3

fiul lui NICOLAE și al GEORGETA domiciliat

în

a fost identificat în Arhivele M.Ap.N. cu următoarea situație:

- 23.08.1942-02.02.1943: pe front, cu Regimentul 12 Roșiori, locotenent rezervă;

- 02.02.1943: dat dispărut la luptele din regiunea Cotu Donului și Stalingrad, conform Ordinului M.St.M., nr. 111100/1943.

-Terminat-

Datele din Arhivele Militare transmise familiei

ceața lăptoasă din stepa înghețată, Divizia 1 Cavalerie a sosit în fața Stalingradului, unde a fost felicitată de generalul Paulus (...), dar ea pierduse jumătate din efective și din armament; două zile mai târziu nu mai avea nici carburanți, nici cai: carburanții au fost dați germanilor, iar caii au fost mâncați, pentru a nu-i lăsa să moară inutil de foame și de frig.

La 31 ianuarie 1943, generalul Paulus, devenit Mareșal, a capitulat, antrenând cu el, într-un prizonierat de peste șase ani, resturile Armatei 6 germane, ale Diviziei 20 Infanterie române (venind din sud) și ale Diviziei 1 Cavalerie române (venind din nord-vest), adică un total de 91 000 de prizonieri.

Numărul românilor încercuiți la Stalingrad, după 19 noiembrie 1942, este estimat la **11.000-13.000**, față de un total de 290 000 de oameni încercuiți (A. Beevor, *Stalingrad*, 1998). Dar, numărul românilor morți și dispăruți în ansamblul bătăliei de la Stalingrad, între Cotul Donului și Stepa Calmucă, este apreciat, în ultimele studii românești, la **110 000** de oameni (*Românii la Stalingrad*, Editura Militară, București, 1992).

La 4 februarie 1943, Senta Bossy, sora preferată a locotenentului Andronic Cantacuzino, primea la Berlin, unde soțul său reprezenta România, condoleanțele Mareșalului Ion Antonescu...

„Cine știe să moară nu va fi niciodată sclav!” ar fi putut fi epitaful pe mormântul locotenentului Andronic Cantacuzino, dacă mormântul ar fi existat...

ION MIHAI CANTACUZINO

Paris

**Traducere din limba franceză
EUGENIA ȘI RADU GRECEANU**

„Pe coama tancului un om [sublocotenentul Sâmbotin] cu părul vâlvoi, cu un baros uriaș în mâini, lovește în el cu disperare, cu furie, cu frenezie, cu demență, fără oprire”

Licențiat în litere și filosofie al Universității București (1938), profesorul Radu Mărculescu (1915-2011) a plecat pe front, cu gradul de locotenent de rezervă, în artilerie. În 1942 a căzut în „Cercul de la Stalingrad” din care avea să iasă abia în 1951, după nouă ani de încercări și suferințe împinse până la limita suportabilității omului, trecând prin lagărele de la Tambov, Oranki, Mănăstârka, Urcioara-Gaura Dracului, Marsansk, Mihailovo, Odessa. În propria-i țară a avut parte de un regim asemănător. În 1959, în urma unui simulacru de proces, capete de acuzare fiind trei poeme socotite subversive, a intrat în închisorile autohtone: „...după vreun an de așteptare în închisoarea de la Uranus (București), am fost ridicat și transportat în Delta,

RADU MĂRCULESCU

**PĂTIMIRI
ȘI ILUMINĂRI
DIN CAPTIVITATEA SOVIETICĂ**

ALBATROS

la Periprava, undemisi-a comunicat o „depunere administrativă”, de către Ministerul de Interne, de 72 de luni, adică în termeni neufemistici, o condamnare, fără sentință judecătorească, de șase ani, din care efectiv am executat cinci până la apariția decretului general de grațiere din 1964...”

Sublocotenentul Alexandru Sâmbotin, artilerist, comandant de baterie, Regimentul 28 Artilerie, Râmnicu Sărat. Divizia 5. Cotul Donului, 19 noiembrie 1942.

Iată un episod cu acest ofițer în plină acțiune, așa cum ne-a fost evocat de locotenentul de rezervă Radu Mărculescu în volumul *Pătimiri și iluminări*

din captivitatea sovietică, apărut în anul 2000 la Editura Albatros.

♦♦♦ În zori ne trezirăm cu puternice și neîntrerupte bubuituri care veneau dinspre front. Era o dimineață cețoasă (19 noiembrie 1942 - n. red.), de nu se vedea mai departe de vreo sută de metri. Sâmbotin puse mâna pe telefon și sună Spițul. Mort... linia fusese probabil distrusă de bombardament. (...)

Sâmbotin ordonă să se pună obuzierele în poziție de tragere.

Cu mâna pe cordițe, fiecare la postul lui, așteptam într-o încordare tăcută. Nicio vorbă. Nicio mișcare. Parcă eram o armată împietrită de puterea unei vrăji malefice pe albia unui timp suspendat. (...)

În sfârșit, din păclă se întrupă silueta unui car T 34 (de fapt, americanul Sherman). Acesta înainta încet și prudent prin lan spre noi, fără să ne fi văzut, mai exact către obuzierul nr. 1 la luneta căruia mă găseam eu, ca ochitor. Îl prinsei între firele obiectivului.

„Tragi numai la comanda mea! - îi spun trăgătorului căruia îi tremura cordița în mână. Așteptam să ajungă în dreptul unei răchiți ca să-l lovesc cu maximum de precizie.

„Foc!” - strigai și, în aceeași clipă cu lovitura mea care îl izbi în plin, acoperindu-l cu fumul albicios al exploziei, auzii în spatele meu o groaznică detonătură și un strigăt de durere. Tancul ne descoperise, oricât de bine camuflați eram. Trăsese și el, dar neprecis, însă o schijă îl lovisese în piept pe unul din servanții mei. Dar carul? Carul ce pășise? Absolut nimic. Lovitura mea îl izbise în plin, îl zdruncinase, dar nu-l străpunsese. (...)

Apoi, Sâmbotin ne chemă pe amândoi ofițerii în bunker. El socotea ca iminent un atac de tancuri. Aprecia ca inefficientă replica noastră cu obuzierele. Se văzuse clar. Lovisem în plin tancul, dar nu-l putusem perfora. Alți tanchiști cu mai mult sânge rece ar fi putut cu tot focul nostru să ne strivească sub șenile. Ce era de făcut în această situație?

Singura soluție era să atacăm cu echipele noastre de vânători care, constituite deja și antrenate să arunce sub șenile pachete cu grenade...

Căzurăm de acord, iar ca totul să se desfășoare automat, fără ezitări (cine să atace la apariția primului tanc?), Sâmbotin puse pe masă un pachet de cărți de

joc și ne invită să tragem fiecare câte o carte. Furtună trase un valet, eu un decar, iar Sâmbotin, dama de pică. Zâmbi, puțin îngândurat, căci dama de pică era logodnica lui. Deci, el era primul, Furtună, al doilea, iar eu, ultimul. Fiecare ne-am chemat oamenii și le-am spus ce aveau de făcut și care erau riscurile. Apoi, cu sacii plini de grenade, ne întinserăm la pământ în așteptare. Nu trecu mult și, anunțat de o puternică huruitură, ca un sforăit de zmeu, se desluși din ceață un T 34.

„Al meu e!”, rosti hotărât Sâmbotin și făcu semn oamenilor lui să-l urmeze. Curând dispărură în lanul de secară și în ceața prin care carul înainta prudent, scuișând din mitralieră la întâmplare o ploaie de gloanțe, fără să se întâmple ceva care să-l oprească. Deodată, pe turela lui apărură o siluetă: Sâmbotin. Ținându-se cu o mână de țeava tunului, cu cealaltă scotea din sac pachet după pachet cu grenade pe care le arunca la șenilă. Se auzeau exploziile, dar carul imperturbabil își urma calea spre noi. Sâmbotin își scoase după gât sacul cu grenade și-l aruncă cu totul la șenilă. O explozie și mai puternică, dar... nimic. Tancul mergea înainte și părea că nimic nu-l poate împiedica să vină peste noi și să ne facă terci, oameni și tunuri. Atunci, Sâmbotin strigă la oamenii lui, cerând ceva. Îndată unul dintre ei se apropie încovoiat prin lanul de secară și-i întinse un baros uriaș, ciocanul obuzierului. Sâmbotin îl înșfăcă și din câteva lovituri zdrobi țeava mitralierei, apoi trecu la țeava tunului, dar fără nici un efect. Atunci începu cu furie, cu disperare, să lovească în turelă și în coama tancului care ca un cal sălbatic făcea rapid răsuciri și în dreapta și în stânga, doar l-o arunca din spinarea lui.

Sunt imagini care în anumite situații depășesc semnificația lor curentă și capătă un sens mai vast, mai adânc, devenind simboluri, embleme. Când povestesc aceste evenimente, a trecut mai bine de jumătate de veac de când s-au petrecut. Dar imaginea aceea mi-e și astăzi vie: un fundal de ceață și pe el detașându-se un monstru oribil de oțel. Pe coama lui un om cu părul vâlvoi, cu un baros uriaș în mâini, lovește în el cu disperare, cu furie, cu frenezie, cu demență, fără oprire.

Este simbolul înclăștării noastre cu „golemul” sovietic. El atacându-ne cu tehnica americană cea mai avansată, iar noi apărându-ne cu ce ne venea la îndemână, compensând lipsa noastră de tehnică prin imaginația și curajul până la demență, pe care ți-l dă disperarea. Dar mai ales, din nefericire, prin sânge.

Ei bine, cu toată zdrobitoarea lui superioritate, tancul ai cărui echipieri trebuie să fi fost înnebuniți de loviturile barosului, amplificate până la paroxism

în cușca lor de oțel, ca într-o cutie de rezonanță, după repetatele și zadarnicele zmciri în dreapta și în stânga, ca să-și arunce călărețul din spinare, puse capăt acestui insolit „rodeo” și făcu calea întoarsă către liniile lor, dispărând în ceață, însoțit de loviturile demențiale ale călărețului care nu înțelegea să renunțe la competiție.

Uluiți ne întrebarăm din ochi ce o să se întâmple cu Sâmbotin. Am stat așa îngrijați până ce huruiturile șenilelor și loviturile barosului s-au estompat definitiv. Apoi, o așteptare înfrigurată care părea de nesfârșit, când deodată, iată-l întrupându-se din ceață și venind cu părul vâlvoi, cu barosul în mână, livid și fără suflare. Din frânturi de vorbe am dedus că a mers pe car, ciocnindu-l fără oprire, până ce în fața lui au apărut alte care. Atunci a sărit în secară, topindu-se în ceață. Altceva n-am mai putut afla de la el, căci tocmai în acea clipă intra în baterie Grupul de Comandă al Divizionului, în frunte cu colonelul nostru, Bircă, și cu tot statul lui major, în care mai figura însuși căpitanul nostru, comandantul bateriei, oaspete rar, care niciodată nu da pe la noi, la bateria de tragere, cantonat fiind mult în spatele nostru, într-un observator întărit ca un bunker, de unde nu era văzut, dar nici nu vedea nimic...” (Radu Mărculescu, *Pătimiri și iluminări din captivitatea sovietică*, Editura Albatros, București, 2000)

Din ziua aceea, locotenentul de rezervă Radu Mărculescu și sublocotenentul Sâmbotin nu s-au mai văzut niciodată. Sâmbotin a fost luat la Divizion pentru a asigura legătura acestuia cu Divizia, iar Mărculescu, rămas la comanda bateriei de tragere, avea să cadă prizonier la ruși.

Nu știm, după atâția ani, nimic despre soarta acestui brav ofițer. A murit pe front? A murit în închisorile comuniste?...

Caporalul Brânduș

... **T**ă în val de ger se lăsă peste noi, prefăcând ceața în promoroacă și dând stelelor străluciri demențiale.

Deodată îmi simții brațul apucat cu putere. Era Brânduș, caporalul meu observator, om de mare nădejde. Îl auzii șoptindu-mi: „Venii repede cu mine, dom’le locotenent! E ceva important”. Gestul era așa de tranșant și tonul atât de imperativ, că nu admitea nicio împotrivire. O luă pe marginea stângă a coloanei cu pas energic și precipitat defilând prin fața „ceasovoilor”. Mă luai după el cu frica în sân să nu

dau de uzbecul care încercase să mă tragă afară din coloană. Îl urmai o foarte mare distanță și cât putui de repede. Deodată se opri și-mi arătă ceva spre stânga.

„Vedeți crângul acela de salcâmi?”

„Nu pot fi salcâmi, Brândușe - replicai eu - nu pot fi decât mesteceni sau molizi.

„Salcâmi sunt domle locotenent. Ce-mi spuneți mie de molizi? N-am copilărit eu la umbra lor?” - Simții un fior de gheață pe șira spinării. Fiți atent la ce vă spun! Pe lângă salcâmi e o potecă, o vedeți? care urcă în sus spre culmea ceia. (Așa era, în spatele crângului se vedea o culme). Dincolo de ea e satul meu. Poteca duce drept în spatele grădinii noastre. În casă ne așteaptă mămuca. Are ceanul pe foc și mestecă la o mămăligă mare, cu ouă, cu brânză și cu jumări de porc. Și tata a scos o vadră de vin roșu, puterea ursului, și-om mânca șiom bea pân-om băga burta-n draci».

„Brândușe, ai înnebunit? Aici e Rusia, nu e satul tău”.

Lăsați-mă, domle locotenent, cu Rusia dumneavoastră! Ce, n-am păscut eu oile pe aici? Haideti cu mine, nu mai stați pe gânduri!” - și-și mări pasul,

că abia mă mai țineam de el. „Dacă nu vreți, mă duc singur. Dar să nu mă dați lipsă la apel!”

„Stai Brândușe, nu te duce! Nu-i satul tău aici”. Și-l apucaii disperat cu amândouă mâinile de braț. Dar el, vânjos de felul lui, își smulse brațul cu atâta putere, că mă descumpăni și căzui în zăpadă. Apoi o rupse la fugă printre santinelele uluite de o acțiune atât de neașteptată. Până să se dezmeticească - unii „ceasovoi”, obosiți și ei, mergeau cucăind - și să tragă, Brânduș al meu și pătrunsesse în salcâmi „copilăriei lui” care pe loc fură ciuruiți de gloanțe, dar nu și evadatul care, țâșnind prin partea de sus a crângului, suia vijelios către culme. Îmi făcui semnul crucii. „Doamne, de-ar trece de ea!” Dar n-a fost să fie așa. Focul concentrat al câtorva automate l-au prins în snopul lor tocmai când era pe culme.

Trupul lui a dispărut în zăpadă, iar sufletul s-a desprins de el, urcând lin spre cer ca un abur de mămăligă din ceanul mămuchii... (Radu Mărculescu, *Pătimiri și iluminări din captivitatea sovietică*, Editura Albatros, București, 2000) ■

„Zei îi trebuiesc, nu colonei, ca să refacă regimentele împrăștiate...”

Încă un manuscris inedit despre Turtucaia. După mai bine de o sută de ani de la dezastrul care a îndoliat țara, avem surpriza plăcută - prin amabilitatea colonelului Viorel Domenico, scriitor și publicist cunoscut, fost redactor șef al revistei „Viața Militară” - să intrăm în posesia însemnărilor de război ale căpitanului de rezervă Teodor Castrîșanu, din Regimentul 3 Artilerie Grea, căzut prizonier în luptele de la Turtucaia, din august 1916.

Teodor Castrîșanu (1885-1961), pedagog de elită și distins om de cultură, este editorul

revistelor „Fluierașul” (1910), „Universul copiilor” (1925), al colecției „Biblioteca pentru toți copiii” (1914), dar și autorul a unor interesante volume de versuri, basme și povestiri pentru cei mici. În anul 1916 a fost mobilizat cu gradul de căpitan de rezervă la Regimentul 3 Artilerie Grea, cu care a participat pe frontul de sud, în apărarea cetății Turtucaia. Am ales din acest manuscris episodul în care generalul Constantin Teodorescu, comandantul Cetății Turtucaia, părăsește câmpul de luptă, abandonându-și ofițerii și soldații...

În dimineața zilei de 24 august 1916. Pe întinsul platou al Șeremetului este o mare fierbere. Printre barăcile regimentelor mii de soldați, gradați și ofițeri aleargă de colo-colo, căutându-și fiecare unitatea. S-a hotărât o ultimă rezistență la marginea Turtucaiei, prin împrajurimile cazarmilor. Refacerea unităților însă merge anevoie. Mulți dintre apărătorii cetății au pierit în ajun, în lupte, iar cei rămași în viață

sunt cu deznădejdea în suflet, își aruncă armele pe câmp și nu mai vor să asculte nici ordinele, nici rugămintele ofițerilor. Lângă cazarma Regimentului 3 Artilerie Grea ne aflăm adunați toți ofițerii și oamenii de trupă care au mai putut scăpa după părăsirea bateriilor de pe linia centrelor.

În fața noastră, la vreo trei kilometri, luptă încă bravii grăniceri, sosiți în ajutorul cetății în timpul nopții.

Dintre noii veniți, ei sunt singurii care nu și-au pierdut cumpătul și nu s-au molipsit de la trupele noastre înspăimântate și în debandadă. Așezați în adăposturile lucrate la repezeală și pitulați prin porumb, ei își apără cu îndârjire pozițiile ținând la distanță primele linii ale dușmanului care atacă stăruitor.

Suntem adunați în cerc, în jurul maiorului P. Cu glasul răgușit și stins al omului care n-a mâncat și nu s-a odihnit patru zile și patru nopți de-a rândul, maiorul ne dă ultimele ordine. Înspre miazăzi, peste coama unui deal, el ne arată un punct alb care se mărește văzând cu ochii.

la priviți, ne spune dânsul, încrucșându-și brațele pe piept.

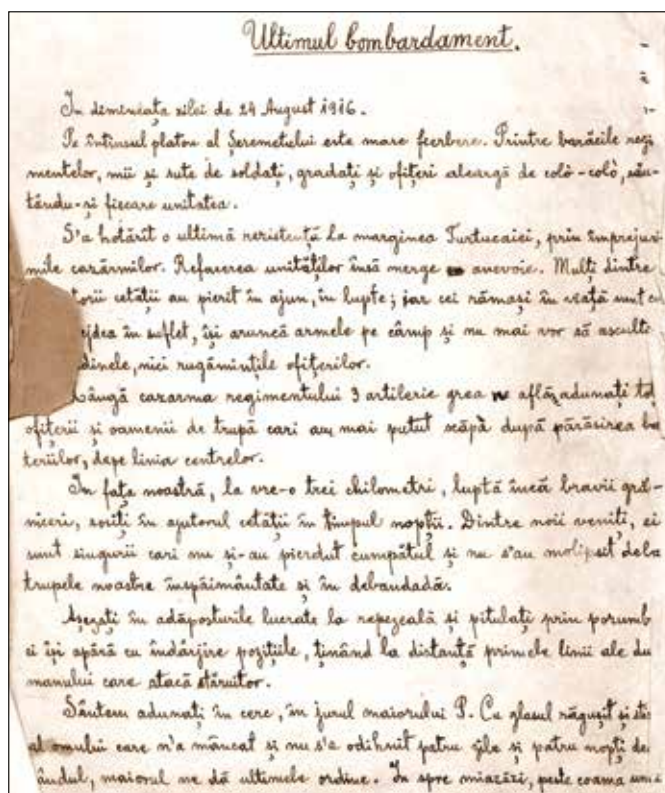
Privim într-acolo. E balonul captiv, din care germanii își dirijează tragerea artileriei. Alb și scofălcit, acest balon uriaș se înalță încet-încet. Știe că noi n-avem aeroplane cu bombe care să-l supere, sau tunuri care să bată până la el. De aceea se ridică fără grijă, cum a făcut-o de atâtea ori și pe linia centrelor, pe front. De la înălțime destul de mare, el stăpânește dealurile, văile și pădurile și ne privește parcă cu un zâmbet batjocoritor.

S-a isprăvit de acum! - ne mai spune maiorul P. Se pregătesc să bombardeze și orașul!...

Într-adevăr, după două-trei minute, o detunătură înăbușită se aude în depărtare. Ne aruncăm privirile în sus pentru a vedea dacă pericolul are de gând să se abată asupra noastră. Proiectilul biciuiește văzduhul ca o nucă năpraznică, trece fulgerător pe deasupra-ne, se înfinge în acoperișul unei barăci, face explozie înăuntru și asvârle la mare înălțime mii de țândări și trupuri omenești, într-un nor de fum gros și negru. Al doilea proiectil, cu aceeași urgie, se înfinge în pământ la câțiva metri înaintea noastră, ridicând în aer o pereche de boi cu car cu tot.

Feriți-vă, ne strigă maiorul, făcându-ne semn să ne strecurăm spre blockhaus.

Loviturile artileriei inamice cad însă tot mai lungi, tinzând parcă să ajungă la acest blockhaus. Vroiesc, se vede, să distrugă și această casă, blindată sub pământ. Generalul T. (Constantin Teodorescu - n. red.), comandantul cetății, văzând pericolul, iese afară, se urcă în automobil și se mută în oraș, la Cercul militar. Într-acolo o pornim și noi. Tunurile noastre grele au rămas pe poziție din cauză că n-am avut mijloace de transport. Fără ele, noi nu mai avem niciun rost la Turtucaia. După făgăduiala generalului, urmează să fim trecuți peste Dunăre, la Oltenița, pentru a fi puși în serviciul altor unități de artilerie.

Prima pagină a manuscrisului lui Teodor Castrășanu

Cu jalea în suflet, coborâm ulițele orașului spre Cercul militar. Cai înșăuați, fără călăreți, aleargă în neștire, plini de spume, îngroziți de bubuiturile care se întetesc din ce în ce. Un furgon încărcat, fără conductor, coboară cu o viteză nebună la vale, își înfinge oiștea în garduri la o cotitură și se prăvălește într-un zgomot asurzitor, târând pe caldarâm caii aiuriți și însângerați.

Populația bulgară începe să se arate dârză prin case și pe la porți. Ne huiduiesc și aruncă cu pietre. Un ofițer de infanterie, care grăbește spre oraș cu un ordin în mână, este culcat la pământ de un glonț venit dintr-o casă. Luțim pașii...

La Cercul militar mare forfoteală. Furierii cără grăbiți lăzile și geamantanele cu hărți, cu dosare și cu tot felul de lucruri de-ale comandamentului și le depun pe un vas care așteaptă la ponton. Se zice că pe-acest vas se va urca și generalul.

Aceste pregătiri ne fac să înțelegem că cetatea nu se mai poate apăra.

Mii de oameni coboară acuma în fuga mare spre Dunăre. Înspăimântați de focul ucigător, care a atins culmea sus pe deal, aleargă toți cu obraji și cu hainele pline de țărână, cu ochii holbați, căutând în dreapta și-n stânga un liman, o scăpare. Și, la vederea vasului ce staționează la ponton, aceste mii de oameni cu

mințile pierdute năvălesc la nesfârșit, închipuindu-și că ar putea să încapă cu toții pe micul lui bord. Se înghiontesc, se îmbulzesc, se stâlcesc, se omoară.

Glasul, autoritar altădată, al câte unui colonel nu mai poate să intre în urechile acestei mulțimi care de spaimă și-a pierdut cârma minții. Revolverele ofițerilor și carabinele jandarmilor nu mai înfricoșează pe nimeni. Un locșor pe vaporul care stă să plece este ținta fiecăruia. Pentru a-și ajunge scopul, oamenii aceștia, deveniți fiare, se luptă între dânșii, își sfășie hainele, se mușcă cu dinții unii pe alții...

Dar vasul este supraîncărcat și generalul nu mai sosește. Marinarii dezleagă frânghiile, vasul se desprinde, iar toată lumea aflătoare pe ponton, fiind împinsă de mulțimea de la spate, se prăvălește în apă. Sute de brațe se agită printre valuri, cerând ajutor și sbătându-se cu deznădejde în ghearele morții. Vasul este acum la larg. Oamenii rămași privesc aiuriți spre malul românesc, de unde nu le mai vine niciun bac, niciun șlep, niciun ajutor.

Bubuiturile, sus pe deal, se aud din ce în ce mai apropiate. Încep să se deosebească și darabanele mitralierelor.

La bărci! La bărci! strigă un caporal roșcovan la față.

Se reped cu furie asupra celor câteva bărci ce odihnesc de multă vreme pe nisip, la marginea apei. Aceeași năvală, aceeași înghesuală și aceleași împușcături. Cei zece-doisprezece fericiți care se găesc mai în față pun cu multă greutate stăpânire pe bărci și, fără a mai cerceta dacă au spărturi, le lansează

și vâslesc cu palmele și cu paturile armelor. Unii ajung până la mijlocul Dunării, alții nici atâta. Bărcile iau apă, se rostogolesc, trimițându-i pe toți în adâncuri...

Urc din nou spre Cercul militar, împreună cu câțiva ofițeri. Acolo nu mai este nicio nădejde. Ajutorul așteptat de la Silistra nu mai sosește. Generalul însă nu și-a pierdut cumpătul. El tot mai primește rapoartele ce-i vin de pe deal, de la unitățile aflătoare în luptă. După vocea lui vibrantă, ghicim că s-a isprăvit cu noi. Ca să mai încerce un ultim atac cu trupele acestea în care s-a înscuibat groaza și care se agită în dezordine pe malul Dunării îi este cu neputință. Zei îi trebuiesc, nu colonei, ca să refacă regimentele împrăștiate.

Ce e de făcut, domnule general? îl întrebă un maior, care a intrat deznădăduit înaintea noastră.

Ce e de făcut! Iată! răspunde el arătând carabina gata încărcată de pe biroul său.

Un vaporăș militar acostează grăbit la ponton șuierând prelung. Generalul, luat mai mult pe sus de către ofițeri, este dus la bord. Cât ai clipi din ochi, vasul se umple de militari și pornește grăbit, pentru a nu fi surprins de obuzele inamice care acum încep să bată și Dunărea. Cu coatele sprijinite de balustrada vaporășului, generalul privește, plin de lacrimi, malul care i-a fost atât de drag, cetatea pe care a iubit-o atâta și miile de oameni pe care, fără voia lui, din lipsa unui pod și a altor mijloace de transport, trebuie să-i lase în mâinile inamicului... (Căpitanul de rezervă Teodor Castrișanu, *Turtucaia*, manuscris, arhiva colonel Viorel Domenico, Breaza) ■

„Cățele! Ne-nvățați să trăim bine, hai!?”

Căpitanul Mircea Măcelaru, erou aproape necunoscut al Primului Război Mondial. A murit în luptele din împrejurimile Sibiului, în fruntea a vreo 200 de soldați, mulți fără arme și cu muniție insuficientă. În încercarea disperată de a ieși din încercuire și a-și salva oamenii, s-a angajat într-o luptă pe viață și pe moarte cu trupele germane și austro-ungare. Și a murit eroinic, îndemnându-și soldații: „Înainte, copii! Numai înainte!” Sublocotenentul Constantin Popian îi dedică rânduri de adâncă recunoștință: „Acolo, la centru, între noi se concentraseră toate focurile și apoi deodată nu l-am mai auzit strigând, ca și cum moartea îi închisese gura. Ce rău îmi părea de el! Îmi veneau încă în minte cuvintele lui, spuse cu glas sobru și înfocat, și-i vedeam chipul întunecat, când spunea:

„Sunt căpitan activ și am răspundere mare!”. Acum nu mai avea nicio răspundere și parcă aș fi vrut să trimit pe cineva vorbă, acasă la noi, acolo, departe, că Mircea Măcelaru, eroul de la Lotrioara, a murit sub Pleșu, făcându-și datoria, iar eu, eu n-am fost vrednic de moarte.”

Sublocotenentul Constantin Popian a căzut, în cele din urmă, prizonier la nemți. Tot ce a trăit și a îndurat în lagărele de prizonieri nemțești a rămas scris în jurnalul său, care a văzut lumina, la Editura Militară, în anul 2007, într-o ediție îngrijită de Linu Dragu Popian și prefațată de colonelul (r) Dumitru Roman: Constantin C. Popian, Amintiri din viața militară. Jurnale de război și din prizonierat.

...17/30 septembrie 1916. Constatăm cu părere de rău că locotenentul Cocorăscu, contrar înțelegerii luate, dezertase, luându-ne și oamenii care mai cunoșteau locurile pe aici. Plecase hoțeste, ca să se mântuiască singur. O, singur, cum aș fi scăpat eu, de atunci de când nu găseam pe colonelul Moșoiu, dar nu, nu puteam să las atâția oameni fără sprijin moral, fără călăuză sufletească! Mi-aduc aminte cu duioșie cum îmi spuneau, când rămâneam întâmplător în urmă sau mă abăteam cumva dintre ei:

Să nu ne lăsați, domnule sublocotenent, să nu ne lăsați singuri! Ori scăpăm toți, ori murim toți!

Mi-era milă de acești oameni, unii bătrâni, din regimentele 2, 42, 44, 49 Grăniveri, 5 Vânători, artilerie, pionieri etc., adunați în jurul meu, de una și aceeași nenorocire: războiul nechibzuit al neamului românesc.

Acum lângă mine era și Fugaru Simion, soldatul meu, care mă iubea și nu mă chiulea niciodată. Era el moale, dar nu era pungaș-șiret, ci era cinstit. L-am găsit în ceata căpitanului [Mircea] Măcelaru, cu bălanul meu de căpăstru, numai cu șaua pe el, fără pături și fără frâu. Îmi spunea, săracul, mergând în urma mea:

Hei, dom'le sublocotenent, eu am văzut de-atunci, seara, de pe muntele ăla, cum dracu-i zice?

Gotzenberg, zic eu.

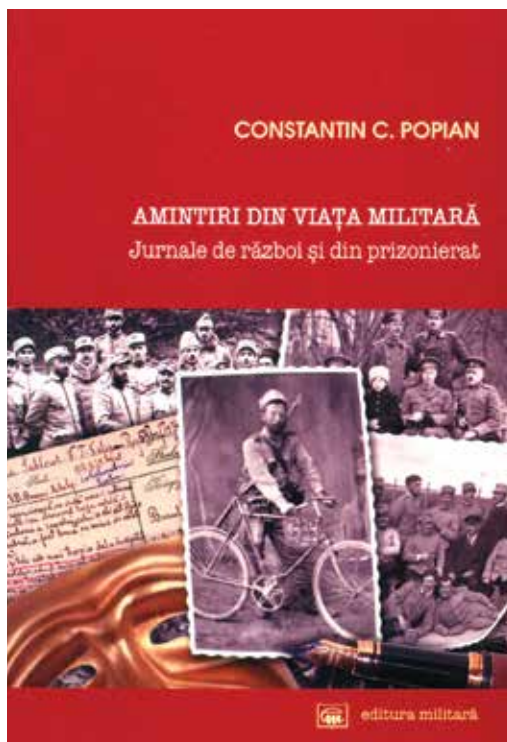
Da, de atunci am văzut eu că ne merge rău!

Cum, mă, Fugarule?

Eu nimic nu v-am pierdut dumneavoastră într-o lună de zile. Cum, Dumnezeu, pierdui eu atunci pătura de sub șa, fără să se desfacă chinga?

El avea dreptate. Seara căzurăm pe râpa nenorocirilor. Fugaru îmi spuse că el nu se lasă de mine nici mort și că, dacă nu ne pierdeam noaptea, nu eram acum pe-aici. Dar cum era să se țină cu calul după mine pe râpa aceea? El a rămas mai în urmă și a coborât dimineața pe-ndelete, pe un drum de car; dar de eram împreună și numai amândoi, eram acum în Voineasa.

Dimineața, căpitanul [Mircea Măcelaru] ne face o nouă numărătoare, așa la repezeală, și găsește

abia vreo 400 de oameni, minus compania Cocorăscu și mulți alți dezertori la inamic ori care încercau să se strecoare în țară, singuratici...

Pe la ora 12 din zi ne-am trezit din nou în apropierea satului Tălmăcel. Aici ne-au întâmpinat soldați de-ai noștri, făcuți prizonieri și evadați din școala din Sadu, care au început să îndemne pe soldați să se predea. N-am putut pune mâna pe niciunul din acei tâlhari, nici să le aflăm adevăratul nume. Ce am aflat cu certitudine este că ei declaraseră comandamentului nemțesc al brigăzii că un întreg batalion românesc e lăsat înadins, ca să cadă inamicului în spate, în direcția Ghircu. O, de-ar fi fost așa! de am fi fost toți purtători de armă, de am fi avut muniții și proviant!

Ba, colac peste pupăză, mai vin și niște *surioare* din Tălmăcel și una se adresează domnului căpitan:

No, domnișorule, după ce mai umblați dumneavoastră, o mână de oameni, pe aici, prin spatele neamțului? Apoi nu știți că o trecut cu totul în țara dumneavoastră? No, duceți-vă și predați-vă, că tare bine o mai grijit de ai dumneavoastră care s-o dus de voie la el! O căpătat de tot ficioru' o pită și i-o bătut pe umăr cu blândeăț!

Domnu' căpitan i-a tras o'njurătură și le-a amenințat pe toate cu împușcarea, spunându-le:

Cățele! Ne-nvățați să trăim bine, hai!

De aci până-n Tălmăcel nu era mai mult ca la 5 km, dar până la granița noastră erau peste 30 km. Domnul căpitan ne-a adunat în juru-i și s-a așezat pe o piatră, și-a pus capul între mâini și a început a plânge. S-a sculat apoi cu ochii roșii și a strigat tunător:

Băieți! Suntem aici câteva sute de soldați și câțiva ofițeri. Va fi cea mai mare pată pentru armata română și pentru neamul nostru de am arunca armele și am trece la inamic. Ne vor blestema copiii noștri, numindu-ne mișei și trădători. Băieți, eu sunt căpitan activ și am răspundere mare. Eu nu las pe nimeni să se predea. Cine e român și mai are în el simțul datoriei să se țină după mine! Trebuie să rupem cercul și să scăpăm, ori să murim!... (Constantin C. Popian, *Amintiri din viața militară. Jurnale de război și din prizonierat*, Editura Militară, București, 2007) ■

„Nemții l-au cules de pe câmp și, așa grav rănit cum era, l-au declarat prizonier de război și l-au expediat cu ambulanțele militare la cel mai apropiat spital de campanie...”

Destinul sublocotenentului Gheorghe Netejoru, din Regimentul 2 Artilerie Grea, este emblematic pentru generația ultimului război mondial. Acest ofițer poartă în spate drama armatei române cu tot ce a însemnat ea în timpul celui de-al Doilea Război Mondial și după aceea: mii de prizonieri, duși cu forța în gulagul sovietic, epurări masive ale celor mai valoroase cadre militare, arestări, condamnări.

În primăvara anului 1944, Regimentul 2 Artilerie de Gardă, din care făcea parte și sublocotenentul Netejoru, a fost dislocat în zona de operații de la nord de Iași. După actul de la 23 august 1944, deși armata română a trecut de partea Națiunilor Unite, Divizia 1 Gardă a fost dezarmată de trupele sovietice și, sub pretextul organizării, a fost trecută dincolo de Prut, așa că, la 12 septembrie 1944, în baza Armistițiului semnat de România și URSS, militarii români au fost declarați prizonieri și trimiși în lagărele sovietice.

În cei 10 ani de prizonierat, sublocotenentul Gheorghe Netejoru a fost purtat prin 16 lagăre, în

care a suportat mai bine de 300 de zile de carceră, aproape 4 luni de regim de celulă și a făcut 26 de zile de greva foamei.

A fost judecat și condamnat, în mod abuziv, de două ori, la 8 și, respectiv, 25 de ani de închisoare, după legi sovietice, cu toate că era cetățean român și nu comisesse nicio infracțiune de drept comun.

„Am fost purtat din lagăr în lagăr, de la minele de cărbuni de la Vorkuta, dincolo de Cercul Polar, până în Kazahstanul de nord, în Sudul Siberiei, în apropierea frontierei cu China. Am trecut prin clipe de răscruce, când totul părea

pierdut, ajungând aproape la limita rezistenței fizice și morale, dar de fiecare dată apărea ceva care să schimbe totul.”

A supraviețuit 10 ani în lagărele sovietice, dramă pe care o dezvăluie la modul cel mai sincer, fără patimă și fără ură, în volumul „Și eu am luptat în Est”, apărut la Editura Militară, în anul 2010, și premiat de Fundația Culturală „Magazin istoric”.

♦♦♦ **B**unicul a ținut morțiș să-și dea feciorul la carte, să ajungă om mare, așa că, după terminarea claselor primare, Ion I. Netejoru a fost trimis la școală mai departe. A urmat gimnaziul în Giurgiu și cursul superior la liceul din Ploiești. În iunie 1913, și-a luat bacalaureatul, fiind primul din neamul nostru care a atins această performanță școlară. Evenimentul trebuie să fi adus mare bucurie în casa bunicilor mei. Pe atunci, nu oricine ajungea bacalaureat.

Curând, a plecat la Școala de ofițeri de infanterie de rezervă, pe care a încheiat-o la 1 octombrie 1914, când a și fost avansat la gradul de sublocotenent. Dar nu meseria armelor avea să-i fie hărăzită în viață. Și aici, cred eu, părinții au avut un cuvânt greu de spus, sfătuindu-și feciorul să se îndrepte spre

viața duhovnicească. În același an, Ion se înscrie la Facultatea de Teologie.

Peste doi ani avea să înceapă războiul, așa că, la 15 august 1916, este concentrat la Regimentul de Infanterie 4 Argeș.

În bătălia de la Cricov (la Albești) a căzut rănit grav. Un glonte i-a perforat plămânul stâng. Regimentul l-a abandonat pe câmpul de luptă, crezându-l mort. Așa l-au și trecut în liste: mort! Dar tata nu vroia să-și încheie socotelile cu această lume așa de repede. Nici nu se gândea să moară, cu una-cu două! Și n-a murit! Norocul lui a venit chiar de la inamic. Nemții l-au cules de pe câmp și, așa grav rănit cum era, l-au declarat prizonier de război și l-au expediat cu ambulanțele militare la cel mai apropiat spital de campanie – în Ploiești.

Neputincioși în fața unui caz atât de grav, medicii au hotărât să-l trimită la un alt spital, în Slatina. Dar și doctorii de aici au ridicat din umeri. În câteva zile a fost trimis în Germania, la Spitalul Lagărului de prizonieri din Stralsund. După vindecare a fost evacuat în lagărul de prizonieri de război de pe insula Ruegen.

Bunicul ne-a povestit drama prin care a trecut familia când a primit înștiințarea oficială de la Regiment că feciorul i-a murit pe front. A fost mare jale în casă. Și cine știe ce s-ar fi întâmplat dacă bunicul n-ar fi dat peste un soldat dintr-un sat vecin, care tocmai venise în permisie pentru refacere. Soldatul i-a spus că Ion nu-i mort și că s-a întâlnit cu el în spitalul de răniți din Ploiești. S-a jurat că l-a văzut cu ochii lui!

Năucit de această veste, bunicul s-a urcat într-o căruță și a ținut-o într-un suflet până la Ploiești. Când a ajuns aici, i s-a spus că cei răniți grav au fost mutați la un spital din Slatina. Acolo ar fi trebuit să-i fie și feciorul. A pornit în aceeași zi spre Slatina. Dar nici de data asta nu și-a găsit fiul. Doar atât a aflat: militarii răniți grav au fost trimiși în Germania. Obosit după atâta drum, bunicul nu mai știa încotro s-o ia și ce să facă: să se bucure că băiatul lui trăiește sau să plângă că nu a ajuns la timp ca să-l poată vedea.

S-a rugat lui Dumnezeu să-l aibă în pază și să i-l aducă acasă... În vara anului 1918, după doi ani de prizonierat, sublocotenentul de rezervă Ion I. Netejoru a fost repatriat... (Gheorghe Netejoru, Și eu am luptat în Est. Spovedania unui fost prizonier de război, Editura Militară, București, 2010) ■

„Te-ai născut a doua oară, omule, Mitică și-e nașul!” ...

Scriitorul și publicistul Constantin Strună ne-a dăruit o carte excepțională: biografia unui pilot de război excepțional, locotenent-comandorul aviator Dumitru Marinescu, fost prizonier de război și deținut politic. Un om, un militar, un erou, în dreptul căruia posteritatea a reținut două date: 10 ani în lagărele sovietice; 11 ani în temnițele românești. Iată ce s-a ales de viața unui om care a înțeles să-și facă datoria, să-și respecte jurământul, să fie român. Dincolo de cifrele pomenite se ascunde o dramă pe care, cu talentul și meticulozitatea-i bineștiute, Constantin Strună a reușit să o aducă la lumină și să o lase, pentru totdeauna, posterității și, de ce nu?, istoriei. Cu întrebări bine ticluite și cu tăceri bine drămuite, a reușit să afle “aproape totul despre Dumitru Marinescu”.

Un dicton latin spune: *Habent sua fata libelli!* Au și cărțile destinul lor! Destinul cărții lui

Dumitru Marinescu este uluitor și unic prin epilogul său: „Într-o noapte din luna martie, anul 2000, Dumnezeu a vrut, poate, să aducă pacea preadulce în sufletul atât de zbuciumat al celui care nu încetase să fie în război total cu stihiiile vremurilor. În urma unui accident cerebral, aducerile-aminte, povară greu de suportat, s-au estomat. Mitică-de-Oțel, omul cu memorie de elefant, a fost dezmoștenit de trecut. A rămas să ardă la flacăra prezentului care nu va mai deveni niciodată trecut...”.

Așa ceva nu s-a mai pomenit până acum în destinul cărților lumii: la câteva săptămâni după apariția volumului „Bate clopotu-n Gulag”, pilotul Dumitru Marinescu, personajul central al cărții, și-a pierdut memoria!

Episodul pe care l-am ales pentru dosarul acestui număr de revistă este opusul temei abordate. Pilotul Dumitru Marinescu refuză să-și abandoneze colegul de zbor pe câmpul de luptă! Suntem în lumea piloților militari!

♦♦♦ **A**djutantul Dumitru Marinescu nu slăbise o clipă din ochi «Henschel»-ul bunului său prieten Tică Mladin, după ce încasase loviturile necruțătoare ale mitralierelor terestre și bateriilor antiaeriene. Pentru artileriștii sovietici trebuie să fi fost

o mare bucurie când au văzut avionul prăbușindu-se. Știind bine că Tică Mladin va plăti cu viața pentru atacul lor neașteptat, dacă era capturat, Marinescu s-a angajat imediat în ajutorul său. Era o misiune de salvare riscantă, poate de sacrificiu, dar în asemenea situații

piloții nu stau să-și cântărească șansele personale, se gândesc numai și numai la viața camaradului aflat în primejdie. Câteva cuvinte schimbate în eter: «Victore, faceți-mi protecție, eu aterizez să-l iau pe Mladin». «Mitică, stai, terenul nu-ți permite, rămâi și tu acolo!» «Victore, am hotărât, aterizez. Realizați protecția în cerc.» Avioanele «Henschel 129 B2» au sărit să sprijine operația de salvare.

După un viraj scurt, Marinescu a plonjat spre pământ și a pus avionul cu roțile pe nisip, venind din partea opusă sensului de aterizare a lui Mladin. Concomitent, camarazii din aer zburau într-un cerc larg deasupra lor, trăgând cu toate armele de la bord în orice țintă mișcătoare. Caruselul morții nu-i lăsa pe cazaci să se apropie nici cu un pas de avionul care ardea mocnit. Între timp, Mladin sărise din cabina cuprinsă de flăcări și alerga spre avionul lui Marinescu. Acesta a pus frânele și rulajul a fost stopat în dreptul lui Tică. Împreună au scos husa din magazia fuzelajului și în locul rămas liber s-a înghesuit Mladin. Piloții din aer, fiecare cu câte patru guri de foc, pârjoleau totul în jur, pe o rază de jumătate de kilometru: soldați, mașini, cai. Focul năprasnic făcuse breșe largi, spulberând atacatorii. Alții săreau în față, țineau cu tot dinadinsul să-i prindă de vii pe cei doi piloți români, dar uraganul incandescent îi ajungea și-i făcea una cu pământul.

Împins ca de un resort, Marinescu a ajuns repede în carlingă și s-a agățat de manșă ca de ultima salvare. Nici nu și-a dat seama că un glonte îi sfârtecăse casca, lăsând o dâră roșie de la frunte către ureche. Câțiva milimetri mai jos, glonte ar fi avut un efect mortal. Motor puternic stânga, frână dreapta. Întorcând la 180 de grade, a intrat cu avionul pe făgașul urmelor de la aterizare. O mică șmecherie, cunoscută de orice pilot care decolează de pe nisipuri. Cu motoarele în plin, cu îmbogățitorul tras, cu flapsurile deschise și elicea pe automat, s-a angajat în desprindere. Din cauza dunelor, avionul nu prindea viteza necesară. Marinescu privea cu groază: în fața lui, la câteva sute de metri, înainta o coloană de blindate. «Hai, băiete, hai, se ruga el de ți se rupea inima, doar n-o fi asta ultima noastră zi, ultimul nostru zbor!» Sensibilizat parcă, avionul a început să alerge tot mai iute, până s-a ridicat, trecând doar la câțiva metri pe deasupra coloanei de tancuri. Cât ai clipi, ostașii au împânzit stepa ca potârnichele. Luați prin surprindere, ei au deschis focul cu automatele mult prea târziu.

Pentru a prinde înălțime, Marinescu a încercat să escamoteze trenul, dar a simțit cu stupoare că „Henschel”-ul nu-l mai asculta, dimpotrivă, se înfunda primejdios spre sol. A șters cu dosul mâinii sângele ce-i curgea șiroaie pe ochi. În mod reflex, a realizat că acționase din eroare maneta flapsurilor. Greul luptei, rana își spuneau cuvântul. Un pilot dominat de frică în aer este pe jumătate pierdut. Dar frica nu se inventase încă pentru Marinescu. Forul rece a trecut ca o umbră, i-a luat locul furia, maturitatea câștigată în atâtea lupte. A redresat imediat și avionul, susținut de turația maximă a celor 1700 de cai putere, s-a înșurubat ascendent în aer. Mugetul plin al motoarelor i-a readus buna dispoziție. Sentimentul reușitei, reconfortant, i-a dat încredere, vâna de la tâmplă nu mai zvâcnea. A înjurat, a bombănit, a strigat de bucurie până ce a observat că stația radio era deschisă...

Din urmă zoreau cele două patrulare incomplete. Privind mai atent în oglindă retrovizoare, a observat că fumul de la țevile de eșapament își schimba treptat culoarea. Depășise limita de cinci minute cât putea să meargă cu îmbogățitorul de gaze deschis la maxim. L-a blocat, a redus turația motoarelor și a schimbat pasul la elice. Abia atunci a deslușit în căști că cineva, parcă Verdeș, vorbea cu baza, îi atenționa pe cei de la sol să pregătească autosanitară pentru adjutanții Tică Mladin și Mitică Marinescu.

Cu neclintitul său calm, Marinescu a luat priză și, în huruitul aspru al motoarelor suprasolicitate în misiune, a făcut o aterizare lejeră pe aerodromul de la Herson. A tras avionul între biute, a tăiat contactele, s-a deshămat și a sărit sprinten pe terenul bătătorit. Un grup de piloți și tehnicieni alerga spre avionul salvator. Marinescu s-a repezit să-l scoată pe Tică Mladin din cutia fuzelajului. Tică, buimac, i-a sărit direct în brațe și l-a strâns să-i rupă coastele. Plângea și-l săruta. Cu fața pârjolită, tumefiată, având combinezonul ars, cu mâinile însângerate, adjutantul Mladin era de nerecunoscut.

Căpitan-comandorul Vasiliu i-a îmbrățișat, era atât de mândru, atât de fericit că oamenii lui știau să se prețuiască, să fie solidari până la sacrificiu. Aproape că îi pierise graiul. În șoaptă, cu vocea sugrumată de emoția clipei, i-a spus lui Marinescu: „Mitică, ești eroul zilei, ai avut un curaj nebun! Felicitări, băiete! Meriți o decorație!”. Apoi, către Mladin: „Te-ai născut a doua oară, omule, Mitică ți-e nașul!”... (Constantin Strună, *Bate clopotu-n Gulag*, Editura Semne, București, 2000) ■

„E adevărat că nu pot mântui pe nimeni alergând între viață și moarte, dar ce vor gândi acești nefericiți tot restul vieții, amintindu-și că, în ceasul de cumpănă eu îi părăsisem!”

Sublocotenentul de rezervă Aurel State, un suflet eroic, o existență exemplară. Viața lui - scrie Remus Radina în prefața ediției - a fost un aspru „drum al crucii”, cum a fost și drumul neamului românesc în ultimii 40 de ani. Întors din prizonierat după 12 ani, este arestat la 12 februarie 1958, pentru vina de a fi „organizat” înmormântarea prietenului său George Fonea, poetul prizonierilor din Uniunea Sovietică. Spre a-i salva pe prietenii arestați în lotul lui se hotărăște să se sinucidă și se aruncă de pe acoperișul închisorii Uranus. Dar nu moare. După cum ne spune el, se împiedicase de-o aripă de înger.”

Episodul de față se referă la împrejurările în care căpitanul George Fonea refuză invitația faimosului maior Zigler de a se salva cu el în vedeta rapidă pusă la dispoziție de cartierul german.

... În ziua de 10 mai 1944 începuse numărarea inversă, irevocabil ultima. Lupta cu timpul era dusă numai cu un sfert din efectiv... Dacă Fane Stroescu, rănit la braț în retragere, cu fișa de evacuare în buzunar, mi-ar fi spus, convingându-mă, nu numai mie, ci tuturor: „de aici nu mai e scăpare; am venit să ne vedem pentru ultima oară”, am fi așteptat fără grabă sfârșitul. Odată cu întunericul, așteptarea devenise de nesuportat: dacă au plecat toți și ne-au lăsat aici? Se și făcuse un fel de liniște.

Parol „Opernbal” căzu în sufletul apărătorilor ca un ban de aur în palma simțitoare a unui cerșetor orb. Din ceata celor 12 luptători rămași, lipsea Ioniță, rănit mortal în pântec de o grenadă cu explozie instantanee, căzută din firidă și ciocnită de bocancul său în șanul acoperit. Cu câteva minute înainte îi comunicasem dispoziția de scoatere a armamentului greu din funcție. Arion trecu și el cu o duzină de fantome pe lângă noi, zorindu-ne. Am plecat, apăsător de vina de a nu mă fi dus să mă conving de starea rănitului. Intrase în foc de atâtea ori pentru mine.

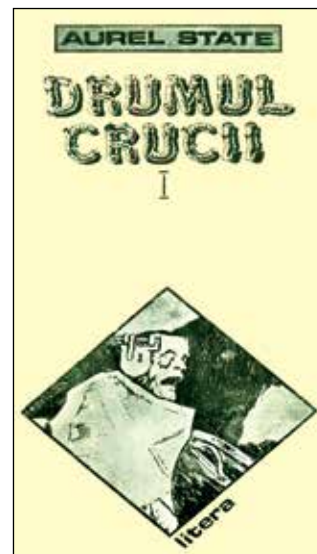
În spatele nostru, spre mare, se încinsese un foc automat. O incursiune se agăța poate de spatele celor care tocmai părăseau poziția. În jur, în noapte, se simțea și graba altor grupe, dirijându-se spre același Chersonet straniu luminat de fapte, ca și când balul operei ne-ar fi așteptat. Acolo, la intrarea în istm, batalionul își visa plecarea spre Constanța. Colonelul dispuse ca cele două duzini de cercetare să facă siguranța imediată a imbarcării, la câteva sute de metri de pantă. Dar ea, în ciuda miraculoasei liniști, condensarea parcă a atâtor dorinți, întârzia. Mii de ochi flămânzi, înfipti în priveliștea nopții fantastice, așteptau vasele promise...

George Fonea, prietenul și poetul George Fonea, refuză în această „noapte de pomină” invitația maiorului

Zigler, luptător cu faimă al armatei germane, de a se salva împreună cu el în vedeta rapidă pusă la dispoziție din ordinul Marelui Cartier al Führerului. „E adevărat că nu pot mântui pe nimeni, își zise el, alegând între viață și moarte, dar ce vor gândi acești nefericiți tot restul vieții, amintindu-și că, în ceasul de cumpănă, eu îi părăsisem!”. Cavalerul crucii de fier, făcătorul de miracole, căruia numai transformarea ciurucurilor într-o divizie luptătoare nu-i reușise, ajunsese poate la Constanța, în ceasurile când prietenul lui de trei zile, George Fonea, încerca cu câțiva foști luptători să oprească cu pușca atacul rusesc...

O schijă dintr-un proiectil anticar, care îi rupsesse măruntaiele căpitanului Georgescu, îi stinse lumina ochiului stâng. Cu obrazul umezit ca de-un șiroi de ploaie, George, aiurit, își căută pistolul la centură. Bunul „moș Ion Roată”, care nu avusese loc în țara Românească, îi apucă însă la timp brațul, dezarmându-l. Încercase apoi să-i scoată tresesele și crucea de fier, când, smuls brusc de pe Chersonet, plecă și el în neștiuta și marea călătorie.

În fortul Maxim Gorki, pe fundalul gemetelor sutelor de răniți neevacuați, stația de radio încerca să reia legătura cu țara. De la ora 23 punct, când, concomitent cu Opernbal, flota primise radiograma să părăsească apele Sevastopolului și să se întoarcă la Constanța, „misiunea fiind îndeplinită”, cei febrili căutați amuțiseră. Vor fi ieșit în oraș să se distreze sau se vor fi culcat. Țara dormea în noaptea aceea. Poate ceea ce auzeam noi pe Chersonet era ecoul sforăiturilor somnului general, amplificate de o sensibilitate bolnavă care refuza să audă acordurile ample ale balului de operă, unde George mă vedea în pelerina albă a Ordinului. Căpitanul statmajorist Lupu lansă, înainte de a-și fi repezit cizmele în măruntaiele sofisticate ale radiofoniei moderne, ultimul mesaj: „îneecat” stop „țigan” stop „mal” stop... (Aurel State, *Drumul crucii*, Editura Litera, București, 1993) ■

Continuăm o rubrică pe care o socotim mai mult decât necesară. Prin intermediul ei, dorim să înlesnim schimbul de informații în folosul familiilor care își caută rudele care nu s-au mai întors acasă, fiind date dispărute pe front sau în prizonierat, dar și al cercetătorilor interesați de această temă.

Transcriem din scrisoarea domnului Constantin S. Chilom:

„Domnule Director,

Mă adresez dvs. pentru a primi informații privind pe tatăl meu Chilom Sebastian, născut în comuna Cetate, județul Dolj, la 27.04.1911, fiul lui Preda Neața și Ioana Chilom. În adevărta eliberată de U.M. 02405, în 1970, se face precizarea că „a dispărut pe câmpul de luptă în 1943”.

Aceasta este știrea oficială primită de mama, Chilom Clementina.

Neoficial, am aflat de la doi colegi și consăteni, că dispariția lui, în fapt, a avut loc, astfel: Tatăl meu era croitor și împreună cu cei doi consăteni, tot meseriași, lucrau într-o casă la repararea echipamentelor armatei. În ziua respectivă au lucrat până seara. Cei doi colegi au plecat să se culce iar tatăl meu a zis că el mai stă ca să termine ce începuse.

Dimineața, la sosirea colegilor, nu l-au mai găsit în casa respectivă. Ei cred că el a fost luat de partizanii ruși, fiind în legătură cu o femeie care era stăpâna acelei proprietăți.

Cu speranța că veți da curs acestei rugăminți, vă mulțumesc. Chilom S. Constantin. 20 nov. 2019”

Nota red. Prin adeverința nr. 26546, din 12.02.1970 sunt comunicate următoarele date: 19.02.1942 - concentrat; 29.10.1942 - dispărut pe câmpul de luptă, Ordin de zi 16408 din 1943. Datele au fost extrase din Registrul control ctg. 1933, matricol 282 al C.R. Dolj. Publicăm fotografia lui Sebastian Chilom.

DI dr. Radu Manoliu (Olanda) caută informații despre tatăl său, căpitan aviator Alexandru Manoliu. Data nașterii: 8 aprilie 1908 în Dolhești, județul Baia (astăzi jud. Suceava). Numele părinților: Gheorghe și Maria. A fost comandantul Escadrilei 57 Vânătoare/ Grupul 7 Vânătoare. A căzut în atacurile aeriene asupra Stalingradului, în ziua de 12 septembrie 1942. Se afla la bordul avionului Me. 109 E, nr. 16. Publicăm o fotografie a pilotului dispărut.

Expediție în Siberia, pe urmele suferinței...

Coordonator expediție
Ing. JIPA Florin-Valentin
Tel.: 0720133937
firm_jipa@yahoo.com
expeditiedrumuloaselor@gmail.com

Bună ziua, numele meu este JIPA Florin-Valentin, de profesie inginer, anul acesta (2020) organizez o expediție în Siberia, denumită „Pe urmele suferinței în Siberia”. Tema expediției este comemorarea victimelor Gulagului rusesc, dar și a eroilor militari români căzuți în luptele de la Stalingrad.

Detalii despre expediție găsiți în proiectul alăturat, cât și în articolul de pe agerpres.ro .

Pe această cale vă adresăm rugămintea de a fi alături de noi și să ne susțineți în împlinirea demersului inițiat.

Pentru orice altă informație vă stau la dispoziție.

JIPA FLORIN-VALENTIN

Stimate domnule Florin-Valentin Jipa, Salutăm inițiativa dvs. și o susținem din toată inima. Primul pas a fost făcut chiar la această rubrică. Sunt convins că, până la startul expediției, se vor oferi și alți români, dornici să vă sprijine sau să vă însoțească în marele pelerinaj în memoria românilor căzuți departe de țară. Vă dorim mult succes și vă așteptăm pe la redacție!

Colonel DUMITRU ROMAN

30 DE ANI DE LA REVOLUȚIA DIN DECEMBRIE 1989

Cea mai scurtă noapte de libertate

Rânduri despre căpitanul post-mortem Petru Constantin Mesler

Colonel (r) Constantin BOSTAN

S-a născut la 17.05.1959 în comuna Hudești, jud. Botoșani, într-o familie modestă, mama, Eugenia, fiind soră medicală, iar tatăl, Ioan, poștaș. A învățat la școala din Hudești, remarcându-se ca un copil silitor, harnic, cu rezultate bune și foarte bune la învățătură. A fost îndrumat și a dorit să urmeze liceul militar. Îndeplinind toate condițiile, după susținerea examenului de admitere, a reușit la Liceul Militar „Ștefan cel Mare” din Câmpulung Moldovenesc.

În anii de liceu a fost un elev sânguinos, disciplinat, acomodându-se cu cerințele specifice acestei instituții de învățământ militar. Profesorul și dirigintele Laurențiu Mureșan își amintește: „Petrică Mesler a făcut parte din grupul celor mai buni elevi ai liceului, cu rezultate foarte bune la învățătură. Disciplinat și ordonat, permanent avea o ținută îngrijită și elegantă, ceea ce impunea respect în rândul colegilor săi. Era deosebit de politicos atât cu profesorii cât și cu colegii lui. Pe timpul liceului am observat dorința lui de autodepășire atât la învățătură, cât și în alte activități desfășurate în liceu, în sensul că era nemulțumit de eventuale rezultate mediocre...”

După absolvirea liceului militar, a urmat cursurile Școlii Militare de Ofițeri de Infanterie, Sibiu, pe care a absolvit-o la 20 august 1981, obținând gradul de locotenent. A fost selecționat, chiar de la absolvirea școlii militare, pentru a fi încadrat la Regimentul 30 Gardă. În acest scop, ținând seama de specificul și importanța acestui regiment, însuși comandantul, colonelul Gheorghe Onișor, a participat la selecționarea ofițerilor.

În volumul „De la Tiraliorii lui Cuza la Bg. 30 Gardă 1860-1995”, autorul, general de brigadă Gh. Cernat, comandatul unității pe timpul revoluției din decembrie 1989, scrie: „La temelia libertății noastre se află și sacrificiul celor 15 eroi ai Regimentului 30 Gardă. Să-i cunoaștem așa cum au fost și au rămas în conștiința părinților, rudelor, prietenilor, camarazilor...”

Printre aceștia este și cpt.p.m. Mesler Ioan Petru Constantin, despre care autorul menționează: „A îndeplinit funcția de comandant de pluton mitraliere, iar din 1985, de comandant de companie infanterie în R. 30 Gardă, după ce în 1984 făcuse cursul de perfecționare comandant de companie. Era căsătorit cu Liliana, locotenent la catedra de pregătire militară a studenților de la

Căpitanul erou Petru Mesler

Universitatea București, și avea o fetiță de numai un an și jumătate. Toate notările de serviciu ale eroului (opt la număr) au numai calificative Foarte Bine! Prima lui noapte de libertate a fost, pentru el, și cea mai scurtă. A căzut luptând pentru apărarea [sediului] M.Ap.N. în noaptea de 22 spre 23 decembrie 1989”.

În memoria celor 15 eroi ai regimentului căzuți în decembrie 1989, s-a ridicat un monument din marmură, amplasat chiar în fața cazarmii. Pe placa de marmură, în partea dreaptă, sunt înscrise numele acestor eroi, doi căpitani și 13 sublocotenenți, printre care și căpitanul (p.m.) Mesler Petru Constantin. În partea stângă sunt înscrise cuvintele: „Veșnică pomenire eroilor revoluției din Decembrie 1989”.

Daniela, sora căpitanului erou, și-l amintește: „Petrică era un copil blajin, cuminte, învăța foarte bine, era tare vrednic și nu ieșea din cuvântul părinților. Deși fuma, știa toată lumea, în fața lui tata nu îndrăzneam să aprindă țigara, nu de frică, ci din respect. Când venea

În vacanță de la liceu sau școala militară, mergea cu tata la cosit, la tăiat lemne în pădure, la munca câmpului.”

Primarul comunei Hudești, dl. Atomei Viorel, povestește: „Bun sportiv, am fost colegi în echipa de handbal a comunei. Împreună cu el jucam tenis de masă și de câmp. Chiar dacă era la Școala Militară de Ofițeri, în vacanță, lucra alături de tatăl său la munca câmpului (cosit, adunat fânul, tăiat și adus lemne din pădure). În toate ocaziile dădea dovadă de o rară modestie, el fiind primul care-i saluta pe cei cu care se întâlnea. Din respect pentru consătenii săi, a făcut cununia civilă în comuna Hudești, unde au venit foarte mulți locuitori pentru a vedea un cuplu de militari care porneau pe drumul vieții”.

Dl. primar Viorel Atomei a găsit răgazul necesar pentru organizarea și desfășurarea, în fiecare an, a ceremonialului dedi-

cat cinstirii memoriei eroilor din comuna noastră.

În luna mai 2019 a avizat ca eu, autorul acestor rânduri, să montez o fotografie a Monumentului eroilor revoluției din decembrie 1989, din fața cazărmii Regimentului 30 Gardă, pe fresca cu ceilalți eroi hudeșteni, aflată în centrul comunei.

De ziua Înălțării, la 7 iunie 2019, care este și Ziua Eroilor, primarul Viorel Atomei a participat cu mai mulți consăteni la slujba de pomenire ținută de un sobor de preoți. „Am organizat această comemorare și în memoria lui Petru Mesler, care a fost secerat de gloanțe pentru libertate și democrație, la împlinirea a 30 ani de la Revoluția din decembrie 1989”, a spus dl. primar.

La multe din aceste comemorări a fost prezent și învățătorul Mișu Antochi. „Fiu al acestei așezări, Petrică a rămas pentru noi același copil frumos, bălai,

cu ochii albaștri, care nu se mai sătura privind soarele Hudeștiului. El plecase, dar noi eram mândri cu toții că Petrică va deveni ofițer și a devenit. Parcă răsărea soarele când apărea el cu frumoasa uniformă pe chipul său frumos. Era o rază de speranță pentru noi, că ne-am încredințat viața, libertatea și apărarea patriei în brațele unui brav oștean. Și așa a fost până în decembrie 1989, când în timp ce-și îndeplinea misiunea de apărare un glonț i-a curmat viața. Erou al revoluției din decembrie 1989, el este alături de toți eroii neamului cinstiți și recunoscuți de istorie. Cinstirea lor a fost și este o obligație morală pentru noi toți, căci jertfa lor nu a fost zadarnică.”

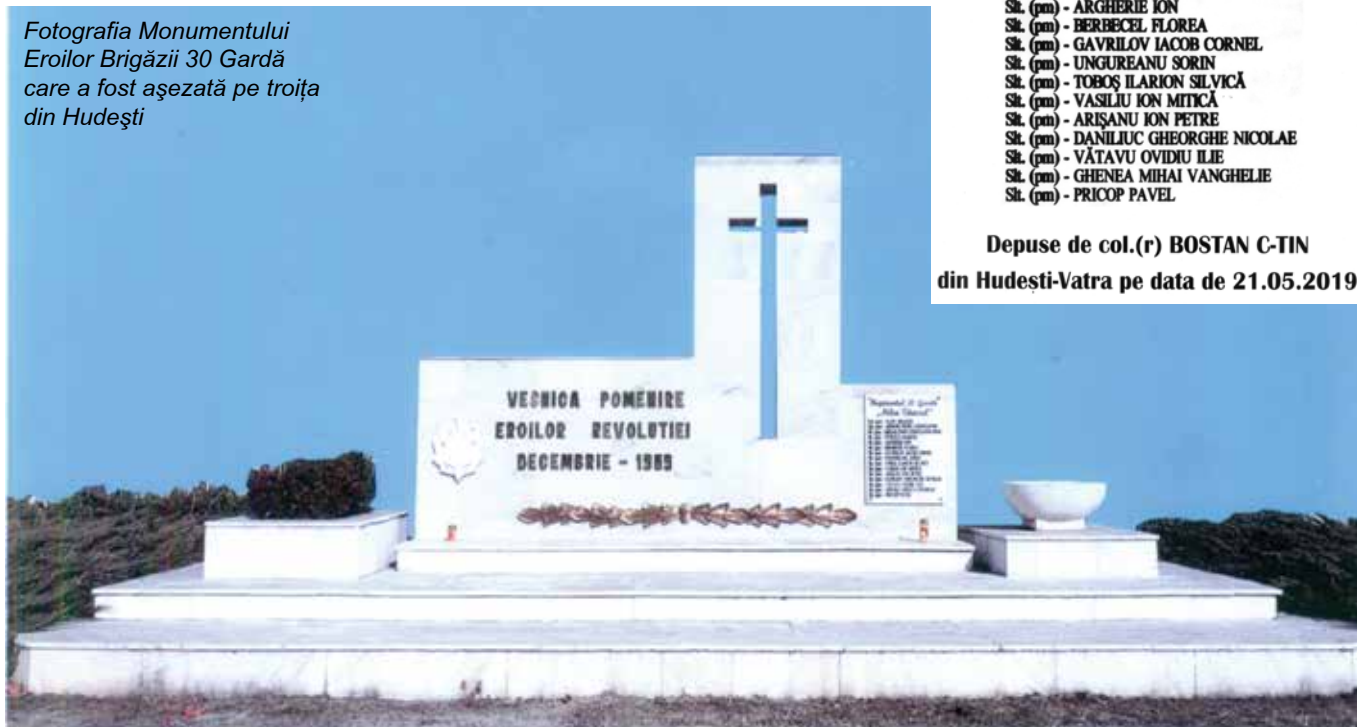
În „Monografia comunei Hudești, ed. 1990”, dl. colonel (r)

Regimentul 30 Gardă „Mihai Viteazul”

Cpt. (pm) - RADU DRAGOȘ
Cpt. (pm) - MESLER PETRU CONSTANTIN
Slt. (pm) - MIHAILOVICI CONSTANTIN FIU
Slt. (pm) - STOICIU MARCEL
Slt. (pm) - ARGHERIE ION
Slt. (pm) - BERBECEL FLOREA
Slt. (pm) - GAVRILOV IACOB CORNEL
Slt. (pm) - UNGUREANU SORIN
Slt. (pm) - TOBOȘ ILARION SILVICĂ
Slt. (pm) - VASILIU ION MITCĂ
Slt. (pm) - ARIȘANU ION PETRE
Slt. (pm) - DĂNILIUC GHEORGHE NICOLAE
Slt. (pm) - VĂTAVU OVIDIU ILE
Slt. (pm) - GHENEA MIHAI VANGHELIE
Slt. (pm) - PRICOP PAVEL

Depuse de col.(r) BOSTAN C-TIN
din Hudești-Vatra pe data de 21.05.2019

Fotografia Monumentului Eroilor Brigăzii 30 Gardă care a fost așezată pe troița din Hudești

Culisniuc Ilie face referiri și la Revoluția din 1989: „Trebuie amintit că și în revoluția populară din decembrie 1989 hudeștenii au mai dat țării un erou pe lt. maj. Petru Constantin Mesler. În mormântat în cimitirul din Hudești, el a fost unul din acei eroi ai revoluției care s-au jertfit pentru ca toți oamenii din țara noastră să trăiască în democrație, în libertate și adevăr.”

În cuvinte simple, dar cu o mare încărcătură emoțională, foarte frumos și sincer, dl. col. (r) Țiu Constantin, din Bg. 30 Gardă, descrie pe bunul său camarad și prieten Petrică Mesler: „Ne-am cunoscut în R. 30 Gardă, Petrică ofițer de infanterie, iar eu ofițer de artilerie. Viața în unitate nu era deloc ușoară, și totuși, era frumoasă și plină de satisfacție. Indiferent de specialitate, la ordin îmbrăcam ținuta de ceremonie și participam cu toții la ceremoniale și onorurile militare. Înalt, zvelt, cumpătat, Petru Mesler era omul echilibrat și molcom, întotdeauna având un cuvânt și o glumă pregătită pentru detensionarea atmosferei. Anii au trecut și decembrie 1989 ne-a găsit în funcții de comandă, el la o companie din Batalionul 2 Pază Obiective, iar eu, la o Baterie de Artilerie.

Zilele premergătoare evenimentelor din 1989, începând cu 17 decembrie și până în 22 decembrie ne-au unit și apropiat și mai mult. Puținele informații oficiale primite, agitația străzii, zvonurile ne-au făcut să vorbim cu mai mare atenție, având grijă ca trupa să nu fie influențată de starea de fapt. Noaptea de 21/22 decembrie din viața eroului Petru Mesler (din păcate și ultima) a petrecut-o

în Piața Universității, împreună cu militarii companiei. În dimineața zilei de 22 decembrie s-a retras în unitate profund emoționat și satisfăcut de atitudinea bucureștenilor față de armată și ne-a relatat cele petrecute în piață. Peste câteva ore, la lăsarea întinerului, Petru Mesler a căzut la datorie în sediul Marelui Stat Major din Drumul Taberei. Avea 30 de ani. A rămas în memoria militarilor Bg. 30 Gardă. În semn de recunoștință, comanda brigăzii a hotărât ca batalionul din care a făcut parte să-i poarte numele.”

Rog cititorul acestor rânduri să ia la cunoștință și despre suferințele familiei Mesler, după pierderea fiului lor scump și drag. Cu ocazia documentării pe care am făcut-o într-o zi din luna mai 2019, am găsit-o pe Mesler Eugenia, de 83 ani, mama lui Petrică, singură într-o casă mare, împrumuită de pomi, o parte fructiferi, cu o grădină destul de întinsă. Peste toate lucrurile s-au așternut vechimea, tristețea, uitarea, iar uneori și indiferența trecătorului. Își duce bătrânețea în singurătate, înconjurată de trei câini care o păzesc permanent. Din când în când, mai vine fiica sa, Dana, stabilită cu serviciul la Iași.

După ce i-am spus scopul vizitei mele, mi-a adus o fotografie înrămată a fiului ei. Este cel mai scump lucru pe care-l mai are în viața sa. Cu chipul brăzdat de durere sufletească și cu mâinile

Troița din Hudești

tremurânde, a mângaiat poza în tăcere și tristețe. În cei 30 de ani, de când i-a plecat feciorul, izvorul de lacrimi din ochii ei a secat. „Dacă a fost așa de bun, de ce l-au împușcat?” - se întrebă și mă întrebă și pe mine...

Petrică Mesler a fost înmormântat în cimitirul din satul Lupeni, com. Hudești, pe cruce fiind înscrise cuvintele: „*Erou p.m. Mesler P. Ctin, N. 17.05.1959, D. 22.12.1989*”. Sub cruce, pe o placă de marmură, sunt gravate cuvintele: „Triste și pustii sunt sufletele noastre și mormântul tău Petrică. Noi, părinții tăi, surorile, soția și Maria fiica ta, vom fi mândri de tine, iar prietenii și consătenii îți vom păstra eterna amintire”. ■

Povestea unei fotografii

Colonel (rtr.) Dumitru MATEI

**Crucea sergentului veteran Gheorghe Donici
ridicată pe locul unde a căzut la 10 noiembrie 1916**

În copilărie, bunicul îmi povestea cum a luptat în Războiul pentru Întregirea Neamului. Mai târziu am aflat că a fost decorat de două ori, văzând brevetele deorațiilor despre care el nu mi-a vorbit. Tata era pe front, când și fratele mamei a plecat la război. Era în vara anului 1944. Când se pregătea de plecare, l-am rugat să mă ia cu el. M-a întrebat ce-o să fac eu acolo și i-am răspuns că *fac și eu ca soldații* și tropăiam pe lângă el.

La școală aveam cărți colorate, cu poezii despre armată, pe care încă nu le-am uitat, fiindcă păreau scrise pentru mine: *Când vine cineva la noi/ Și se vorbește de război/ De vreau și eu ceva să zic/ Mămica-mi spune: tu ești mic.// Dă-mi, Doamne, minte și răbdare/ Și fă-mă și pe mine mare/ Să nu-mi mai spună că sunt mic/ Și să n-am teamă de nimic.*

Îmi amintesc de imaginea frumos colorată a unui băiețel cu pantaloni scurți, cu un coif de hârtie, la șold cu o sabie scurtă, (de lemn), o pușcă micuță pe umăr și un tun-jucărie tras de sfoară, având alături un cățel. Nu am uitat nici acum versurile care însoțeau desenul: *Avem puști și săbii late/ Tunuri care bat departe/ Trâmbița s-o auzim/ Și la luptă să pornim// Fug dușmanii de pe-aici/ Când vor da de-așa voinici/ Și am luat și pe Grivei/ Casă bage frica-n ei.*

La școala primară am avut un învățător cu care învățase și tata, iar la școala elementară din comuna Pielești, am avut mai multe profesoare și un singur profesor. În drumul spre școală,

câțiva kilometri buni peste câmp, treceam pe lângă o cruce monumentală, pe marginea șoselei, aproape de colțul pădurii Pârșani. Ne opream de multe ori s-o admirăm și să citim textul scris cu litere mari: LA 10/23 NOIEMBRIE ANUL 1916 CĂZUT-A AICI BOERUL MOLDOVAN GHEORGHE DONICI NĂVĂLIND VITEJEȘTE ASUPRA TUNURILOR DUȘMANE.

De la bunicul am aflat amănunte despre luptele de la Robănești și chiar o poezie despre boierul moldovan Donici, care încă nu murise: *Venea corbul, corb murdar/ Și-i tăia picioarele/ ca să-i fure cizmele, iar rănitul îl ruga: Lasă-mă-n pace să mor,/ Să știu că mor roșior./ Lasă-mă să mor în pace/ Și pe urmă fă ce-ți place.*

Căpitanul Filitti povestește că generalul german Kühne s-ar fi interesat de soarta lui Donici. Cel trimis de general a spus că sergentul este mort și i-a adus bareta cu decorații, alte obiecte nu a mai găsit. Atunci generalul a spus, ca o scuză: *fiecare armată are corbii ei.*

Mai târziu, în perioada proletcultismului, un text publicat de un mare anticomunist, reeducat în închisoare, a ticluit o poveste proletcultistă care arăta că unui ofițer rănit, chiaburul din comună, *Corbu*, care voia să se îmbogățească prin orice mijloace, i-a tăiat picioarele/ ca să-i fure cizmele. Unii încă mai cred povestea, dar cuvintele generalului Kühne spun altceva.

La absolvirea liceului, numit atunci școală medie, un ofițer de la Comisariatul militar Dolj ne-a invitat să ne înscriem la școlile militare, fiindcă și armata are nevoie de oameni pregătiți. Se înțelege că am făcut

imediat cerere pentru admitere în școala de ofițeri, dar tata a avut altă părere: *Dacă vrei să te duci în armată, du-te la artilerie! Din satul nostru s-au mai întors din război numai cei care au fost la artilerie*¹.

Până la plecarea la Sibiu mi-a povestit despre război mai mult ca în toți anii în care am fost împreună. Ca ofițer, am fost repartizat la un regiment de artilerie, în Slatina, apoi în garnizoana Caracal.

Într-o seară, când am ajuns acasă, feciorul meu – elev la o școală generală – mă aștepta cu nerăbdare să-i spun ceva despre eroism, pentru că la școală trebuie să povestească o faptă eroică. I-am povestit despre Gheorghe Donici și șarja la care a participat eroul, despre cavaleriștii care au pornit în trap spre tunurile germane și despre mitralierele care i-au secerat. Și i-am amintit de Crucea lui Donici, de la marginea șoselei, aproape de pădurea Pârșani...

Copilul a povestit, în clasă, tot ce a înțeles el despre acea șarjă nemuritoare. Profesoara l-a ascultat, apoi s-a dus în cancelarie și a spus profesorului de istorie: *„Măi Mitică, ia să vezi ce-mi povestește un elev al meu. Du-te și tu și vorbește cu el”.*

Așa m-am pomenit într-o zi cu profesorul de istorie, dornic să afle mai multe despre luptele de la Robănești. Am mers împreună la Monumentul de la Robănești

¹ Tata, artilerist în Regimentul 26 Artilerie, a scăpat din încercuirea de la Cotul Donului. Când tancurile rusești se apropiau de baterie, ofițerul comandant a ordonat: *Băieți! Scapă cine poate!* apoi a pus sabia cu mânerul în pământ și s-a lăsat cu pieptul în lama ei. Servanții au luat caii de la atelaje, au alergat până au crăpat caii și după mai mult de două săptămâni au ieșit din zona periculoasă.

și la Crucea sergentului veteran al războiului de independență, Gheorghe Donici, venit din Moldova să lupte în Oltenia pentru eliberarea Transilvaniei. În urma documentării profesorul a întocmit o lucrare pentru gradul didactic pe această temă.

În garnizoană a venit reporterul Mircea Radina, de la presa militară, și în discuțiile cu acesta, i-am vorbit despre șarja de la Robănești, precizând că încă trăiește Filitti, cel care a șarjat cu escadronul său. Știam asta de la colonelul medic Constantin, șef al Policlinicii militare din București, născut în Robănești, care a discutat cu Filitti și l-a înregistrat pe bandă de magnetofon. Mircea Radina a discutat și el cu Filitti, care i-a oferit **o fotografie document**. Așa a apărut cartea Șarja nemuritoare, **voluntarul Gheorghe Donici**, publicată la Editura Militară², în 1978, iar autorul ne asigură că *fotografia este publicată pentru prima dată*.

După revoluția din decembrie, când a dispărut cenzura și s-a dat liber la tipărituri, profesorul Dumitru Botar a publicat lucrarea „**Atunci, la Robănești**”³, în care se găsește și fotografia roșiorului căzut lângă calul său, pe marginea șoselei.

Desfășurarea luptei este descrisă în multe lucrări, primul autor fiind învățătorul G. Vasilescu-Balș⁴, care a publicat o broșură, în 1920, apoi în mai multe volume de istorie cu largă răspândire, sau cărți dedicate evenimentului, însă detalii a dat chiar comandantul escadronului și alți ofițeri care au cunoscut exact ce s-a întâmplat. Locotenent-colonelul Th. Radu a publicat în *Revista Cavaleriei* nr. 2/1932, p 298-305, un articol documentat, incluzând și o fotografie-document. Iată ce rezultă din aceste descrieri:

După ieșirea din viroaga pe care s-a apropiat de pădure, escadronul s-a desfășurat în linie de plutoane, în dreapta și stânga șoselei care se îndreaptă perpendicular spre șoseaua Craiova-Balș, căpitanul comandant fiind în centru, pe șosea, după cum rezultă din memoriile sale, iar în dreapta sa, tot pe șosea, galopa veteranul sergent Gheorghe Donici.

La apariția escadronului românesc, tunarii nemți s-au retras la adăpostul trupelor proprii, spre Teslui, iar mitralierele care făceau siguranța poziției de tragere au deschis focul și, în câteva minute, pe măsură ce vitejii roșiori se apropiau în galop, cădeau secerăți de focul

² Mircea RADINA: ȘARJA NEMURITOARE, Editura Militară, București, 1978.

³ Dumitru BOTAR: ATUNCI LA ROBĂNEȘTI, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1992.

⁴ George VASILESCU-BALȘ: GHEORGHE DONICI, Ed. Tărăncuța, Balș, 1920.

lor nimicitor. Sergentul Donici și calul său Cobilac au fost loviți în plin și s-au prăbușit în marginea șoselei, iar căpitanul Filitti, rănit la piciorul stâng de un glonte venit de la infanteriștii de pe șosea, a continuat galopul până în apropierea șoselei Craiova-Balș, când o grenadă a explodat sub burta calului, omorându-l.

Brancardierii germani l-au urcat într-o căruță, ca să-l ducă la generalul Von Kühne, care se adăpostea sub un podeț al căii ferate, în apropierea șoselei. Adus în fața generalului, acesta i-a reproșat căpitanului că *astăzi nu se mai șarjează*, iar Filitti a răspuns că și-a îndeplinit misiunea: *tunurile dumneavoastră nu mai sunt în poziție*. Apreciind eroismul căpitanului, generalul a ordonat să fie trimis cu automobilul său la spitalul din Craiova. După venirea din prizonierat, căpitanul Filitti a revenit în cavalerie și a urcat în ierarhia militară până la rangul de inspector general al Cavaleriei.

În vara anului 1930, era în concediu cu soția pe plaja de la Nisa. Auzind vorbindu-se românește, un turist a intrat vorbă cu el, spunându-i că în război a fost și el în România. Își amintește că lângă pădurea Pârșani niște *nebuni* au atacat cu săbiile tunurile germane. *Eu comandam acei nebuni*, a spus atunci colonelul Filitti.

Peste câteva luni, interlocutorul german, fost ofițer în Regimentul 277 Artilerie, din care o baterie era cea șarjată de roșiorii escadronului III din Regimentul 9 Roșiori, s-a prezentat la Inspectoratul cavaleriei și i-a înmănat colonelului Filitti fotografia pe care o făcuse în teren, după șarjă. Imaginea prezintă călărețul și calul său căzuți la marginea șoselei. Ofițerul german a luat lancea și a rezemat-o de cal, voind să arate cu ce arme luptă românii împotriva tunurilor și mitralierelor germane.

Aceasta este fotografia pe care autorul cărții Șarja nemuritoare crede că a publicat-o pentru prima dată, însă a fost publicată mai întâi în numărul 2 din martie-aprilie 1931 al *Revistei Cavaleriei*, după vizita ofițerului german la București.

Din fotografie rezultă că alții („corbii”) au ajuns înaintea fotografului și au scotocit în coburii și porthartul călărețului.

Cel căzut nu poate fi decât sergentul Donici, care s-a oferit voluntar să meargă în șarjă, iar comandantul i-a oferit locul de onoare, în dreapta sa.

Îl recunoaștem! scrie locotenent-colonelul Th. Radu în *Revista Cavaleriei*. Simțim afectuoasa lui încredere, supunerea lui plină de înțeleaptă înțelegere, sufletul lui călit ca de o tainică armură, simțim dragostea, devotamentul și pricepera lui, care l-au făcut să ne fie iubit, scump și priceput tovarăș. ■

O fotografie superbă, cu șapte copii în uniformă militară, al doilea din stânga fiind Mihai, viitorul rege al României. Dar cine sunt ceilalți copii? Și care a fost destinul lor? Așteptăm răspunsurile cititorilor

Rubrică de general Grigore BUCIU

În memoria dramaticelor lupte din Valea Jiului în Primul Război Mondial, Editura Măiastra, Tg. Jiu, 2018

Ne aflăm în fața unei cărți-
album care, sub deviza „Non
omnis moria”, este un omagiu adus
eroilor, cu ocazia Centenarului Marii
Uniri, de Asociația PETRO AQUA
din Petroșani. Această asociație
reunește intelectuali de elită din
Valea Jiului care se simt legați de
rădăcinile Patriei, nu numai prin
acțiunile de protejare a naturii și a
ceea ce a mai rămas din trecutul
acestui ținut, ci și de eroii care au
căzut apărându-și Neamul, de-a
lungul veacurilor.

Cartea de față nu este primul gest
de recunoștință față de aceștia, prin
care PETRO AQUA își manifestă
apropierea activă și benefică de
cultul eroilor.

Prin grija și cheltuiala ei a fost
ridicat un uriaș catarg de metal
pe care este arborat Tricolorul,
în intersecția din Uricani, unde
drumurile ce însoțesc Jiul de Est
cu Jiul de Vest se unesc în defileu
pentru a ajunge la Masa Tăcerii din
Târgu Jiu. Este locul în care în 1916 a
căzut primul soldat român din trupele
ce au trecut munții pentru a elibera
Ardealul. Dacă la baza catargului
ar fi pusă și o placă de rezistență în
timp, cu un text explicativ și omagial,
locul și semnul de recunoștință n-ar
rămâne anonime.

Oricum, mi se pare simbolică
această legătură, intenționată sau nu,
între prima jertfă a întregului neam
reprezentată sugestiv și profund în
ansamblul brâncușian de la Tg. Jiu.

Bănuim că autorul cărții este pro-
fesorul universitar dr. Mircea Baron,
fost cadru didactic la Institutul de

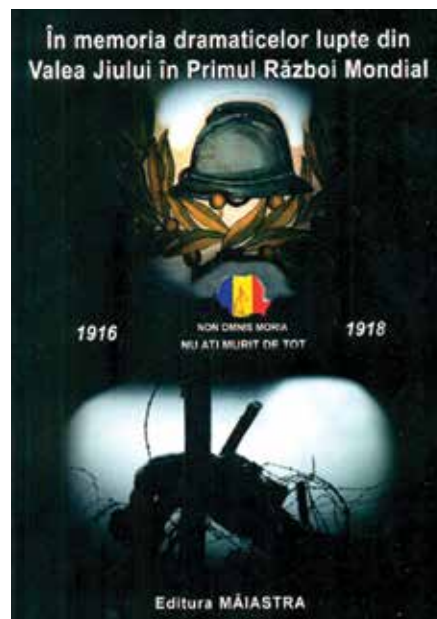
Mine din Petroșani, care nu-și asumă
însă, la vedere, decât excelența
parte întâi, în care sunt descrise
toate cimitirele și monumentele
comemorative de război din
perimetrul Văii. Desigur, delimitarea
este relativă, deoarece autorul face
referiri și la artefactele de la Baru
înspre Țara Hațegului și de la Lainici
înspre Tg. Jiu - monumentul ce
marchează locul în care generalul
Ioan Dragalina a fost rănit.

O documentare minuțioasă în
arhive și la fața locului i-a permis
autorului să ne prezinte povestea
fiecărui loc unde își dorm veșnicia
soldații Vechiului Regat, care au
trecut munții pentru a-și elibera
frații după o mie de ani de asuprire
ungurească și apoi pentru a-și
apăra hotarul de pe munți de riposta
zdrobitoare a armatei germane.

Printr-un joc al sorții, în Valea
Jiului sunt aproape numai cimitire
comune, unele dintre ele, cum
sunt cele din Coroești-Vulcan ori
Petroșani, dând impresia că de
fapt ar fi germane. Mai ales că
într-unul dintre ele este înhumată și
o călugăriță franciscană.

Explicațiile sunt simple. În
octombrie-noiembrie, poate și mai
târziu, germanii au avut timp să-și
organizeze cimitire cu gropi indi-
viduale, iar călugărița catolică
murise în spitalul de campanie din
zonă, ea fiind soră de caritate, așa
cum s-a întâmplat și cu călugării
ortodocși din Regat.

Trupurile soldaților români au fost
îngropate superficial pe dealurile și
înălțimile Munților Vâlcanului până
la înființarea Societății „Mormintele

Eroilor Căzuți în Război”, când s-a
început strângerea osemintelor
și coborârea lor în localități. Dar
identificarea a fost imposibilă în
cele mai multe cazuri și ca urmare
ele au fost așezate în gropi comune
în cimitirele militare deja existente.
Prin moarte, cei ce seucid în
numele țării lor devin egali și frați,
eroii trebuind respectați indiferent
ce limbă au vorbit și cu ce gloanțe
au tras unii în alții.

Istoria dramatică post-mortem
a acestor eroi poate fi ilustrată
sugestiv cu un caz petrecut în
Lonea. Doi soldați români cu nume
necunoscute au căzut și au stat
neîngropați trei săptămâni lângă
zidurile fabricii de cărămidă. Se știa
că sunt acolo. Românii n-au îndrăznit
să-i îngroape din cauza represaliilor
administrației ungurești care i-ar
fi condamnat pentru trădare, iar
cetățenii unguri n-au făcut-o din ură
față de „opincarii zdrențăroși care
le-au atacat patria”. Au fost înhumați
la ordinul comendurii germane,
considerându-i o sursă de infecții.

Acești sărmani soldați români,
dar ca ei au fost mulți alții rămași
în tranșeele din munți, au fost
dezhumați și mutați cu ceremonial
militar și religios într-o criptă a

eroilor necunoscuți lângă biserica din Lonea, după război, când românii au avut răgazul necesar și libertatea să-și plângă morții.

Această parte I a lucrării este ilustrată cu imagini color ale acestor locuri, iar partea a II-a a lucrării conține fotografiile de război autentice, multe dintre ele inedite, ilustrând prezența armatei române și în egală măsură a celei germane în zonă, în perioada războiului. Sunt imagini interesante, foarte

sugestive, ce ilustrează dramatic o situație extremă de criză în care oamenii sunt puși să lupte unii cu alții. Războiul despre care vorbim în multe fraze și cu o mulțime de date și statistici coboară din nivelul abstractului la nivelul ochiului care vede oameni în uniforme care încearcă să supraviețuiască. Toată distrugerea, durerea și angoasa sunt pentru a supraviețui. Pasărea gloriei ce-și întinde aripile peste patria fiecărei părți din conflict nu se

vede! Păcat că la editare scenele imagini se repetă (vezi pp. 65-72). La o reeditare, această redundanță ar putea fi eliminată prin folosirea imaginilor din cele câteva foto-montaje prezente în carte.

Cu toate aceste erori de editare, cartea-album a Societății PETRO AQUA rămâne un document de referință pentru memoria noastră și pentru documentarea Cultului Eroilor, care este unul foarte activ în Valea Jiului. ■

Tudor Rățoi, *Dulce și frumos este să mori pentru Patrie*, Editura Hoffman, 2018

după Marele Război, lista completă a eroilor care, conform reglementărilor, trebuia întocmită de autorități pentru fiecare județ în parte. Existau termene și criterii riguroase de stabilire a caracterului de erou trecut în aceste evidențe naționale, prin care se eliminau intrușii și acei plecați la război care au trădat sau au fost executați pentru automutilare, dezertorii etc.

Listele de atunci, cuprinse sub termenul pretențios de „carte de aur”, preluat de Cultul Eroilor și după revoluția din decembrie 1989, aveau menirea unei evidențe recunoscătoare pentru memoria prezentului și a urmașilor, dar se constituiau în sine într-un uriaș monument colectiv, merit să stea în biblioteci, cu alte cuvinte, integrat profund în spiritualitatea românească.

Cărțile respective întregeau acțiunea de recuperare și regrupare a osemintelor celor căzuți și așezarea lor în morminte cuivicioase și cimitire speciale, protejate de lege ca valori naționale. Aceștia li se adaugă vasta acțiune de ridicare de monumente publice, semne sacre de aducere aminte și locuri de oficiere a aducerii aminte

și de educare a tinerei generații pentru acceptarea ca o datorie sacră a ideii de sacrificiu pentru Neam și Țară. Suprapunerea Zilei Eroilor cu sărbătoarea Înălțării Domnului conferea sacralitate celor jertfiți, îngemănând neamul cu eternitatea lui Isus Hristos și apărarea lui prin puterea armelor cu credința creștină ortodoxă.

Din păcate, lucrurile nu au decurs lin și cărțile de aur au rămas în multe județe doar un deziderat permanent, la împlinirea căruia cei legal stabiliți nu s-au înhămat sau au făcut-o parțial ori defectuos. Cazul județului Mehedinți este unul fericit, fiind printre puținele care dețin un astfel de document credibil și incontestabil. Iar meritul profesorului Tudor Rățoi este de a-l fi adus la suprafața arhivelor, ca model și monument uitat, cu prilejul acțiunilor dedicate Centenarului Marii Uniri.

Cartea are două părți. În prima se ocupă de Monumentul-criptă al Eroilor Mehedințeni situat în centrul orașului Drobeta Turnu Severin, iar a doua parte este dedicată Cărții de Aur - reproducere completă a listelor de eroi cu toate înscrisurile lămuritoare. Lista aceasta, într-adevăr de aur,

Citatul din oda lui Horațiu, „Dulce et decorum est pro patria mori”, este titlul ales de autor, dar subtitlul „Cartea de aur a eroilor mehedințeni din războiul nostru pentru întregirea neamului” sintetizează precis cartea semnată de fostul director al Arhivelor Statului din județul Mehedinți și, pentru o perioadă scurtă, înainte de pensionare, director interimar al Arhivelor Naționale.

Membru activ al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, filiala județului Vâlcea, și al Societății Culturale „Preot Dumitru Bălașa”, Tudor Rățoi aduce la suprafața memoriei roadele unei întreprinderi absolut laudabile de

conține numele a 93 de ofițeri din unitățile militare mehedintene și ale celor 12.614 soldați, originari din Mehedinți, căzuți pe distanța de la Cerna până la Tighina. Ce drum lung al oaselor acoperite de glorie și sfințenia sacrificiului suprem pentru Neamul românesc!

„Cartea de Aur” - lucrare monumentală impresionantă din punct

de vedere grafic și al dimensiunilor (58/43 cm) - a fost păstrată, ca o veritabilă evanghelie ferecată în decorațiuni frumos colorate ce amintesc de inluminările din manuscrisele medievale, în interiorul Criptei-mausoleu din capitala județului, până după cel de-al Doilea Război Mondial, când a fost dusă la Arhivele Naționale, probabil odată

cu alungarea din Cetate a Cultului Eroilor patronat simbolic și spiritual de Regina Maria.

Meritul profesorului Tudor Rățoi este acela de a fi omagiat eroii de acum o sută de ani prin scoaterea de sub praful uitării a acestui monument comemorativ de război, ca un gest patriotic de aleasă ținută al unui patriot autentic. ■

Aurel Pentelescu, Gavriil Preda, *Mitropolitul Pimen Georgescu (1853-1934)* *și Marea Unire din anul 1918,* Editura Militară, 2019

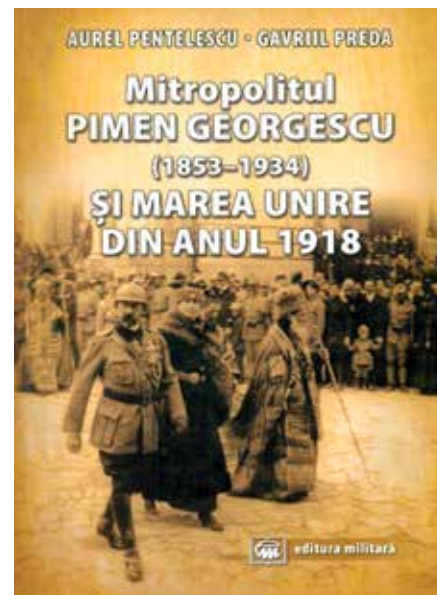
Aurel Pentelescu și mai tânărul său confrate de scris Gavriil Preda fac o pereche scriitoricească benefică pentru evidențierea prin istorie a apropierei Biserică-Armată, respectiv Națiune-Credință, ca factor esențial în lupta de rezistență pentru Identitate și Unire Națională.

Mitropolitul Pimen Georgescu este unul dintre ierarhii proeminenți ai ortodoxiei românești, care a lucrat enorm pentru Unire, prin acțiunile proprii și prin preoțimea subordonată. Efortul lui venea dinspre răsăritul românesc - acea parte de țară în care statul, parlamentul, guvernul și mulțimea de refugiați s-au retras și au trecut prin război spre Marea Unire de la Alba Iulia. Ca o recunoaștere a meritelor sale deosebite, regele l-a numit „Mitropolitul Războiului, mitropolitul întregirii Neamului Românesc”. O recompensă morală deosebită pentru cel care a sfințit, în catedrala mitropolitană din Iași, în prezența Regelui, Guvernului, Parlamentului și a comandanților militari, primul pas spre marele vis de la Alba - unirea Basarabiei cu România - un lucru nesperat

și nevisat la începutul ieșirii din neutralitate.

Pimen Georgescu are ascendență în Transilvania și în Prahova, coborând din familii de oieri și de preoți, o îngemănare aproape biblică, dacă luăm în calcul și faptul că tânărul preot Petre Georgescu, după moartea soției și a fiului său, părăsește zbaterea lumii mirene și intră în cinul monahal, la 33 de ani, vârsta învierii lui Iisus, și străbate ascultarea și învățătura creștină până la rangul de Mitropolit al Moldovei. Prieten prin scrisori cu celălalt ierarh al Unirii, din Ardeal, Mitropolitul Miron Cristea, de care se simțea legat spiritual și prin țelul urmărit, încă dinaintea intrării României în război, Pimen al Moldovei face tot ce-i stă în putință pentru a salva țara și a o ajuta moral, spiritual, diplomatic etc. să treacă prin marea încercare dintre 1916-1919.

Ceea ce a întreprins se înscrie în crezul său exprimat în cuvântul de investitură în scaunul mitropolitan, prin care afirmă misiunea bisericii și a preoțimii de a lumina și îndruma, a povățui pe oameni pentru a fi „buni creștini, patrioți convinși și harnici

gospodari, ca astfel viața să le fie tihnită și Statul să fie fericit.”

Preoțimea și călugării au susținut moral și prin Crucea Roșie moralul soldaților retrași în Moldova, i-a încurajat și le-a insuflat dorința de-a învinge și acceptarea sacrificiului, apărarea țării și a neamului fiind o îndatorire sacră a fiecăruia.

El este cel care a propus înălțarea pe câmpul de la Mărășești a mausoleului ca Biserică a Neamului zidită pe osemintele martirilor și sfinților laici ai românilor, instituirea Mormântului Soldatului Necunoscut, la fel ca în alte țări civilizate, omagiu și simbol al celor ce nu și-au lăsat numele în istorie dar și-au dat sufletul pentru Neam și și-au lăsat oasele în pământul țării, ca pe ele să se zidească viitorul neamului lor.

El a inițiat ridicarea monumentului dedicat eroilor în satul său natal, Provița de Sus, prin subscripție publică. El îl descoperă pe soldatul călugărit Partenie Ciopron, îi intuiește calitățile deosebite și îl sprijină ca pe un fiu al său mai mult decât duhovnicesc, să facă studii teologice și doctorat în teologie, crescându-l, fără să știe, pentru scaunul de episcop al Armatei în cetatea Unirii de la Alba Iulia.

Autorii cărții de față, bazându-se pe o bogată documentare, trec biografia preoțească a lui Pimen Georgescu prin întreaga istorie a momentului, evidențiindu-se cum s-a creat și a funcționat preotul militar în război, ce porunci au primit călugărițele și mănăstirile de pregătire pentru îngrijirea răniților și bolnavilor, de organizare în mănăstiri a unor spitale de campanie. El cere ministrului de război să trimită la

mănăstirile mari din Moldova câte un medic militar care să instruiască călugării asupra intervenției sanitare de urgență, încă din 1913, când și-a dat seama, după războiul balcanic, că nu sunt reglementări și legi care să pună în mișcare un sistem eficient și eminent de solidaritate a bisericii cu poporul în împrejurări tragice.

Cealaltă dimensiune a războiului pe care mitropolitul a gestionat-o exemplar a fost ajutorarea celor din spatele frontului, marea masă de refugiați, nevoiți să trăiască în condiții groaznice, alături de o populație sărăcită, îngrozită, disperată, flămândă și înfrigurată. Ocrotirea orfanilor, a văduvelor, a bătrânilor a devenit o sarcină concretă, menită să ajute la supraviețuire și la menținerea încrederii în victoria finală, în nevoia de supraviețuire ca neam și credință.

Multe lucruri n-au fost prevăzute de autorități, cum ar fi ocrotirea orfanilor de război, însă biserica mitropolitului Moldovei a sesizat la timp lacuna și a intervenit, adăugând acestei măsuri și pe cea de ajutor pentru refugiați și răniți.

În concluzie, ne aflăm în fața unei lucrări importante despre o perioadă grea din istoria românilor și nu în fața reeditării îmbunătățite a unei monografii, premiata de altfel de Academia Română. Este o radiografie a unei stări sociale, prin care un cap al bisericii ortodoxe române trece imprimându-și personalitatea și concepția despre rolul clerului, în acțiuni concrete, inițiative și poziții constructive care infirmă ideea preconceptută potrivit căreia creștinismul oriental (respectiv românesc) este unul exclusiv contemplativ, încremenit într-un tradiționalism patriarhal, ce funcționează în afara timpului. ■

Semnal editorial

Virgil Alexandru Dragalina, *Bătălia de la Jiu*, Compania Dan Puric, București, 2020

La începutul acestui an, la Editura Compania Dan Puric, a apărut o carte dedicată luptelor de la Jiu din toamna anului 1916. O ediție îngrijită de colonelul Dumitru Roman, cu un Cuvânt-înainte de Dan Puric și o Prefață semnată de colonelul dr. Petre Otu.

Este o carte polemică, scrisă pe baza documentelor de arhivă și a mărturiilor combatanților, care aduce în discuție, după o sută de ani, una dintre cele mai importante victorii din prima campanie a Armatei române în Războiul pentru Întregirea României.

Istoricul Petre Otu, colegul nostru de promoție, notează: „Lucrarea acreditează ideea, larg împărtășită în epocă și în istoriografie, potrivit

căreia la baza victoriei din prima bătălie de la Jiu a stat planul gândit de generalul Ioan Dragalina, înainte de rănirea sa. În același timp, cartea are o notă polemică accentuată, Virgil Alexandru Dragalina dând credit absolut relatărilor lui Nicolae Pătrășcoiu și Iancu Ghenescu, autori ai unor remarcabile fapte de eroism. El îi acuză pe generalii Mihai Obogeanu și Ion Anastasiu, dar și pe alți ofițeri de rang înalt, că au depus, în perioada interbelică, la Serviciul Istoric o serie de documente care mistificau realitatea. Printr-un astfel de procedeu ei au trecut sub tăcere momentele delicate, deciziile și ordinele eronate pe care le-au dat, lașitățile de care s-au făcut vinovați în timpul durenților confruntări...

Cartea lui Virgil Alexandru Dragalina, fiul generalului erou Ioan Dragalina, vine să adauge o nouă filă la dezbaterea în jurul victoriei de la Jiu, care durează de peste un secol.” ■

Rubrică de colonel Dumitru ROMAN

Spre sfârșitul anului 2019 m-am pomenit cu un vraf de reviste, adunate pe masa mea de lucru, în așteptarea prezentării în această rubrică. Dat fiind spațiul destul de restrâns pentru o prezentare amplă a fiecărei publicații, mă văd nevoit să împac și capra și varza, recurgând la o stratagemă: semnalarea tuturor titlurilor revistelor nou-apărute și doar a acelor articole care merită, în opinia mea, să fie cunoscute, spre delectarea spirituală și folosul cititorilor. Sunt convins că și alte articole ar merita să fie semnalate și, date fiind noutățile pe care le aduc, să fie pe placul cititorilor. Vorba latinului: De gustibus non disputandum!

Așadar, ultimele numere din acest an sosite la redacție: **Bucureștiul Eroic**, anul II, nr. 1 (2) - 2019; **Bucureștiul Eroic**, anul II, nr. 2 (3) - 2019; **Buzăul Eroic**, anul VII, nr. 7 - 2019; **Oltenia Eroică**, anul IX, nr. 11 - 2019; **Eroica**, anul XXII, nr. 1-2 (65-66) - 2019; **Prahova Eroică**, anul IX, nr. 17 - decembrie 2019; **Bacăul Eroic**, anul IX, nr. 17 - 2018; **Vlașca. Istorie-Cultură-Civilizație**, anul II, nr. 1-2 - ianuarie-decembrie 2019; **Eroii Neamului**, anul XI, nr. 3-4 (41-42) - Iași - decembrie 2019; **Galațiul Eroic**, anul VII, nr. 9, 2019.

Târâș-grăpiș, străbatem zilnic un București tot mai aglomerat și mai sufocat de poluarea „rabelor” aduse din Occident. În drumurile noastre trecem grăbiți pe lângă statui și monumente, fără să ne întrebăm cine sunt autorii lor, care este simbolistica și povestea lor? În primul său număr din 2019, revista „*Bucureștiul Eroic*” îl prezintă pe Spiridon Georgescu (1887-1974),

unul dintre cei mai valoroși sculptori români. Iată câteva din operele sale: Monumentul Eroilor din Arma Geniu (cunoscut sub denumirea „Leul”); Monumentul Eroilor Regimentului 21 Infanterie (în cazarma regimentului, azi, sediul Muzeului Militar Național); Monumentul Infanteristului (închinat jertfei eroilor din Regimentul 9 Vânători de Gardă „Regele Alexandru al Iugoslaviei”); Ostaș român în atac (Dorohoi); bustul generalului Ioan Dragalina (Lugoj); Monumentul Eroilor din Alexandria (Teleorman); Monumentul Eroilor din Tudora (jud. Botoșani); bustul Doamnei Stanca (Făgăraș), cu o minunată inscripție: „Aici a suferit toate umilințele și amenințările, pentru că a cerut dreptate neamului său, chinuită și apoi veșnic nemângâiata soție a lui Mihai Viteazul, Doamna Stanca”.

Tot din *Bucureștiul Eroic* (nr. 2/ 2019) am reținut povestea pietrei funerare a unei copile de 12 ani, Măriuca Zaharia, eroină a Primului Război Mondial, piatră dezvelită și sfințită în 1967, în satul Haret, lângă fosta casă a lui Moș Zaharia, bunicul Măriucăi. După 10 ani, în fața școlii generale din Haret, s-a ridicat un monument în cinstea Măriucăi, creație a sculptoriței Zoe Băicoianu. Bun cunoscător al locurilor evocate, colonelul (rtr.) Eugen Lazăr, născut în satul Haret, notează: „*Dacă monumentul din fața școlii este, cât de cât, îngrijit, mai ales atunci când actualii politicieni își aduc aminte că au nevoie de voturi, piatra funerară nici nu mai este remarcată de trecătorii de pe cele două ulițe ale satului pentru că... a fost împrejmuțată de gardul actualului proprietar.*”

Apreciez că *Asociația Națională Cultul Eroilor «Regina Maria»*, direct sau prin *Filiala Vrancea*, poate solicita sprijinul *Primăriei orașului Mărășești*, pentru a scoate în evidență această piatră funerară și a-i reda valoarea istorică și de conștiință a poporului român”. Subscriem!

Cu un sumar diversificat și cu teme inedite apare revista *Oltenia Eroică*, din care remarcăm: „Ultima scrisoare a Reginei Maria”; „Revoluția română din 1989 oglindită în manualele școlare de liceu” (profesorii Irina și Dan Milotinescu); „Bătălia pentru Buda-pesta, file din jurnalul de război al locotenentului rezervist prof. Gh. Luță” (prof. Rodica Florescu); „Locotenentul rezervist Grecu Alexandru - un destin amprentat de „Grupul Cerna” (asistent medical S.S. Simona Frențescu); „Faptele de vitejie și numele unor eroi din județul Romanați” (col. rtr. Dumitru Matei). Vă propun din această revistă, spre luare-aminte, primul pasaj din ultima scrisoare a Reginei Maria: „Când vei citi aceste slove, Poporul meu, eu voi fi trecut pragul Tăcerii veșnice, care rămâne pentru noi o mare taină... Și totuși, din marea dragoste ce ți-am purtat-o, aș dori ca vocea mea să te mai ajungă încă o dată, chiar de dincolo de liniștea mormântului...”. Sublim!

O revistă interesantă în conținut este și *Galațiul Eroic* (nr. 9/2019). Ce folos, însă, că prezentarea grafică neinspirată - texte îngheșuite, fotografii de dimensiuni mici, întunecate, în care abia se disting chipurile, titluri uniforme, care nu permit o delimitare clară a unui articol de altul etc. - nu atrage cititorul, ba chiar îi obosește lectura. Păcat!

Cu totul altfel stau lucrurile în cazul revistei *Buzăul Eroic*, a cărei grafică modernă, inspirată, o face printre cele mai reușite publicații editate de filialele noastre. Iată și câteva titluri de reținut: *Palatul „Lupescu” din Râmnicu Sărat* (Buzău) ne spune încă povestea unei mari familii; *Cimitire militare românești din Austria; Războiul prin Mînzălești...Sunt însă și titluri cam trase de păr, exagerate, cum ar fi acesta: „Marea Bătălie din Dealul Spirii”*. Chiar așa?!

Bacăul Eroic se menține, număr de număr, în reperatele care au consacrat această revistă: diversitate tematică, acuratețea textelor, grafică atrăgătoare (mai puțin unele fotografii format „timbru”). Și, în fine, o noutate care ne bucură și care arată că filiala din acest județ se remarcă printr-o activitate deosebită, fiind apreciată de oficialitățile locale: domnului colonel Paul Valerian Timofte, președintele filialei județene și director fondator al revistei, i-a fost acordat, joi, 29 noiembrie 2019, titlul de Cetățean de Onoare al municipiului Bacău! Alături de alte două personalități: scriitorii Calistrat Costin și Sergiu Adam. Este plăcut, este reconfortant când vezi că munca și dăruirea colegilor noștri, președinți de filiale din teritoriu, este apreciată și rasplătită la justa valoare. Nu același lucru noastră militară, pentru că, exact în anul în care a primit titlul de cetățean de onoare al municipiului Bacău, a fost înaintată, către cei în drept, și propunerea de avansare a colonelului Paul Valerian Timofte la gradul de general de brigadă, propunere care, bineînțeles, a fost respinsă!? Fără comentarii.

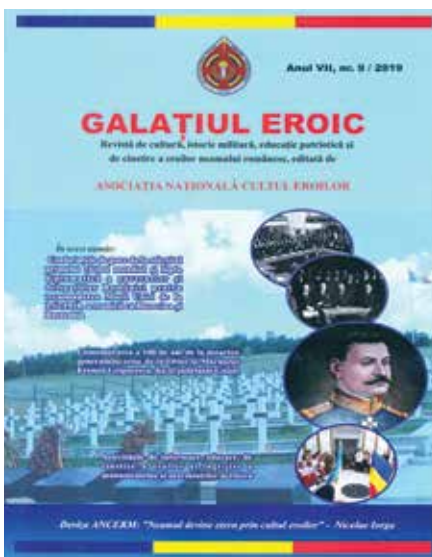

Am mai scris la această rubrică despre revista *Prahova Eroică*, așa că risc să mă repet în aprecieri. De fapt, scopul acestei rubrici nu este acela de a ne lăuda unii pe alții (ar fi caraghios din partea noastră!), ci de a învăța din experiența celor care trudesc la realizarea acestor reviste și de a aduce în atenția cititorilor noștri din filialele județene și nu numai. *Prahova Eroică* se distinge, în special, prin memorialistica de război pe care o promovează număr de număr.

Vlașca. Istorie-Cultură-Civilizație. Este titlul revistei editată de Filiala județului Giurgiu a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”. O revistă al cărei fondator și redactor-șef este prof. univ. dr. Ștefan Păun, omul care a reușit, într-un timp incredibil de scurt, să formeze în jurul său un nucleu de elită: profesori (Damian Ancu, Emil Talianu, Ion Bălan), muzeografi (Mircea Alexa, Emil Păunescu), numeroși ofițeri superiori (col. Tudor Cristea, comandor Victor Velef, comisar-șef Gheorghe Niculae, comandor Marian Tătaru, colonel Gheorghe Tănase ș.a.), învățători, elevi. Acest număr dublu al anului 2019 este dedicat memoriei eroilor din județul Giurgiu care s-au jertfit pentru înfăptuirea Marii Uniri din 1918 și a fost editat - atenție! - cu sprijinul financiar al primăriei comunei Slobozia (primar - domnul Florin Gheone). O dovadă că se găsesc oameni cu suflet mare și în localitățile mici! Totul este să știi să-i sensibilizezi și să-i convingi că, prin efortul lor, pun o cărămidă la temelie educației generațiilor de azi și de mâine. Firește, cu această ocazie sunt prezentate operele comemorative de război ale

comunei Slobozia, eroii acesteia și urmașii lor. Cinste tuturor!

Încheiem această rubrică cu revista «Eroica», a filialei județului Dâmbovița, publicație care se pregătește să intre în al 23-lea an de existență! Negreșit, această longevitate se datorește în primul rând redactorului-șef, cunoscutul scriitor și publicist George Coandă, dar și colaboratorilor săi, să nu uităm că la Târgoviște ființează și Societatea Scriitorilor Târgovișteni, și Universitatea „Valahia”, instituții care stimulează actul de cultură, spiritul civic și mai ales spiritul critic. Iată un pasaj din „Dipticul geopolitic” al dr. George Coandă: „...Și pas cu pas - cu România în impas - Viena care acum, drept „recunoștință”, îi tratează pe post de sclavi pe românii trudiitori în Osterreich și copiilor lor le-a pus pofta-n cui (alocațiile), și-a extins «sfera de interes» politico-economică punând mâna pe... mâna altor cinici, Traian Băsescu și Klaus Werner Johannis, pe pădurile României masacrate masiv de «afacerea Schweighoffer». Iar Budapesta, igen, la tainică înțelegere cu Viena, a recucerit o bună parte din Ardeal și cu... largul concurs al tuturor parlamentarilor, guvernelor și președinților - cucuvele de la Cotroceni. Se spune că, în 2004, când Adrian Năstase le-a strâns mâna ăloro de la OMV, asigurându-i că vor dicta în România, ăia au răs mânzește. Viena și Budapesta, braț la braț, rîd nu mânzește, ci imperial, de formidabila, halucinanta imbecilitate românească...”. Da, adevărat de trist, domnule George Coandă, numai că eu aș spune: ticăloșie, și nu neapărat, sau nu numai, românească!... ■

***Efigia regelui Ferdinand I.
Bronz aflat în Arhiva
Muzeului Militar Național „Ferdinand I”,
din București***

ARMATA ROMÂNIEI

FORTĂ ŞI PROFESIONALISM

**!inteste sus,
FI CEL MAI BUN!**